

Μάρτιος - Απρίλιος - Μάιος 2007 (**17**) www.stachtes.com

απόψεις, κριτική, ματιές, επεμβάσεις

i) αγριμολόγος... (ο): (απουσιάζει) **ii) Κριτική Βιβλίου.** Μαρία Πετρίτη: [Σάκης Σερέφας: Θα γίνω ντιζέξ](#) **iii) Μνήμη.** [Βενιαμίν Λέσβιος \(1759/1762-1824\)](#) **iv) Θεωρία.** Λίτσα Χατζοπούλου: [Pervigilium Veneris](#) **v) Δοκίμιο.** Ομάδα «Ανορθογραφίες»: [Αρχαία ελληνικά, η θαυματουργή γλωσσική... φραππελιά!](#) **vi) Αποψη.** Κώστας Κουτσουρέλης: [Μυθιστόρημα και αγορά](#) **vii) Ξεχωρίσαμε στον Έντυπο Τύπο.** Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος [μιλάει για την «Επιθεώρηση Τέχνης», τη μετεμφυλιακή Αριστερά, τις αναζητήσεις του τότε, τα λάθη του σήμερα](#) **viii) Μόνιμη συνεργασία Περιοδικό HETERON 1/2:** Θόδωρος Γρηγοριάδης : [«Cafe Beckett»](#)

λογοτεχνικά κείμενα

ix) Σωτήρης Σελαβής x) Σοφία Νικολαΐδου xi) Δημήτρης Μανής xii) Φαίδων Θεοφίλου xiii) Γιώργος Κεντρωτής xiv) Νίκος Λέκκας xv) Δημήτρης Βαρβαρήγος xvi) Γρηγόρης Πανταζόπουλος xvii) deProfundis xviii) Κώστας Σπηλιώτης xix) Γιάννης Γκέκας xx) Χρυσούλα Βακιριτζή xxi) Διαβάστε τα κείμενα των συνεργατών μας (A-K)+(Λ-Ω) | [ΝΕΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ \(+ Δελτία Τύπου, συνεχή ανανέωση\)](#) | [ΟΙ ΣΤΑΧΤΕΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ](#)

2003 - 2007 : 4 Χρόνια Στάχτες

[αρχή σελίδας](#)

Ομάδα «Ανορθογραφίες»: *Αρχαία ελληνικά, η θαυματουργή γλωσσική... φραππελιά!*

Μία «έρευνα» για την «προσφορά» των αρχαίων ελληνικών στην «ουσιαστικότερη εκμάθηση» των νέων...

Στις 23/1/2007 το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εξέδωσε [δελτίο τύπου \(pdf\)](#) σχετικό με «έρευνα» που πραγματοποίησε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο Γυμνάσιο, με αφορμή την εβδομαδιαία αύξηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος. Το δελτίο τύπου του ΥΠ.Ε.Π.Θ. σημειώνει πως «τα αποτελέσματα της έρευνας είναι συντριπτικά υπέρ του μαθήματος, δικαιώνοντας ταυτόχρονα την απόφαση του Υπουργείου Παιδείας να αυξήσει τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από το σχολικό έτος 2005-2006», ενώ η ανακοίνωση του Π.Ι. που ακολουθεί αμέσως παρακάτω επιβεβαιώνει - προς «εμπέδωσιν»! - το ίδιο συμπέρασμα, ώστε να μην υπάρξει καμία

αμφισβήτηση: «Τα συντριπτικά υπέρ του μαθήματος ποσοστά της έρευνας δικαιώνουν την εκτίμηση της Πολιτείας για την πολλαπλή ωφελιμότητα της συστηματικής διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο και δίνουν οριστική απάντηση σε όσους -εκτός εκπαιδευτικής διαδικασίας- επιμένουν να ζητούν τον εξοβελισμό του μαθήματος από το ωρολόγιο πρόγραμμα των Γυμνασίων και σε όσους αμφισβητούν τη σημαντική προσφορά του στην ουσιαστικότερη εκμάθηση της νέας ελληνικής γλώσσας, στον περαιτέρω εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών, όπως και στην ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης.»

Η παράθεση των συμπερασμάτων και μόνο είναι ενδεικτική του ότι έχουμε να κάνουμε με μία «έρευνα» που συνιστά στην πραγματικότητα εργαλείο πολιτικής και όχι επιστημονική εργασία. Μιλάμε για «εργαλείο πολιτικής» γιατί η «έρευνα» που πραγματοποιήθηκε είχε στόχο να δικαιώσει μία πολιτική απόφαση για την αύξηση των ωρών διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών, γι' αυτό και απροσχημάτιστα κινήθηκε προς αυτήν την κατεύθυνση. Το λογικό θα ήταν πρώτα να 'χε πραγματοποιηθεί μία έρευνα κι έπειτα να ακολουθούσαν τα βελτιωτικά μέτρα με βάση τα πορίσματα αυτής. Εδώ η διαδικασία ήταν ακριβώς η αντίστροφη και ο στόχος προκαθορισμένος: έπρεπε με κάθε τρόπο να δικαιωθεί η πολιτική του Υπουργείου. Επιπλέον μιλάμε για «έρευνα» που δεν αποτελεί επιστημονική εργασία, για τον απλούστατο λόγο πως δεν πρόκειται καθόλου για έρευνα, παρά για μία κοινή δημοσκόπηση, με ερωτήσεις που εκμαιεύουν τις «αυτονόητες» απαντήσεις και είναι κομμένες και ραμμένες στα μέτρα των πορισμάτων που το Υπουργείο επιθυμεί. Αν προστεθεί εδώ και η «οριστικότητα» της «έρευνας», που κατακεραυνώνει, σύμφωνα με το Υπουργείο, κάθε αντίθετη άποψη, η «επιστημονικότητα» εμπεδώνεται! Κι είναι πραγματικά άξιο απορίας πώς κατόρθωσε η «έρευνα» να μας δώσει τα συμπεράσματα που προαναφέρθηκαν, όταν η αυξημένη σε διδακτικές ώρες διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών εφαρμόστηκε μόλις μία σχολική χρονιά. Δηλαδή, μέσα σε μία χρονιά τα αποτελέσματα της βελτιωμένης χρήσης της νεοελληνικής χάρη στην αρχαία ήταν τόσο εμφανή, ώστε να εξαχθεί και το ανάλογο «οριστικό» πόρισμα; Και σε ποια απτά δεδομένα στηρίζονται τα αντίστοιχα συμπεράσματα, πέρα από την προσωπική εκτίμηση των ελάχιστων (345) φιλόλογων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια; Υπάρχουν δηλαδή συγκεκριμένες δραστηριότητες που αποδεικνύουν ότι πράγματι οι μαθητές βελτίωσαν τα νέα ελληνικά τους χάρη στα αρχαία; Κι αν έχουν έτσι τα πράγματα, γιατί δεν γίνεται κι ένα ακόμη βήμα: να αυξηθούν περαιτέρω οι ώρες διδασκαλίας των αρχαίων, ώστε να μιλούν όλοι τέλεια τη νέα ελληνική;(!) Εφόσον λοιπόν υπάρχει πλέον η «έρευνα» (η οποία δεν υπογράφεται καν απ' τους ερευνητές που την εκπόνησαν!) που αναδεικνύει τις θεραπευτικές ιδιότητες των αρχαίων ως γλωσσικής... φραπेलιάς, θα 'ταν ολέθριο σφάλμα αυτά να μην «αξιοποιηθούν»!

Πέρα όμως από τα προηγούμενα, το Υπουργείο μαζί με το «εκτελεστικό του όργανο», το Π.Ι., θύματα της δικής τους αθεράπευτης ψύχωσης, αντιμάχονται, σαν άλλοι Δον Κιχώτες, κινδύνους ανύπαρκτους, που ορθώνονται μόνο στην φαντασία τους. Ποιοι είναι εκείνοι που ζητούν «τον εξοβελισμό του μαθήματος από το ωρολόγιο πρόγραμμα των Γυμνασίων»; Προσωπικά, δεν γνωρίζω κανέναν. Κι αν ίσως υπάρχουν κάποιοι, συνιστούν μικρό ποσοστό, που δεν δικαιολογεί τέτοια «πολεμική» τακτική. Ο εξοβελισμός του μαθήματος δεν είναι το ζητούμενο. Η αξία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Το δυστύχημα ωστόσο είναι πως στη χώρα μας, επί σειρά δεκαετιών, η έμφαση δεν δίνεται στις ιδέες και στα ανθρωπιστικά μηνύματα που εκπέμπουν τα ελληνικά κείμενα παλαιότερων περιόδων, αλλά στον τύπο, και μάλιστα σε μια πολύ συγκεκριμένη διάλεκτο, την αττική του 5ου και του 4ου π.Χ. αιώνα. Πάνω σ' αυτό είναι ενδεικτικότερη και η ορολογία του Π.Ι., το οποίο δεν αναφέρεται στο

κείμενό του στην «Αρχαία Ελληνική Γραμματεία», παρά μόνο στην «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα»! Κι εκτός του ότι αυθαίρετα επιμένουμε να θεωρούμε ως «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» μόνο την αττική διάλεκτο της κλασικής εποχής, η ύπαρξη στοιχειώδους μέτρου και λογικής στη διδασκαλία έστω της Γλώσσας και όχι της Γραμματείας παραμένει ζητούμενο, αν αναλογιστεί κανείς πως οι ώρες που διαθέτονται για τα νέα ελληνικά είναι λιγότερες από τις ώρες για τα αρχαία! Αυτός ο παραλογισμός είναι ο κατακριτέος, αυτή η υπερβολή, και τίποτα περισσότερο.

Στο σημείο αυτό βρισκόμαστε μπροστά στο αυτονόητο, το οποίο όχι μόνο δεν στηρίζεται από καμία ερευνητική προσπάθεια εκ μέρους του ΥΠ.Ε.Π.Θ., αλλά και στο οποίο επιμελώς δεν γίνεται καμία αναφορά: αν στόχος είναι η «ουσιαστικότερη εκμάθηση της νέας ελληνικής γλώσσας» (σ.σ.: αυτή η «ταπεινή» σημειώνεται με πεζά αρχικά γράμματα και όχι με κεφαλαία, όπως η «άλλη», η περισπούδαστη!) και ο «εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών», ποιος θα μας εξηγήσει επιτέλους γιατί δεν επιλέγεται για τον σκοπό αυτό η ενίσχυση της διδασκαλίας της νέας ελληνικής γλώσσας, αντί για της αρχαίας; Αλήθεια, γιατί κανένας απ' όσους μαθαίνουν ιταλικά ή γαλλικά δεν χρειάζεται απαραίτητως τα λατινικά; Πάντως το ίδιο το δελτίο τύπου του ΥΠ.Ε.Π.Θ. μάς χαρίζει γλωσσικά απολιθώματα - «βρικόλακες», που απαξιώνουν τη φυσική εξέλιξη της γλώσσας: «υπουργείον», «υπ' όψιν», «εισήχθησαν», «υπεβλήθησαν», «απεστάλησαν»: η «ζωντανία» της νέας ελληνικής σ' όλο της το μεγαλείο, «χάρη» στην επαρκή γνώση της τυπολογίας της αρχαίας!

Αναφορικά με την «ανάπτυξη της κριτικής σκέψης», χρειάζεται να μας διευκρινίσει το ΥΠ.Ε.Π.Θ. αν η αρχαία ελληνική γλώσσα είναι η μόνη που μπορεί να την πετύχει. Χώρια δε που για μία ακόμη φορά θα πρέπει να επισημάνουμε πως τον ουσιαστικότερο ρόλο στην ανάπτυξη της κρίσης τον διαδραματίζουν τα διανοήματα, όχι η τυπολογία. Κοντά σ' αυτά αν προσθέσουμε κι ένα τελευταίο συμπέρασμα του Π.Ι., πως «η μαθητεία στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα βοηθάει καταλυτικά στη συνειδητοποίηση της πολιτιστικής ταυτότητας και προσφέρει σημαντική υπηρεσία στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης», θα ρωτούσαμε το «σεβαστόν Υπουργείον» αν υπάρχει άλλο μάθημα που κατεξοχήν συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή. Η απάντηση φυσικά είναι θετική, και αναφερόμαστε βεβαίως στο μάθημα της Ιστορίας. Θα πρέπει όμως εδώ και πάλι να μας εξηγήσει το Υπουργείο αν η Ιστορία, ως σχολικό μάθημα, κατορθώνει ν' ανταποκριθεί στην αποστολή της, ιδίως από τη στιγμή που η αύξηση των ωρών διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών άφησε χωρίς αντικείμενο τους καθηγητές των ξένων γλωσσών και τους θεολόγους, και οδήγησε το Υπουργείο στην απόφαση να διδάσκουν οι συγκεκριμένοι κλάδοι καθηγητών, αν και μη σχετικοί με το αντικείμενο, το μάθημα της Ιστορίας στο Γυμνάσιο.

Τέλος, για τα ερωτήματα της «έρευνας» που διερευνούν αν οι δύο ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα ήταν επαρκείς για το μάθημα των αρχαίων ελληνικών και αν η αύξηση των ωρών συνέβαλε στην αποτελεσματικότερη κάλυψη της ύλης, την ίδια θετική απάντηση θα έδιναν και όλοι οι άλλοι καθηγητές διαφορετικών ειδικοτήτων για τις ανάγκες των μαθημάτων τους. Ας ξανατεθεί όμως διαφορετικά το ερώτημα, επιστρεφόμενο στο Υπουργείο: οι δύο ώρες διδασκαλίας της νεοελληνικής γλώσσας είναι αρκετές για να βελτιώσουν οι μαθητές τη χρήση της νεοελληνικής;

Η θλιβερή «έρευνα» του Υπουργείου και του Π.Ι. δεν πετυχαίνει τίποτα περισσότερο από το να συντηρεί και να αναπαράγει τις ιδεοληπτικές εμμονές εκείνων που συστηματικά κινδυνολογούν και προβλέπουν το τέλος της ελληνικής γλώσσας (η οποία, αν και δεν χάθηκε ούτε επί

τουρκοκρατίας, «κινδυνεύει» τώρα!), προσποιούμενοι ότι επιθυμούν τη διατήρηση της «παράδοσης», αν και στην πραγματικότητα δεν νοσταλγούν παρά μόνο την ξύλινη τυπολογία της καθαρεύουσας των μαθητικών τους χρόνων (αυτήν ξέρουν, αυτήν εμπιστεύονται!). Κι επειδή η τάση αυτή συνδέεται και με τη νοσταλγία του πολυτονικού συστήματος τονισμού, η υπεράσπιση του οποίου τελευταία γίνεται όλο και μαχητικότερη, μένει να δούμε πότε θα μας προκύψει και η ανάγκη για την επίσημη επαναφορά του πολυτονικού μέσα από τις «έρευνες» του Π.Ι. . Εδώ όμως θα χρειαστεί να επιμείνουμε.

Copyright©Γιάννης Στρούμπας

Φιλολόγος - 3ο Γενικό Λύκειο Κομοτηνής

Δημοσίευση κειμένου: <http://anorthografies.blogspot.com/2007/03/blog-post.html>

Σχετικά κείμενα:

* Γρηγόρης Καλομοίρης (Γ. Γραμματέας [ΟΛΜΕ](#)), Θέμης Κοτσιφάκης (μέλος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ), Παύλος Χαραμής (πρόεδρος ΚΕΜΕΤΕ/ΟΛΜΕ), "[Ερευνητικές λαθροχειρίες του Παιδαγωγικού](#)", εκπαιδευτικό δίκτυο ενημέρωσης AlfaVita, 24.1.2007.

* [Αντώνης / Gazakas](#) (φιλόλογος - Δράμα), "[Αλήθεια, Ποια Είναι η Αλήθεια:](#)", μπλογκ Μέσα στη Νύχτα, 24.1.2007.

* Γιάννης Παπαθανασίου (φιλόλογος - Θεσσαλονίκη), "[«έλλειμα παιδείας»](#)", μπλογκ Συζήτηση για τη διδασκαλία της γλώσσας στο Γυμνάσιο, 24.1.2007.

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Κουτσουρέλης: Μυθιστόρημα και αγορά

ΜΕ ΜΟΝΗ ΕΞΑΙΡΕΣΗ την λυρική ποίηση, της οποίας φανερώσεις δεν λείπουν από καμμία εποχή και κανέναν πολιτισμό, τα υπόλοιπα μείζονα λογοτεχνικά είδη δύσκολα μπορούν να διαχωριστούν από την ιστορική περίοδο που τα γέννησε ή κατά την οποία έφτασαν στην μέγιστη τους ακμή. Ο περιορισμός τους στον χρόνο και τον χώρο είναι κατά κάποιο τρόπο το κύριο χαρακτηριστικό τους. Ορισμένα από αυτά, παράδειγμα η τραγωδία, εμφανίζονται σχετικά νωρίς στο ιστορικό προσκήνιο, για να περιπέσουν αργότερα στην αφάνεια, και να επανεμφανιστούν με τους Νέους Χρόνους. 'Αλλα, όπως το έπος, μολονότι διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις περισσότερες παραδόσεις, απουσιάζουν σχεδόν ολότελα σε ορισμένες: η περίπτωση της σινικής γραμματείας. 'Αλλα, τέλος, έχουν ταυτιστεί στην συνείδησή μας με μία και μόνη γραμματολογική περίοδο: ο φιλοσοφικός διάλογος μας παραπέμπει σχεδόν εξ ορισμού στην Αρχαιότητα, το δοκίμιο στην μεταναγεννησιακή σκέψη.

Η περίπτωση του μυθιστορήματος δεν αποτελεί εξαίρεση. Γνωστό ως είδος δευτερότερης σημασίας στους αρχαίους Έλληνες και τους Λατίνους, αλλά και στους λαούς της 'Απω Ανατολής, το μυθιστόρημα θα αποκρυσταλλώσει τα κύρια χαρακτηριστικά του μόλις στην Ευρώπη των αρχών του 19ου αιώνα. Έκτοτε, ακολουθώντας μια πορεία θριάμβου, θα εγκατασταθεί στο επίκεντρο του λογοτεχνικού ενδιαφέροντος, όπου θα παραμείνει ακλόνητο έως τις μέρες μας.

Ποια είναι όμως τα αίτια που κατέστησαν δυνατό αυτόν τον θρίαμβο; Πολλοί επιχειρήσαν να τον εξηγήσουν αποδίδοντάς τον στα ενδιάθετα γνωρίσματά του είδους. Έτσι εξήραν λ.χ. την ικανότητα του μυθιστορήματος να προσαρμόζεται στις ανάγκες της ρεαλιστικής αφήγησης, την πολυφωνικότητα των ανθρώπινων προσώπων και ομάδων που το κατοικούν, την μορφολογική του ευπλασία και αντισυμβατικότητα, κ.ο.κ. Μολονότι ενδιαφέρουσες, συχνά και γοητευτικές, καμμιά από αυτές τις εξηγήσεις δεν είναι αληθινά πειστική. Ο ασύγκριτος ρεαλισμός των ομηρικών επών, η κοινωνική πολυπρισματικότητα του αριστοφανικού ή του σαιξπηρικού δράματος, η ακραία πολυδιάσπαση του ίδιου του λυρικού Εγώ στους ρομαντικούς και τους νεωτερικούς, τέλος, η εκπληκτική ποικιλία των παραδοσιακών στιχουργικών και μετρικών μορφών, δείχνουν ότι η επική, η λυρική και η δραματική ποίηση δεν στερούνται διόλου τις ιδιότητες εκείνες που έχουμε μάθει να θεωρούμε τυπικά μυθιστορηματικές. Αντιθέτως μάλιστα, ήταν οι εκπρόσωποί τους που καλλιέργησαν πρώτοι τις ιδιότητες αυτές στην εντέλεια, πολύ προτού τις ανακαλύψουν για λογαριασμό τους οι μυθιστοριογράφοι.

Η δεσπόζουσα θέση του μυθιστορήματος πρέπει επομένως να αποδοθεί αλλού: όχι στις ενδιάθετες αρετές του ως είδους, αλλά σ' εκείνην την μείζονα κοινωνικοοικονομική διεργασία των Νέων Χρόνων που το έφερε και το κρατά στο προσκήνιο. Μιλώ για την ανάδυση της σύγχρονης καπιταλιστικής αγοράς. Ήδη με την εφεύρεση της τυπογραφίας, η άνθιση του βιβλιομπορίου θα μετατοπίσει αποφασιστικά το βάρος της πρόσληψης του λογοτεχνικού έργου από την ακρόαση στην ανάγνωση. Ένα δράμα, ένα ποίημα, μια ομιλία ή ένα κήρυγμα, ακόμη και όταν συντάσσονται γραπτώς, είναι κατά βάσιν λόγος προφορικός. Μπορεί να φιλοξενούνται στο χαρτί, όμως ζουν πράγματι μόνο όταν το εγκαταλείπουν. Απεναντίας, το μυθιστόρημα είναι το μόνο ουσιαστικά λογοτεχνικό είδος που μπορεί να χωρέσει στους περιορισμούς της βουβής εγγραμματοσύνης που πρώτη η τυπογραφία κατέστησε αναπόφευκτους. Καθηλωμένος στο χαρτί, απ' όπου σπανίως πια δραπετεύει, ο μυθιστορηματικός λόγος χάνει κατ' ανάγκην την επαφή του με την προφορική υλικότητα της γλώσσας. Μπορεί στους μεγάλους τεχνίτες η απώλεια αυτή να αντισταθμίζεται, στην κοινή μετριογραφία ωστόσο, που, ας μην το ξεχνάμε, αποτελεί το μέγιστο τμήμα και διαμορφώνει το μέσο γούστο, η γλώσσα καταλήγει μονοδιάστατη, δημοσιογραφίζουσα, εργαλειακή. Σε ένα τελικό στάδιο, η τέχνη του λόγου μεταπίπτει σε τέχνη του νοήματος, η λογοτεχνία συρρικνώνεται σε απλή νοηματοτεχνία. Από το σημείο αυτό ως την αποθέωση του plot, της σεναριακού τύπου αφήγησης, της μαζικής κατασκευής ευπωλήτων η απόσταση είναι μόνο ένα βήμα.

Από τη στιγμή που η αγορά διά της τυπογραφίας γίνεται κηδεμόνας της λογοτεχνίας, η επικράτηση του μυθιστορήματος είναι νομοτελειακή. Κι αυτό γιατί ο μυθιστοριογράφος είναι ο μόνος λογοτέχνης που με την παραγωγικότητά του μπορεί να υπηρετήσει τις ανάγκες του εμπορίου, τροφοδοτώντας την μαζική κατανάλωση. Απέναντι στις χιλιάδες σελίδες που ο επαγγελματίας μυθιστοριογράφος θα συγγράψει στη διάρκεια του σταδίου του, το έργο ζωής ενός ποιητή, φερ' ειπείν, συνοψίζεται συνήθως σε έναν και μόνο, συχνότατα ολιγοσέλιδο, τόμο – ποσότητα αποθαρρυντικά μικρή για να είναι αληθινά εκμεταλλεύσιμη. Επιπλέον, τα προϊόντα της μυθιστοριογραφίας, ήδη λόγω του όγκου τους, προορίζονται για εφ' άπαξ μόνον ανάγνωση, πράγμα που με τη σειρά του οφελεί την κατανάλωση. Μια και μόνη ανθολογία μπορεί να συνοδεύει εφ' όρου ζωής τον φίλο της ποίησης, ποιος όμως εραστής της μυθιστοριογραφίας δεν χρειάστηκε να διατρέξει δεκάδες τόμους;

Τέλος, το μυθιστόρημα είναι το μόνο λογοτεχνικό είδος που είναι πράγματι "παγκόσμιο". Το μόνο είδος δηλαδή που μεταφέρεται ευχερώς από γλώσσα σε γλώσσα ή από το χαρτί στην οθόνη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τους δείκτες των πωλήσεων και τον κύκλο εργασιών. Σε πείσμα του Γκαίτε, η μόνη πράγματι "παγκόσμια" λογοτεχνία των ημερών μας είναι εκείνη που καταναλώνεται παγκοσμίως. Και σε πείσμα του Μπαχτίν, η λογοτεχνία αυτή μιλάει μια γλώσσα όλο και περισσότερη ισόπεδη, ομοιόμορφη και μονοφωνική. Την γλώσσα του μυθιστορήματος.

Πρώτη δημοσίευση:
εφ. ΑΥΓΗ, Κυριακή, 11 Ιουνίου 2006

Copyright©Κώστας Κουτσουρέλης / Δικτυακός Τόπος: www.koutsourelis.gr

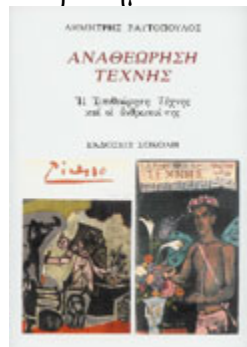
[αρχή σελίδας](#)

Δημήτρης Ραυτόπουλος : Χωρίς φόβο, αλλά πάντα με πάθος

Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος μιλάει για την «Επιθεώρηση Τέχνης», τη μετεμφυλιακή Αριστερά, τις αναζητήσεις του τότε, τα λάθη του σήμερα

Συνέντευξη στην Ολγα Σελλά

Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος δεν είναι απλώς ένας κριτικός λογοτεχνίας. Είναι ο άνθρωπος που πήρε μέρος, με πρωταγωνιστικό ρόλο, στη δημιουργία και στη διαδρομή ενός περιοδικού, το οποίο ταυτίστηκε με την πνευματική άνοιξη της μετεμφυλιακής Αριστεράς: την «Επιθεώρηση Τέχνης». Στις σελίδες αυτού του περιοδικού, που είχε δώδεκα χρόνια ζωής (από το 1955 ως το 1967) καταγράφονται, άμεσα ή έμμεσα, εκτός από τις πολιτιστικές αναζητήσεις της Ελλάδας του 1950, οι διαδρομές, οι περιπέτειες και οι αναζητήσεις του μετεμφυλιακού αριστερού κινήματος στην Ελλάδα και στον κόσμο. Στις λογοτεχνικές κριτικές που δημοσιεύονται στο περιοδικό διαφαίνονται, άμεσα ή έμμεσα, οι πνευματικές αναζητήσεις, οι ενστάσεις, οι αμφισβητήσεις και τα ερωτήματα.

Πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο του Δημήτρη Ραυτόπουλου «Αναθεώρηση Τέχνης - Η «Επιθεώρηση Τέχνης» και οι άνθρωποί της» (Εκδ. Σοκόλης), όπου συγκεντρώνονται οι αναλύσεις, τα σχόλια και οι αποτιμήσεις αυτού του εγχειρήματος. Ο Δημήτρης Ραυτόπουλος έζησε με όλες τις εντάσεις και τις αντιθέσεις τη δωδεκαετία ως μέλος της Σ.Ε. της «Επιθεώρησης Τέχνης». Η δικτατορία διέκοψε αυτή, όπως και πολλές άλλες, δραστηριότητες. Εφυγε για το Παρίσι. Εκεί εργάστηκε για λίγο στην «Ουμανιτέ» και μετά στο λεξικό «Ρομπέρ». Επιστρέφοντας στην Ελλάδα εξέδωσε το περιοδικό «Ηριδανός», που δεν μακροημέρευσε. Τον συναντήσαμε στο σπίτι του στο Κουκάκι. Ήταν πρόθυμος να απαντήσει σε όλα, να καυτηριάσει γεγονότα και πρόσωπα, αντιλήψεις και καταστάσεις. Χωρίς φόβο και

μισόλογα, αλλά με πάντα με πάθος. Μια συνομιλία, στην οποία καταγράφονται στιγμές μιας ιδιαίτερης, έντονης όσο και δημιουργικής περιόδου της μετεμφυλιακής Αριστεράς και της ελληνικής πνευματικής ζωής. Πολλά από τα ζητήματα που τότε άνοιξαν εξακολουθούν να αποτελούν θέματα συζήτησης. Ίσως αυτή η συνέντευξη να τα ξαναανοίγει.

Περιπέτεια τέχνης και πολιτικής

— *Σαράντα χρόνια μετά τη διακοπή της έκδοσής της, η «Επιθεώρηση Τέχνης» εξακολουθεί να είναι σημείο αναφοράς. Γιατί συμβαίνει αυτό;*

— Γιατί εκδίδεται σε μια περίοδο πολύ δύσκολη, αλλά και μεταβατική. Βρισκόμαστε στο τέλος του σταλινισμού, παρότι δεν έχει αρχίσει ακόμα η αποσταλινοποίηση. Ομως έχει σπάσει ο πάγος του σταλινισμού, έχει επέλθει το πρώτο ρήγμα και θα επακολουθήσει το 20ό συνέδριο. Από την άλλη πλευρά, είναι και το τέλος του μακαρθισμού. Τη χρονιά που βγήκε η «Ε.Τ.», τέλος του 1954, ο μακαρθισμός καταργείται στις ΗΠΑ και έχει γίνει και πρόταση μομφής στη Γερουσία κατά του Μακάρθι. Το κλίμα είναι επηρεασμένο απ' όλα αυτά. Κι από την άλλη μεριά, η συμπάγεια της αριστερής διανόησης στη δυτική Ευρώπη, έχει κλονιστεί. Είμαστε λοιπόν σε αυτήν την εποχή που θα την έλεγα διπλή: υπάρχουν τα κατάλοιπα του σταλινισμού, αλλά από την άλλη μεριά υπάρχει ένα νέο ρεύμα κατεδάφισης όλων αυτών. Που δεν είναι βέβαια όπως η κατεδάφιση του τείχους του Βερολίνου, αλλά είναι αρχή φθοράς.

Σε αυτό το πλαίσιο βγαίνει η «Ε.Τ.» από αριστερούς νέους – οι περισσότεροι ήμασταν εξόριστοι στον Αη Στράτη. Ήταν δύο ομάδες που ετοιμάζουν το περιοδικό. Ο Γιάννης Χαϊνης και ο Νίκος Σιαπκίδης, ο πρώτος ήταν ζωγράφος, ο άλλος αρχιτέκτονας. Εμείς πάλι, στον Αη Στράτη είμαστε μία παρέα η οποία συγκροτείται γύρω από τον Κώστα Κουλουφάκο. Είναι ο Κώστας Κουλουφάκος, ο Τίτος Πατρίκιος, ο Μανώλης Φουρτούνης, ο Τάσος Σπυρόπουλος, ο Σάκης Ρετσίνας κι εγώ –καθαρά λογοτεχνικός κύκλος. Εκεί, στον Αη Στράτη, συζητούσαμε για περιοδικά, για βιβλία, για σοβιετική λογοτεχνία – η οποία είχε αρχίσει να μας απογοητεύει και να μας εξοργίζει. Όταν βρεθήκαμε στην Αθήνα, μετά το 1952, ως αδειούχοι εξόριστοι, η ομάδα Χαϊνη-Σιαπκίδη έψαχνε να βρει για να συνεργαστεί ανθρώπους της λογοτεχνίας. Εγινε η επαφή με τον Πατρίκιο. Στην ομάδα μπήκε και ο Τάσος Λειβαδίτης, που στον Αη Στράτη δεν ήταν στην παρέα μας. Εμείς ήμασταν νέοι, άγνωστοι. Ο Λειβαδίτης ήταν ήδη γνωστός και φυσικά ο Ρίτσος ήταν κορυφαίος. Τον επισκεπτόμασταν στον Αη Στράτη μετ' ευλαβείας, ζητούσαμε τη γνώμη του για τα γραπτά μας... Ήταν πολύ ανοιχτός, μας εντυπωσίαζε η γνώση της λογοτεχνίας και της αισθητικής που είχε.

Μίσος και αγάπη

— *Λέτε ότι η «Ε.Τ.» ήταν μια «προσωπική περιπέτεια που σας σημάδεψε». Τι λογής σημάδια ήταν αυτά και τι ρόλο έπαιζαν στη ζωή σας αργότερα;*

— Ολοι μας προσδιοριζόμαστε και από θετικά και από αρνητικά πράγματα. Δηλαδή, αγαπούσα τον πατέρα μου και τον μισούσα ταυτόχρονα, κι όχι μόνο γιατί είχαμε πολιτικές διαφορές, αλλά και γιατί σαν χαρακτήρας ήταν απόλυτος και αυταρχικός. Και τώρα, εκ των υστέρων, πολλά πράγματα, που η δεξιά αντιδραστική του στάση τον έκανε να υποστηρίζει, τα βλέπω λογικότερα απ' ό,τι τα έβλεπα τότε. Και με την ιδεολογία το ίδιο συμβαίνει. Εγώ με το κομμουνιστικό κόμμα έχω δεσμούς μίσους και αγάπης. Από την άλλη μεριά όμως, σιγά σιγά κατάλαβα ότι έχει παρεκτραπεί αυτή η ιδεολογία από την ανθρωπιστική εκκίνησή της. Από τη μια μεριά έχουμε την εκκίνηση, που είναι ανθρωπιστική, ανοιχτή, και από την άλλη έχουμε μία βαρβαρότητα, μία

μαυρίλα, η οποία σιγά σιγά αποκαλύπτεται.

Προσπαθήσαμε να κάνουμε μια σύνθεση και να μην εγκαταλείψουμε αυτήν την ιδεολογία, και να πάμε στην αρχή της, στο ανθρωπιστικό της περιεχόμενο και πάνω σε αυτό να δουλέψουμε. Μέσω της τέχνης, και της κριτικής της πολιτικής και του κινήματος. Ας πούμε η τριλογία του Τσίρκα για μας ήταν μεγάλο βήμα, γιατί για πρώτη φορά η σοβαρή λογοτεχνία έθετε το θέμα της ιστορίας του κινήματος και της εκτροπής του. Γι' αυτό διαγράφεται ο Τσίρκας, γι' αυτό ο Αυγέρης επιτίθεται μετά τη διαγραφή του, γι' αυτό αντεπιτίθεμαι εγώ στον Αυγέρη, το θεωρώ λίβελλο το κείμενό του, θεωρώ ότι είναι εμπνευσμένο για να εξοντώσει τον Τσίρκα ως συγγραφέα, επειδή αρνήθηκε να αποσύρει τη «Λέσχη» και να σταματήσει την Τριλογία ή να την κάνει όπως ήθελαν αυτοί.

— *Εδώ μπαίνει όμως και η σύγκρουση παράδοσης και μοντερνισμού;*

— Ναι, αλλά αυτό είναι ανεξάρτητο από το ιδεολογικό. Δηλαδή, κατά πόσον η «Λέσχη» είναι μοντερνιστική, αν την καταλάβαμε εμείς, και ιδιαίτερα εγώ που έκανα την κριτική της πεζογραφίας ή αν την υποτιμήσαμε, αυτό είναι άλλο θέμα και δεν έχει καμιά σχέση με το ιδεολογικό. Για μας εκείνο που είχε φοβερή σημασία εκείνη την ώρα, δεν είναι ο μοντερνισμός, αλλά η κριτική που κάνει στο κίνημα και στην ιστορία. Αυτό μας καίει. Εγώ θεωρώ τη «Λέσχη» στην κριτική μου πρωτοποριακό έργο. Φυσικά όχι για όλα της σημεία. Μιλώ για έναν «λογοτεχνικό κυβισμό», τον οποίο δεν εγκρίνω τότε. Και εννοώ μ' αυτό, να έχουμε αποσπασματικά πρόσωπα, μικρές οπτικές στιγμές, που δεν έχουν οργανική σύνδεση και συνέπεια μέσα στο έργο. Αυτό και ο Βουρνάς και ο Αναγνωστάκης το λένε. Χρεώθηκε σε μένα επειδή μεταχειρίζομαι τον όρο «λογοτεχνικός κυβισμός». Επιμένω, πάντα, ότι ο λογοτεχνικός κυβισμός αυτού του είδους δεν έπιασε κι ούτε πρόκειται να πιάσει ποτέ. Αλλο είναι ο «Οδυσσέας» του Τζόις κι άλλο είναι η «Λέσχη» του Τσίρκα.

Διπλό μάθημα

— *Σήμερα επιμένετε στην τότε κριτική σας για τη «Λέσχη»;*

— Όχι, προφανώς δεν θα το έγραφα έτσι. Γιατί ο μοντερνισμός με ενδιαφέρει. Αυτό που είπα πριν για τον λογοτεχνικό κυβισμό είναι μια άποψη του μοντερνισμού, δεν είναι όλος ο μοντερνισμός. Η ζωγραφική από τον κυβισμό έχει ήδη υποχωρήσει. Αυτό που εννοώ «λογοτεχνικός κυβισμός» δεν είναι το άπαν του μοντερνισμού. Ο μοντερνισμός σήμερα είναι αυτοπάθεια, αυτοαναφορικότητα, άλλα πράγματα, κι όχι αυτή η αντίληψη που αρχίζει από τον Τζόις, αλλά εκεί είναι πολύ σοφότερη και φτάνει μέχρι τον Τσίρκα.

— *Ποια ματιά, τελικά, κρατήσατε από αυτήν την εμπειρία;*

— Το μάθημα από τη δική μου εμπειρία συνοψίζεται χονδρικά σε δύο σημεία: το ένα είναι ότι η δημοκρατία δυτικού τύπου, δηλαδή αθηναϊκού, με όλα τα ελαττώματα και τα κενά της, είναι η μόνη σταθερή αξία στην πολιτεία. Και το άλλο μάθημα είναι η ανάγκη αυτονομίας της τέχνης, της κριτικής και του πνεύματος γενικά. Οποιαδήποτε κηδεμονία είναι ολέθρια, εγκληματική και δεν πρόκειται ποτέ να περάσει.

— *Τα ψήγματα της ανανέωσης της Αριστεράς ξεκίνησαν από την «Ε.Τ.»;*

— Ναι, γιατί δεν βλέπω από πού αλλού ξεκίνησαν. Δεν λέω ότι δεν υπήρχαν συζητήσεις σε κύκλους νεολαίας ή επιστημονικούς, αλλά δεν υπήρχαν με φόντο δημοσιότητα, με ανοιχτή τοποθέτηση. Αλλά στα πολιτιστικά ζητήματα η κριτική, φυσικότητα, είναι πάντα πιο ελεύθερη. Από την κριτική ενός έργου τέχνης ή ενός λογοτεχνικού έργου αρχίζει η διαφοροποίηση. Σιγά σιγά περνάει σε θεωρητικά ζητήματα, γιατί η αισθητική συνδέεται με τη θεωρία της λογοτεχνίας, η θεωρία της λογοτεχνίας με την κοινωνιολογία, την ιστορία κ.λπ. και βέβαια

αρχίζουν οι αμφισβητήσεις.

— *Τη λογοτεχνία την παρακολουθείτε σήμερα;*

— Δεν μπορώ να πω ότι είμαι φανατικός αναγνώστης, γιατί δεν μπορώ να την υποφέρω. Η λογοτεχνία έχει τέτοιο πληθωρισμό που έχει συντομευτεί η ζωή των έργων. Οι συγγραφείς, οι κριτικοί, οι δημοσιογράφοι, οι εκδότες τρέχουν να προλάβουν το καινούργιο, το εντυπωσιακό, το εύκολο, το τζερτζελεδίστικο. Ο,τι γίνεται ευπώλητο είναι το μόνο που τους ενδιαφέρει. Τα ΜΜΕ έχουν γίνει καθοριστικός παράγοντας της κουλτούρας. Αυτό εγώ δεν μπορώ να το δεχτώ, γι' αυτό είμαι και έξω από την αγορά.

Λειβαδίτης - Ρίτσος... «σε ξένο αχυρώνα»

— *Ακούστηκε κάποτε μια ιστορία λογοκλοπής μεταξύ Λειβαδίτη και Ρίτσου...*

— Είναι μια ιστορία λίγο ανόητη. Ο Ρίτσος είχε γράψει τις «Γειτονιές του κόσμου», που για μένα είναι το χειρότερο ποίημα όχι του Ρίτσου, αλλά το χειρότερο ποίημα που μπορεί να γραφτεί ποτέ από σοβαρό ποιητή. Δεν είναι απλώς στρατευμένο, είναι γελοίο. Αυτό το ποίημα το διάβασε σε μερικούς στον Αη Στράτη• και στον Λειβαδίτη. Όταν ο Λειβαδίτης απολύθηκε από την εξορία, έγραψε ένα ποίημα «Φυσάει στα σταυροδρόμια του κόσμου», όπου είχε πάρει ένα μοτίβο – κατά τον Ρίτσο. Κι αυτό κακό ποίημα, αλλά λιγότερο από του Ρίτσου. Κι αυτό μέσα στη στρατευμένη λογική που επικρατούσε τότε, που ήταν συνθηματική, λαϊκή, επική. Και τα δύο ποιήματα, στο μοτίβο τους, (επανάσταση, φλόγα, αέρας, παγωνιά) είναι επηρεασμένα από το ωραιότερο επαναστατικό ποίημα για την Οκτωβριανή Επανάσταση που έχει γραφτεί, από τον Αλεξάντερ Μπλοκ. Δηλαδή, δυο γάιδαροι μαλώνανε σε ξένο αχυρώνα. Το ποίημα του Λειβαδίτη δημοσιεύεται πρώτο. Τότε ο Ρίτσος στέλνει στην Ε.Τ. αποσπάσματα από τις «Γειτονιές του κόσμου». Τι απόσπασμα δηλαδή, 20 σελίδες. Μας δίνει λοιπόν το απόσπασμα ο Ρίτσος και από κάτω είχε μια σημείωση, που έγραφε ότι το ποίημα αυτό γράφτηκε στον Αη Στράτη, τάδε χρονιά, και διαβάστηκε στους τάδε, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Λειβαδίτης, για να φανεί ότι του είχε πάρει την ιδέα. Ο Λειβαδίτης θύμωσε, δεν ξαναπάτησε στο περιοδικό, δεν μας έδινε συνεργασίες για χρόνια. Οι μεταξύ τους σχέσεις όμως παρέμειναν άριστες. Αυτή είναι η ιστορία.

Η «Ε.Τ.» και τα άλλα περιοδικά

— *Τα άλλα περιοδικά που υπήρχαν τότε, οι «Εποχές», οι «Μαρτυρίες» που μετά έγιναν «Σημειώσεις», η «Κριτική» του Μ. Αναγνωστάκη. Ποια ήταν η σχέση σας τότε με τους ανθρώπους αυτών των περιοδικών;*

— Η επαφή μας δεν ήταν συστηματική. Δεν υπήρχε καν μια προσπάθεια να βρεθούμε όλοι μαζί, να κουβεντιάσουμε. Υπήρχε βέβαια και η πολιτική διαφορά. Κάποια ήταν τροτσκιστικής απόχρωσης, που ούτε εμείς θέλαμε ούτε και αφηνόμαστε να πολυέχουμε σχέσεις. Ούτε και αυτοί όμως. Όλα τα περιοδικά, όμως, τα αναγγέλλαμε από τις στήλες της «Ε.Τ.». Όσο για τη συμβολή τους, ειδικά για τις «Σημειώσεις», από τη μια μεριά ήταν ανεξάρτητη πολιτικά, από την άλλη όμως επειδή η μη εξάρτησή τους η πολιτική σήμαινε μια ιδεολογική συσπείρωση σε μια τάση της ιδεολογίας, ήταν λιγότερο ανοιχτή σε αλλαγές. Οι «Εποχές» ήταν εντελώς άλλο πράγμα. Ανήκε σ' ένα ρεύμα που δημιουργήθηκε στην Ευρώπη όταν το φιλερηνικό κίνημα είχε ξεπεράσει εαυτόν. Δηλαδή ο Ψυχρός Πόλεμος μεταφερόμενος στο πνευματικό πεδίο είχε χωρίσει τη διανοήση σε στρατόπεδα. Και οι δυτικοί, οι μη κομμουνιστές, άρχισαν να βγάζουν περιοδικά που κατηγορήθηκαν ότι είχαν σύνδεση με αμερικανικούς οργανισμούς. Για μας αυτοί

ήταν CIA και Intelligence Service και για κείνους εμείς είμαστε Κα-Γκε-Μπε. Η γραμμή –στην οποία εμείς δεν υπακούσαμε– ήταν ότι οι «Εποχές» ήταν αντιδραστικό περιοδικό. Εμείς αποφύγαμε την πολεμική με τα περιοδικά, αλλά δεν τολμούσαμε να κάνουμε κάποια συνεργασία. Προσωπικές σχέσεις είχαμε με πολλούς από αυτούς και μέσω κάποιων. Με τον Σινόπουλο μέσω Αργυρίου. Με τον Ελύτη, μέσω Αργυρίου.

Είμαι αριστερός... αν υπάρχει Αριστερά

— *Θα σας ρωτήσω ευθέως: εξακολουθείτε να θεωρείτε τον εαυτό σας αριστερό και τι σημαίνει Αριστερά για σας;*

— Εξακολουθώ να θεωρώ τον εαυτό μου αριστερό αν υπάρχει Αριστερά. Δεν νομίζω ότι η Αριστερά ξέρει καλά τι είναι. Για την Αριστερά, αυτό που μπορώ να πω είναι ότι πότε δεν την αναγνωρίζω και πότε μου φαίνεται απaráλλακτη. Θέλω να πω ότι καθώς έλειψε το αυταρχικό καθεστώς του μετεμφύλιου (που ήταν κάτι παραπάνω από λογικός αντίπαλός της, σχεδόν παρτενέρ ή έτερο ήμισυ, έλειψε και της έλειψε) φαντασιώνεται αστυνομικό κράτος, παρακράτος, πραιτωριανούς, συνωμοσίες εναντίον του λαού και των λαών, που τους αντιπροσωπεύει κατ' αποκλειστικότητα ενώ κινείται στο 10%. Η Αριστερά έχει δικαίωμα να κάνει λάθη, το κακό είναι ότι τα κάνει πάντα στην ίδια κατεύθυνση. Προς τη διαίρεση, το κοινωνικοπολιτικό μίσος, το ρεβανσισμό, τον παλαιοημερολογίτικο ριζοσπαστισμό, τον τριτοκοσμισμό, την άρνηση και τον κρυφό της έρωτα με τη βία. Επιμένει στην πάλη των τάξεων, χωρίς να μας λέει καθαρά ποιες τάξεις εννοεί εκτός από το κεφάλαιο, γιατί κάποιες κατηγορίες προνομιούχων είναι προστατευόμενοι της. Επιμένει στη συγκρουσιακή λογική με το κράτος μόνο. Και αντί να προχωρήσει σε κάθαρση της δικής της ιστορικής συνείδησης, με ειλικρινή αυτοκριτική και εμβόλιο δημοκρατικότητας, εξακολουθεί να έλκεται από ό,τι ολοκληρωτικό, οπισθοδρομικό και επικίνδυνο σέρνεται στον κόσμο. Όχι, ο δυτικός πολιτισμός δεν είναι η ντροπή του ανθρώπινου γένους, όπως θέλει να μας πείσει ο νέος ανατολισμός αριστερής βλακείας. Όχι, δεν είναι υπεράνω κριτικής οι άλλοι πολιτισμοί, δεν είναι το ίδιο όλες οι αξίες. Το συμπέρασμα είναι ότι η ελεύθερη οικονομία παράγει πλούτο και τον ανισοκατανέμει, ενώ ο κρατικισμός παράγει φτώχεια και την κατανέμει δίκαια, εξαιρώντας βέβαια απ' αυτήν τη δικαιοσύνη, τη νομενκλατούρα και μερικές ελίτ. Δεν μπορούμε να μιλάμε σήμερα για νεοφιλελευθερισμό, δηλαδή δαιμονοποιημένο φιλελευθερισμό, σε κοινωνίες όπως οι ευρωπαϊκές, όπου αναπτύσσονται πολιτικές πρόνοιας και αλληλεγγύης. Όλα δεν είναι ιδεώδη κατά την ουτοπία, είναι απλώς σε ανθρωπιστική κατεύθυνση. Αντίθετα, στα μοντέλα που πραγμάτωσε η κομμουνιστική ιδεολογία, παντού, απέτυχε, έφερε φτώχεια και ανελευθερία. Και συντηρήθηκε μόνο με την τρομοκρατία. Ας αναγνωρίσουμε επιτέλους την πραγματικότητα, αντί να είμαστε οι αιώνιοι αντίπαλοί της.

Καθημερινή, 4.2.2007

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_civ_100016_04/02/2007_214507

[αρχή σελίδας](#)

Περιοδικό HETERON ½ - Διήγημα του **Θόδωρου Γρηγοριάδη**: «Cafe Beckett» (από το 1ο τεύχος του περιοδικού)

Περνούσα προχθές απ' έξω και το είδα για άλλη μια φορά κλειστό και σιωπηλό, όπως σ' εκείνο το όνειρο που επανέρχεται τακτικά. Δεν ήταν της μοίρας του, φαίνεται, να προκόψει αυτό το μαγαζί. Μια ξεθωριασμένη πινακίδα, που κρεμόταν κάθετα στην ξυλόγλυπτη πόρτα, έγραφε «Spartakos». Να λοιπόν που ένας άλλος ήρωας αντικαθιστούσε τον ασυμβίβαστο Ιρλανδό σε μια αναίμακτη μάχη-υποθέτω. Είχα υποσχεθεί στον εαυτό μου να μην ξαναπεράσω απ' αυτά τα μέρη αλλά να, που ένας φίλος μου μένει στην πλατεία Βικτορίας και έτσι, φεύγοντας από το σπίτι του οδηγώντας το λευκό μου Πόλο, χώθηκα ασυναίσθητα στο στενό δρομάκι. Όπως τότε. Καμιά φορά αναρωτιέμαι γιατί ορισμένα μέρη της πόλης σε δένουν περισσότερο με τον μύθο τους. Μια ολόκληρη πρωτεύουσα, ένας λαβύρινθος δρόμοι κι αδιέξοδα κι εγώ δυο φορές χρειάστηκε να σταματήσω στην ίδια οδό. Για την πρώτη φορά δεν είναι της ώρας να μιλήσω. Η εποχή του «Ναύτη» έγινε μυθιστόρημα και το τριώροφο σπίτι της Φυλής αγαπήθηκε από πολλούς αναγνώστες μέχρι που ράγισε στους σεισμούς του '98. Μέσα σε δυο δεκαετίες δυο παλιόσπιτα στην οδό Φυλής κόντεψαν να με στοιχειώσουν.

Θα κρατήσω τη δεύτερη δεκαετία, αρχίζοντας κάπως θλιβερά. Ο φίλος μας Π. Μουλιάσης αργοπεθαίνει και εμείς σπαράζουμε κρυφά στα μέσα δωμάτια του διαμερισμάτος του. Ηθοποιός αρκετά γνωστός, βαθύτατα μορφωμένος, με πολλαπλά ταξίδια στο εξωτερικό και πολλά όνειρα για το μέλλον: Σχεδίαζε μια ομάδα θεατρική, ένα δικό του στέκι και μάλιστα χωρίς επιχορηγήσεις. Ο Μουλιάσης ανήκε στους ηθοποιούς που είχαν λεφτά, πολλά λεφτά, κληρονομημένα εννοείται, μα τι σημασία έχει αυτό; Όταν δεν έπαιζε σε παραστάσεις, μας έβγαζε -τους λιγοστούς φίλους του- στα καλύτερα στέκια της Αθήνας. Τρώγαμε, πίναμε, παρακάμπταμε το face control και ήταν όλα πληρωμένα. Εγώ τότε μόλις είχα βγάλει το πρώτο μου μυθιστόρημα, προσπαθώντας να επιβιώσω μέσα στην καινούργια μου ταυτότητα. Ο Μουλιάσης ήταν παντού γνωστός, όχι όμως ιδιαίτερα αγαπητός, γιατί έλεγε πικρές αλήθειες γύρω από αυτά που αγαπούσε πιο πολύ: το θέατρο.

Ένα χρόνο πριν την κατάρρευσή του είχε αρχίσει να ψάχνει για ένα χώρο όπου θα στέγαζε τις καλλιτεχνικές του αναζητήσεις. Μας έβαζε στο αυτοκίνητο, εμένα, τη Ζωζώ και τον Χρήστο και τριγυρνούσαμε στα στενά της Αχαρνών, στα κάθετα δρομάκια της Ιουλιανού, στην Ηλείου, στην Μιχαήλ Βόδα. Παρά το γεγονός ότι εκείνος έμενε πίσω από το Στάδιο, σε ένα ευήλιο οροφδιαμέρισμα, στις καλλιτεχνικές του αποδράσεις προτιμούσε τα ανήλια περάσματα που τη νύχτα μετατρέπονταν σε παρακμιακά σκηνικά. Ερημωμένες γειτονιές, μισοκατοικημένες και υποβαθμισμένες περιοχές, πάντοτε όμως «οι γειτονιές των άλλων».

Η Ζωζώ έβλεπε με δυσπιστία αυτούς τους δρόμους και πρόβαλε αντιρρήσεις. «Δεν είναι δυνατόν να σκέφτεσαι να φτιάξεις εδώ το θεατράκι σου», γκρίνιαζε. «Χάθηκαν τόσα όμορφα μέρη;».

Στα μέσα του '90 οι περιοχές του Ψυρρή και το Γκάζι μόλις είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται ως χώροι «πολιτισμού» και διασκέδασης. Ο Μουλιάσης πίστευε ότι η δική του αποκέντρωση θα μετρούσε περισσότερο στην θεατρική πιάτσα στην οποία ανέκαθεν πήγαινε κόντρα. Το δημιουργικό του όνειρο ήταν επίσης ιδιόμορφο: ένα μπαρ και θέατρο μαζί, που θα το ονόμαζε Cafe Beckett. Ο Θεός του ήταν ο Μπέκετ και δεν είχε αφήσει έργο για έργο στην Ευρώπη που να μην το παρακολουθήσει. Θα ήταν τολμηρό να προσθέσω ότι φυσιογνωμικά ο Μουλιάσης θύμιζε πολύ τον συγγραφέα. Ήταν αδύνατος, μεγωνιώδη χαρακτηριστικά, σοβαρός και με μια αυστηρότητα στο βλέμμα.

Παλιότερα ο Μουλιάσης είχε παίζει στο «Περιμένοντας τον Γκοντό» και ευελπιστούσε να ανεβάσει όχι μόνον τα θεατρικά του Μπέκετ αλλά και την τριλογία «Μολλού» -άγνωστο επίσης πώς θα ανέβαινε το πυκνό αυτό πεζογράφημα που και ο ίδιος του ο συγγραφέας το είχε σιχαθεί!

Για τον Μουλιάση ο Μπέκετ θα ήταν έργο ζωής και δουλειά εν προόδω.

Σχέδια φιλόδοξα και ριψοκίνδυνα, γιατί το να προτείνεις ένα στέκι στην θεατρική Αθήνα, που θα στηριζόταν αποκλειστικά σε έναν συγγραφέα, ήταν σαν να είχες έναν κινηματογράφο όπου θα παιζόντουσαν οι ταινίες ενός και μόνον σκηνοθέτη -και όχι από τους πλέον εμπορικούς.

Ωστόσο οι βραδινές μας βόλτες πλήθαιναν, ο Μουλιάσης προτιμούσε να βλέπει τους χώρους τη νύχτα γιατί, υποστήριζε, «μόνον τότε μετράει η λάμψη τους και η λειτουργικότητά τους». Καμιά φορά σταματούσαμε έξω από τα μπορντέλα κι αυτός μαγευόταν από το πλήθος των αρσενικών που μπαινόβγαιναν στα πορτάκια πάνω από τα οποία κρέμονταν οι γυμνές λαμπίτσες, σύμβολα πόθου και φάρου του έρωτα.

«Αυτοί είναι οι αληθινοί θεατές, το ωραιότερο έργο παίζεται εκεί μέσα», φώναζε, κινδυνεύοντας να πατήσει τους περαστικούς που δεν ήταν και λιγότερο ζαλισμένοι από τον δικό μας οδηγό και ξεναγό.

Η Ζωζώ, που αντιπαθούσε το όνομά της καθώς και τις σπουδές της, αισθανόταν σαν τη μύγα μεσ' το γάλα και όχι άδικα. Κόρη δημοσίων υπαλλήλων, απόφοιτος του αμερικάνικου κολεγίου, τριτοετής στη Νομική, με απροσδιόριστες καλλιτεχνικές ανησυχίες, μάλλον διεκδικούσε τον ρόλο του μανάτζερ στην ιστορία αυτή και πιο μακροπρόθεσμα τον πρωταγωνιστικό ρόλο της συμβίας για έναν τόσο ανεξάρτητο και αδέσμευτο άνθρωπο όπως ήταν ο Μουλιάσης. Η σχέση τους παρέμενε φιλική και ερωτική ταυτόχρονα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν είχαν παράλληλες σχέσεις όταν προέκυπτε κάτι αναπάντεχα. Όταν βρέθηκε το σπιτάκι στην Φυλής, εκείνη σηκωνόταν από τα χαράματα και έτρεχε στους δικηγόρους και τους συμβολαιογράφους, στο υποθηκοφυλακείο και στις εφορίες, πετυχαίνοντας σε χρόνο ρεκόρ -σε τρεις μήνες για την ακρίβεια- να υπογραφούν τα συμβόλαια της αγοράς και να αρχίσουν αμέσως οι μετατροπές στον χώρο.

Πράγματι το ψηλοτάβανο νεοκλασικό σπίτι πολύ γρήγορα μετατράπηκε σε έναν ευέλικτο εσωτερικά χώρο όπου λειτουργούσε ως σκηνή και μπαρ, με κουζίνα και μπάνιο στο υπόγειο, βοηθητικούς χώρους και ανάλογο ηλεκτρικό και ηχητικό εξοπλισμό. «Πολλά λεφτά, πολλή σπατάλη», γκρίνιαζα από μέσα μου, τη στιγμή που σκεφτόμουν πώς να φτιάξω μια βιβλιοθήκη για να ξεκουράσω τα σκορπισμένα μου βιβλία.

Θα κάνω ένα άλμα στον χρόνο και θα αφήσω πίσω μου ό,τι θλιβερό με συνδέει με την ιστορία του άτυχου Μουλιάση που ανέκαθεν φοβόταν μην πάθει την «εγκεφαλική κρίση» του πατέρα και του μεγαλύτερου αδελφού του. Λίγο πριν πεθάνει (συντομεύω τα θλιβερά γεγονότα) άφησε όλη του την περιουσία στην Ζωζώ με την προϋπόθεση να επενδύσει στο Cafe Beckett και τις δραστηριότητές του. Εμένα με έχριζε σύμβουλο εκδηλώσεων, κάτι εντελώς ακαθόριστο και πέρα από τις μοναχικές συγγραφικές μου επιδόσεις, ενώ θα πληρωνόμουν κάθε φορά που θα πρότεινα και θα προωθούσα μια παράσταση ή εκδήλωση που θα συσχετιζόταν με το έργο του Σάμουελ Μπέκετ. Διαχειριστής και ελεγκτής της όλης ιστορίας θα ήταν ο δικηγόρος Α. Στάμος, παιδικός φίλος του Μουλιάση και ημι-φιλότεχνος, δεδομένου ότι παραβρισκόταν σε οποιοδήποτε καλλιτεχνικό γεγονός της πόλης αρκεί να του προσφερόταν μια πρόσκληση.

Ακόμη και σήμερα αναρωτιέμαι γιατί θέλησε να μας εκδικηθεί ο καλός μας φίλος και θεατράνθρωπος. Λίγα τραβήξαμε στην αρρώστια του, τι άγχος, τι τρέξιμο, τι κλάμα, υπαρξιακά, ηρεμιστικά, παραιτήσεις, λοξοδρομήσεις... Μας είχε τρελάνει με την συμπεριφορά του γιατί, ύστερα από το πρώτο εγκεφαλικό και μέχρι να έρθει το μοιραίο δεύτερο, δεν τον παρατήσαμε ούτε λεπτό. Δεν είχε πολλούς συγγενείς και τους απέφευγε συστηματικά στη ζωή του. Είχε όμως εμάς.

Βρεθήκαμε λοιπόν, εγώ και η Ζωζώ, σε έναν χώρο που μάλλον δεν μας αφορούσε σε σχέση με τις αναζητήσεις μας. Μπορεί, ως ναύτης, να έμενα στο υπόγειο ενός παρόμοιου κτίσματος, που

βρισκόταν λίγο παραπέρα και δούλευε ακόμη ως μπορντέλο, όμως, ως «νέος λογοτέχνης», δεν πίστευα σε τέτοιου είδους αποκεντρώσεις. Κάθε περιοχή έχει την ομορφιά της γι' αυτό ακριβώς που είναι ή φτιάχτηκε. Η Φυλής ανήκε στους ανθρώπους που χρόνια ζούσαν εκεί, στους φτωχότερους αλλά και στους παλιότερους κατοίκους της πόλης, στις γυναίκες με τους πελάτες, στους μπορντελιάρηδες ακόμη και στους άνδρες που έψαχναν αγόρια στα μπαρ της ίδιας περιοχής. Ο ακατονόμαστος πώς θα στέριωνε ανάμεσά τους;

Σε ένα συμβολικό ή μεταφορικό επίπεδο μπορεί να ήταν και η ιδανική περιοχή για μια τέτοια κατάσταση. Ως θεατρική μεταφορά, ως κάτι τέτοιο, τέλος πάντων. Τελικά ανοίξαμε το στέκι και ο Μουλιάσης με το ζόρι μπόρεσε να παραβρεθεί, αφού μόλις είχε συνέλθει από το πρώτο εγκεφαλικό. Ήξερε ότι κινδύνευε κάθε ώρα και στιγμή, όμως προτιμούσε να πεθάνει μέσα σε εκείνον τον χώρο.

Στα εγκαίνια κατέφθασε πολύς κόσμος που συχνάζει σε γεγονότα. Μέσα ο διάκοσμος ήταν ομολογουμένως προσεγμένος, οι επεμβάσεις δεν έβγαζαν μάτι (κυριαρχούσε το ξύλο αρμονικά δεμένο με το μέταλλο) και ο σκηνογράφος Κώστας Β. είχε μετατρέψει την μονοκατοικία σε ένα σύγχρονο χώρο.

Η διαδρομή Στάδιο-Φυλής ήταν μια καθημερινότητα. Πηγαινοφέρναμε τον Μουλιάση από νωρίς το απόγευμα στο μαγαζί και, μόλις νύχτωνε, εκείνος άρχιζε τις πρόβες με τα κείμενα στο χέρι. Οι πελάτες τον έβλεπαν να μουρμουρίζει σε μια γωνιά, ελαφρά γεμμένο, λόγω της κατάστασής του, και αποδέχονταν την εκκεντρικότητά του. Στο μπαρ δούλευε ο Χρήστος, τριτοετής σπουδαστής της γυμναστικής ακαδημίας, απ'έξω σερβίριζε ποτά μια δεύτερη εξαδέλφη της Ζωζώς, η Τάνια, που έμενε στην Νέα Φιλαδέλφεια. Η Ζωζώ επόπτευε τα πάντα και φρόντιζε τον Μουλιάση, που κατά καιρούς παραπατούσε. Πολλοί πίστευαν ότι ήταν χρήστης ναρκωτικών στα τελευταία του στάδια. Λέω πολλοί, γιατί όσοι τον γνώριζαν και ήξεραν κάποια πράγματα από την πρότερη ζωή του έβαζαν με το μυαλό τους κάθε είδους σκέψη. Στη δεκαετία του ογδόντα ο Μουλιάσης είχε ζήσει στην Νέα Υόρκη και παρακολουθούσε μαθήματα υποκριτικής σε ένα φημισμένο θεατρικό εργαστήριο. Τότε -εμείς το ξέραμε καλά- έζησε πολύ έντονα...

Οι περαστικοί, που πολλές φορές σταματούσαν με απορία στην δική μας ξύλινη πόρτα, άκουγαν μια φωνή να τους λέει : «Καφέ-θέατρο».

Εγώ ήμουν αυτός που στεκόταν έξω από την πόρτα. Αυτός ήταν ο άχαρος ρόλος που μου είχε ανατεθεί. Φυσικά δεν έκανα επιλογές. Απλώς ενημέρωνα όσους μου φαίνονταν άσχετοι ότι το μαγαζί δεν είναι για κείνους, δείχνοντάς τους την επιγραφή. Για πολλούς και μόνον η ξενική αναγραφή σήμαινε κάτι διαφορετικό, πόσο μάλιστα που τα γράμματα ήταν πατιναρισμένα με χρυσό. Μου άρεσε να στέκομαι στο ψηλότερο από τα πέντε πλατύσκαλα. Από κει έμπαινες στο χωλ που φωτιζόταν από ένα μεταλλικό φωτιστικό του οποίου οι λάμπες ξεπετάγονταν σαν φιδίσιας κεφαλές. Εκεί έξω γλίτωνα από την κλεισούρα και από την γκρίνια του Μουλιάση. Τώρα είχε φέρει έναν πολύ γνωστό του φίλο, σκηνοθέτη, για τις πρόβες, καθόλου όμως αφιλοκερδώς.

Ο σκηνοθέτης αποδέχθηκε την πρόταση όχι τόσο επειδή θα πληρωνόταν, αλλά επειδή πίστευε ότι η παράσταση δεν θα ανέβαινε ποτέ. Το έργο ήταν δύσκολο, τα κείμενα του Μπέκετ δεν είναι από κείνα που τα κόβεις και τα ράβεις παίζοντας με αφόρητη θεατρικότητα. Ο Μουλιάσης ήξερε πολύ καλά τι δυσκολία έκρυβε το εγχείρημά του. Ίσως κι αυτός ο ίδιος να πίστευε ότι δεν θα υλοποιούσε το όραμά του, όμως ακόμη και αυτή η δυσκολία του εγχειρήματος προσέγγιζε περισσότερο τον κόσμο του συγγραφέα: της αναμονής του τίποτα.

Στο μεταξύ εγώ, προχωρημένο φθινόπωρο ήταν, ξαναζούσα όπως και στο ναυτικό μια εμπειρία που είχε σχέση με το «σπίτι» και την απέναντι «γυναίκα». Αυτή τη φορά η πουτάνα δεν ήταν

ένα παραδοσιακό θηλυκό αλλά μια εγχειρισμένη τραβεστί-πολύ πετυχημένη, δεν λέω- αλλά προτιμόταν τουλάχιστον στα δικά μου μάτια. Μπορεί να ξεγελούσε τους άντρες της στο μισοσκόταδο του δωματίου. Ποιος ξέρει...

Ένα βράδυ λοιπόν, μόλις είχαμε ανοίξει, ήρθε η «γυναίκα» και μας ζήτησε έναν καφέ. Έκτοτε μου έκανε εντύπωση πως κάθε φορά κρατούσε μια διαφορετική τσάντα, σαν να ήταν το μόνο γυναικείο εξάρτημα που ανέδειχνε την θηλυκότητά της. Αναζητούσε λίγη παρέα και η Ζωζώ μίλησε μαζί της για τη δουλειά και τις δυσκολίες της περιοχής. Αμέσως μετά ήρθε και την ζήτησε ένας μικρόσωμος τριαντάρης, που τελούσε χρέη «τσατσάς», και μάλιστα μόνο που δεν την έβρισε με το που την είδε θρονιασμένη στο δικό μας μπαρ.

Συνήθως η Ευρυδίκη ήταν η πρώτη μας πελάτισσα. Εγώ, πορτιέρης στο πλατύσκαλο, μετρούσα το πλήθος που την επισκεπτόταν, ανάμεικτο πλήθος ταξικά και ηλικιακά. Στον ίδιο δρόμο βρισκόταν και ένας σύλλογος Πολωνών και έτσι ο δρόμος μας γέμιζε με εκδηλώσεις ειδικά τα βράδια της Παρασκευής. Οι Πολωνοί μετανάστες, οι πιο σοβαροί ξένοι της χώρας, οργάνωναν μια χορωδία, εμείς συνεχίζαμε τις πρόβες που, μόλις πήγαινε δέκα, σταματούσαν για να δεχθούμε τους πρώτους πελάτες.

Για κάμποσες βδομάδες το μαγαζί έγινε κάπως της μόδας. Έγραψαν καναδυό περιοδικά, κάποιοι από αυτούς που τρέχουν παντού στα in μέρη μπήκαν στον κόπο να έρθουν και σε μας, όμως σύντομα απογοητεύτηκαν. Ποιος ξέρει τι περίμεναν να συναντήσουν! Στο τέλος κατέληγαν όρθιοι στα παράθυρα να χαζεύουν τον άλλο κόσμο, τον κανονικό, που περνούσε απ'έξω.

Απεγνωσμένα βλέμματα που αναρωτιόντουσαν αν η δική τους ζωή σχετιζόταν και τις διεργασίες που λάμβαναν χώρα μέσα στο καφέ-θέατρο ή με τις αναζητήσεις των περαστικών απ'έξω.

Το τραγικό τέλος του Μουλιάση, με τη μορφή ενός δευτέρου και μοιραίου εγκεφαλικού, μας ανάγκασε να συσπειρωθούμε. Μόλις πέρασε η μπόρα, και αφού ο καθένας μας κατέρρευσε με τον δικό του τρόπο, επιστρέψαμε και πάλι στο μαγαζί. Η Ζωζώ πρότεινε να το νοικιάσουμε και να παρατήσουμε κάθε καλλιτεχνική προσπάθεια. Όμως ο Στάμος μας απέτρεψε ρητά από κάθε τέτοια σκέψη, αν όντως θέλαμε να έχουμε στο χέρι κάτι από την μεγάλη περιουσία του φίλου μας.

Η αγγελία στις καλλιτεχνικές στήλες των εφημερίδων ότι νοικιάζεται χώρος για θεατρικές ομάδες έφερε αρκετό κόσμο. Ήταν συνήθως νέοι ηθοποιοί, απόφοιτοι θεατρικών σχολών, που ενθουσιάζονταν με το χώρο όχι όμως και με την ιδέα να ανεβάσουν αποκλειστικά Μπέκετ.

Αναγκάστηκα εγώ και η Ζωζώ να κάνουμε οντισιόν στα σχέδια κάθε φιλόδοξου και ανερχόμενου καλλιτέχνη. Κάπου στο βάθος κατανοούσα και συμμεριζόμουν την ανησυχία τους. Μήπως κι εγώ έτσι δεν ξεκίνησα; Με τα χειρόγραφα στο χέρι, κόβοντας βόλτες σε εκδοτικούς οίκους, χωρίς διαμεσολαβητές;

Πάντως εμείς εφαρμόζαμε ένα σχέδιο-παγίδα. Μόνον σε όσους θα αποδέχονταν εξ αρχής την πρόταση για το ανέβασμα ενός Μπέκετ θα τους αποκαλύπταμε τη χρηματοδότηση της παράστασης. Κάπως έτσι θα γλιτώναμε από τους απρόθυμους και τους επιπόλαιους.

Ήδη η θλίψη υποχωρούσε στις επιταγές της καθημερινότητας, και έτσι αρχίσαμε να οργανώνουμε όσο καλύτερα μπορούσαμε το μαγαζί. Βρήκαμε ένα παιδί που έπαιζε καλή μουσική, βάλαμε άλλον έναν απ'έξω στα τραπέζια, τα βρήκαμε με τους προστάτες της περιοχής και ξαφνικά άρχισε να ξανάρχεται κόσμος. Όμως από την πρώτη κιόλας βδομάδα έβλεπα ότι ήταν ένας κόσμος εντελώς διαφορετικός. Όχι το γνωστό trendy πλήθος, αλλά περαστικοί, ζευγαράκια της περιοχής, κάποιοι Πολωνοί και πολλοί μοναχικοί τύποι σαν κι αυτούς που τριγυρνούσαν στα στενά της περιοχής...Τι είχε συμβεί;

«Σας στέλνω πελατεία», βροντοφώναξε η Ευρυδίκη, πίνοντας τον καφέ της και κρατώντας μια δερμάτινη τσάντα «από φίδι Βραζιλίας»-όπως ισχυριζόταν. Η Ζωζώ την κοίταξε έντρομη. «Λέω

στους πελάτες μου να περνάνε για ένα ποτό από το μαγαζί σας. Στεναχωριέμαι που το βλέπω άδειο!»

Δεν αμφιβάλλαμε καθόλου γι' αυτό. Ήδη η Ζωζώ αντιμετώπιζε πρόβλημα με ορισμένους τύπους που έρχονταν αποκλειστικά γι' αυτήν, ενώ η Τάνια απειλούσε ότι θα παρατήρει την δουλειά επειδή την ενοχλούσαν κάποιοι άλλοι. Κάτι δεν πήγαινε καλά. Ευτυχώς πλησίαζε η προεμιέρα του έργου και περιμέναμε να αλλάξει κάπως η κατάσταση.

Η ομάδα που βρέθηκε για να ανεβάσει το «Περιμένοντας τον Γκοντό» ήταν μια ομάδα ανεξάρτητης από τα ναρκωτικά. Βοηθούμενη από έναν σαραντάχρονο ψυχίατρο, δραματοθεραπευτή και σκηνοθέτη, έκαναν τις πρόβες τους, χωρίς το απόγευμα, ετοιμάζοντας το έργο με ρυθμούς κανονικούς. Η χρηματοδότηση ήταν επίσης απλόχερη, άσε που ο Στάμος πίστευε ότι επιτελούσαμε και κοινωνικό έργο. Το λιτό σκηνικό έδειχνε έναν δρόμο, μια μεγάλη πέτρα, ένα πελώριο δένδρο που ακουμπούσε στην ανάγλυφη οροφή.

Το βράδυ της προεμιέρας ο ένας εκ των πρωταγωνιστών, ένα αδύνατο αγόρι από την Καλλιθέα, που θα έπαιζε τον Βλαντιμίρ, σουτάρισε κάτω στα καμαρίνια και ο σκηνοθέτης έγινε έξαλλος που τον είδε σωριασμένο. Τους μάζεψε όλους και έφυγε παρά τις διαμαρτυρίες του κόσμου και των άλλων παιδιών. Παρότι στο μαγαζί γινόταν "πατείς με πατώ σε" η παράσταση αναβλήθηκε. Κάποια στιγμή, κλείνοντας το δικό της "μαγαζί", πέρασε η Ευρυδίκη για ένα ποτό, ήρθε και η Τσατσά με έναν πελάτη, που δεν πρόλαβε την Ευρυδίκη, και όλοι μαζί ενωθήκαμε σε ένα κεφάλτο βράδυ. Ο Βλαντιμίρ είχε χρόνο να κρεμαστεί μian άλλη φορά, εκτός κι έρθει ο Γκοντό. Δεν ξαναήρθε όμως ο θίασος των παιδιών, γιατί δημιουργήθηκαν προβλήματα στην ομάδα. Εμείς ανταμειφθήκαμε από τον Στάμου για την προσπάθειά μας, αλλά σκεφτόμασταν αν έπρεπε να συνεχίσουμε με τους ίδιους όρους. Στο κάτω-κάτω ό,τι βγάζαμε ήταν κέρδος, το μαγαζί πήγαινε καλά και οι πελάτες της Ευρυδίκης δεν παρέλειπαν να πάρουν το ποτό τους λίγο πριν ή μετά την επίσκεψή τους.

Η Ζωζώ αντιμετώπιζε με ψυχραιμία την καινούργια κατάσταση και εγώ βρέθηκα στο παλιό μου πόστο, στην είσοδο του καφέ, μόνο που τώρα αν έβλεπα κάποιον καθωσπρέπει πελάτη τον προειδοποιούσα: «Ξέρετε στο μαγαζί συχνάζει και κόσμος της περιοχής» πράγμα που λειτουργούσε περισσότερο προτρεπτικά.

Είχαμε κατορθώσει να φτιάξουμε ένα μαγαζί όπου οι «περιθωριακοί» αισθάνονταν αποδεκτοί, ενώ οι «κουλτουριάρηδες» βουτούσαν στην ετερότητα και τη διαφορά. Μια χαρά δηλαδή για όλους.

Μια χαρά... ώσπου δύο αναπάντεχα γεγονότα ήρθαν να αναταράξουν τις ισορροπίες. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά.

Η Ζωζώ από καιρό τα είχε φτιάξει με τον Χρήστο κι ας μου το κρύβανε, δεν ξέρω γιατί, ίσως από τον καιρό που ζούσε και ο συχωρεμένος. Εδώ είχαμε μοιραστεί του κόσμου τα μυστικά και ο νεαρός γυμναστής ντρεπόταν να μου το φανερώσει. Μια μέρα τους τσάκωσα μέσα στην τουαλέτα να ποδοπατιούνται, δε λέω, ο Χρήστος ήταν όμορφο αγόρι, τον κυνηγούσαν όμως περισσότερο οι άνδρες-αν αυτό θεωρείται απόδειξη της υπερβολικής γοητείας ενός αρσενικού. Εγώ προσωπικά γνώριζα και άλλα πράγματα για τον, κατά δέκα χρόνια μικρότερό μου, καλογυμνασμένο νεαρό. Ότι σύχναζε σε σπίτι σεναριογράφου της ιδιωτικής τηλεόρασης και μάλλον θα τον βλέπαμε να ντεμποντάρει σε νεανική σειρά, που ετοιμαζόταν εκείνη την εποχή, σαφώς με κάποια ανταλλάγματα όπως απαιτούν ορισμένοι σιωπηροί νόμοι του casting.

Όμως την Ζωζώ την ποθούσε και ο τύπος που περίμενε την Ευρυδίκη κάθε φορά για να φύγουν μαζί. Αυτός κι αν δεν ήταν παράξενος! Δήλωνε υπαξιωματικός του ναυτικού, ήταν ψηλός με ενωμένα καραμανλίδικα φρύδια, υπερόπτης και μάγκας. Δεν χρειάζεται να δηλώσω ότι όλα αυτά τα στοιχεία οδηγούσαν σε πελοποννησιακή καταγωγή-τα βορειοελλαδίτικα φρύδια λίγο μου το

χάλασαν. Φρόντιζε λοιπόν ο ...Εστραγκόν (ας του δώσω αυτό το ψευδώνυμο-ποτέ δεν θα εξέθετα έναν στρατεύσιμο) να έρχεται λίγο νωρίτερα ώστε να έχει τον χρόνο να μιλάει με την Ζωζώ που ήταν εξ ίσου ψηλή, μελαχρινή και όμορφη κοπέλα, όπως εκείνη που δούλευε στο απέναντι σπιτικό.

Στο μεταξύ μια νέα παραγωγή βρισκόταν και πάλι στα σκαριά. Αυτή τη φορά υπήρχαν ελπίδες να ανεβάσουμε το έργο. Μια ηθοποιός, βακχίδα σωστή, μας προσέγγισε και ζήτησε να νοικιάσει το χώρο μας. Μόλις είχε γυρίσει από την Αγγλία όπου έκανε θέατρο, η λατρεία της ήταν ο Μπέκετ και την έλκυσε το όνομα του χώρου. Ιδανική περίπτωση. Όταν μάλιστα έμαθε ότι η παραγωγή ήταν μια προσφορά του μαγαζιού έβαλε τα κλάματα και θεώρησε της μοίρας της να συναντήσει τον Μπέκετ στην οδό Φυλής.

Όμως το έργο «Ω ευτυχισμένες μέρες» απαιτεί μια ηρωίδα που θάβεται σταδιακά σε ένα σωρό χώμα. Ο σκηνογράφος πρότεινε τις λιγότερο επώδυνες λύσεις από το να μετατραπεί το μισό μαγαζί σε γιαπί. Η Ζωζώ άρχισε την γκρίνια τη στιγμή που ο Στάμος ετοιμαζόταν να βγάλει τα χρήματα από τις τράπεζες. Η αλήθεια είναι ότι η Ζωζώ είχε τα νεύρα της βλέποντας ότι ο Χρήστος φλέρταρε με την Ευρυδίκη και είχε την βάσιμη υποψία ότι στο ρεπό του έκανε κι εκείνη ρεπό. Γι' αυτό όσο προχωρούσαν οι πρόβες με την Χαρά Β., στον ρόλο της Γουίνι, η Ζωζώ κατάφερε να τα βρει με τον υπαξιωματικό και μάλιστα τη μέρα εκείνη που οι άλλοι είχαν το ρεπό τους!

Η Χαρά Β. είχε βρει έναν τρόπο να θάβεται, όπως απαιτούσαν οι δραματουργικές ανάγκες του έργου. Σκηνοθετούσε μόνη τον εαυτό της έχοντας από δίπλα έναν μικρόσωμο φίλο της, στον ρόλο του συζύγου, ο οποίος ταυτόχρονα εκτελούσε έργο βοηθού και υποβολέα. Όσο πλησίαζε η μέρα της πρεμιέρας και είχαν σταλεί προσκλήσεις και δελτία τύπου, εκείνη άρχισε να παρουσιάζει ψυχοσωματικά προβλήματα, με αφορμή το θάψιμό της στο χώμα. Δεν υπήρχε πολύ χώμα, βέβαια, μια εξωτερική κάλυψη μόνον στο χαρτονένιο σωρό έδινε την εντύπωση του σωρού. Τέλειο το κείμενο όταν το διαβάζεις με το βιβλίο στο χέρι, όμως όταν το παίζεις πώς να σταθείς; Έμμενε βωβή, φώναζε, «βγάλτε με από δω κάτω», «πνίγομαι, σώστε με», καθώς έπρεπε να απομείνει με το κεφάλι απ'έξω κι εμείς δεν τρέχαμε για βοήθεια, γιατί νομίζαμε ότι όλα αυτά ήταν λόγια του έργου ή ασκήσεις υποκριτικής.

Όταν όμως τής γύρισε ανάποδα η γλώσσα και έφτασε το ασθενοφόρο να την παραλάβει, αντιληφθήκαμε -για άλλη μια φορά- ότι η παράσταση δεν θα γινόταν και άντε να βγάλεις τόσα «μπάζα» από το μαγαζί. Η Ζωζώ ούτε που συγχύστηκε γιατί ήταν ερωτευμένη με τον Εστραγκόν («ξέρει να φερθεί σε μια γυναίκα», υποστήριζε η φίλη μου), ενώ ο Χρήστος με την Ευρυδίκη έφυγαν τριήμερο στη Μύκονο. Εκείνος θα έπαιζε σε ένα διαφημιστικό σποτ για μια μπίρα και κουβάλησε και την καλή του παρέα. Η Τσατσά ήρθε στο μαγαζί και μας έκανε «σκηνή» λέγοντας ότι έτσι που πάμε σε λίγο καιρό θα χάσουμε όλοι την πελατεία μας. Το τριήμερο έβαλε μια καινούργια να δουλέψει και ο υπαξιωματικός ανέλαβε να με αντικαταστήσει στην πόρτα και να συνομιλεί με τους προστάτες, όταν προσέρχονταν φυσιολογικά για την τακτική αμοιβή τους (ήταν δυο ψηλόςωμοι, με σακάκια και πολύ υπομονετικό βλέμμα).

Σκέφτηκα ότι δεν χωρούσα άλλο εκεί μέσα. Γι' αυτό και αποφάσισα να αποχωρήσω πανηγυρικά, διεκδικώντας κι εγώ το μερίδιό μου από κάποια εκδήλωση. Θα οργάνωνα μια βραδιά λογοτεχνική με ποιήματα του Μπέκετ όπου θα διάβαζα εγώ και ένας φίλος μου από την Πάτρα, που σπούδαζε ηθοποιός στην Αθήνα. Κάπως έτσι θα βοηθούσα και οικονομικά και το φίλο μου. Ο Στάμος δεν είχε αντίρρηση, σχεδόν ήταν έτοιμος να κάνει κάθε είδους παραχωρήσεις προκειμένου να ανεβαίνει έστω και μια σκηνή από το επόμενο έργο.

Τη βραδιά της ανάγνωσης η Ζωζώ κανόνισε να φάει με τους γονείς της για να γνωρίσουν τον Εστραγκόν, έχοντας την εντύπωση ότι θα δουλέψει ο Χρήστος στο μπαρ. Όμως ο Χρήστος

άρχισε να δέρνεται από τις πέντε το απόγευμα με την Ευρυδίκη η οποία αποδείχτηκε πιο γυμνασμένη από τον γκόμενο (είχε βγει πρώτη στα εκατό στο Λύκειο πανελλαδικώς). Ο καυγάς τους έφερε το εκατό και κατέληξαν αμφοτέροι μαυρισμένοι, και με την Τσατσά να ολοφύρεται, στο γειτονικό αστυνομικό τμήμα.

Δυο πελάτες μπήκαν και κάθισαν στις καρέκλες κι εκείνοι τυχαία. Μόλις εμείς αρχίσαμε την απαγγελία μάς διέκοψαν λέγοντας, «αφήστε τις μαλακίες και βάλτε κάνα τραγουδάκι». Τους εξηγήσαμε τι συνέβαινε, ο Στάμος μπήκε ανάμεσά μας, εκείνοι ανένδοτοι.

Η φασαρία που ακολούθησε δεν είχε προηγούμενο. Δυο άτομα εκείνοι και διέλυσαν σχεδόν όλο το μαγαζί. Εμείς κλεισμένοι κάτω στο υπόγειο, στα καμαρίνια, ακούγαμε από πάνω μας την καταστροφή. Όταν ξανάρθε η αστυνομία ήταν πια πολύ αργά. Θεωρώντας μας ταραχοποιό παράγοντα στην περιοχή μάς αφαίρεσαν την άδεια για δεκαπέντε μέρες.

Μέσα σ' αυτές τις δυο βδομάδες:

Η Ευρυδίκη πήρε τον Χρήστο και εγκαταστάθηκαν στα Χανιά ανοίγοντας δικό της «σπίτι».

Η Ζωζώ και ο Εστραγκόν άλλαξαν βέρες, αφού η Ζωζώ ήταν ήδη γκαστρωμένη.

Η Τσατσά νοίκιασε το Cafe Beckett και το μετέτρεψε σε gay-bar, βάζοντας δυο Πέρσες για πορτιέρηδες.

Κι εγώ ξυπνώ περασμένα μεσάνυχτα. Μέσα στο μαγαζί. Ποτέ μου δεν αφουγκράστηκα τόση σιωπή. Κι αναρωτιέμαι μήπως κι η γη η ίδια είναι ακατοίκητη.

Θεόδωρος Γρηγοριάδης

Μάιος-Ιούνιος 2001

Copyright©Θεόδωρος Γρηγοριάδης/Περιοδικό *Heteron* ½

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική Βιβλίου από την **Μαρία Πετρίτση**: Σάκης Σερέφας: Θα γίνω ντιζέζ. Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2006

Ο Σάκης Σερέφας, στο νέο του βιβλίο με τίτλο «Θα γίνω ντιζέζ», που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Μεταίχμιο και εικονογραφήθηκε από το Solour, καταπιάνεται με τη δολοφονία της Κικής από τον αρραβωνιαστικό της Λάμπη, πάνω σε μια κρίση ζήλειας. Η ανασύσταση, υπό μορφή νουβέλας, ενός πραγματικού εγκλήματος αποτελεί ένα θέμα με το οποίο έχουν ασχοληθεί πολυάριθμοι συγγραφείς. Το κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι ένας φόνος, δεν πρόκειται εντούτοις για ένα κλασικό αστυνομικό έργο. Εν προκειμένω, συναντάμε όχι μόνο μια αληθινή ιστορία αποτυπωμένη στο χαρτί αλλά συγχρόνως μια αληθινή ζωή βγαλμένη μέσα από τη διήγηση του Σερέφα.

Πενήντα χρόνια από την ημέρα ενός εγκλήματος ένας συγγραφέας συναντά τα πρόσωπα που, το

1950, στάθηκαν μάρτυρες σε αυτό. Μια κρύα χειμωνιάτικη νύχτα ένα μικρό ξενοδοχείο της Εγνατίας οδού, εκεί δηλαδή όπου η Κική δέχτηκε να γιορτάσει (!) με τον αρραβωνιαστικό της τη λήξη της σχέσης τους, γίνεται ο επιτάφιος των δυο χρόνων κοινής ζωής του ζεύγους και τελικά της ίδιας της τραγικής πρωταγωνίστριας.

Μεταξύ άλλων η παράφορη ζήλεια, το ανεξέλεγκτο πάθος, η τύφλωση του έρωτα, ο παραλογισμός της φιλοδοξίας και η δυναμική των πιθανοτήτων πλέκουν ένα όμορφο έργο κι αποτελούν τον ιστό πάνω στον οποίο εκτυλίσσεται με καινοτόμο σκέρτσο η αναπαράσταση ενός μαύρου γεγονότος που αναβιώνεται μόνο και μόνο για να εμπλουτιστεί με όλα τα χρώματα που μπορεί να του προσφέρει η δημιουργικότητα ενός παρατηρητή συγγραφέα.

Ο Σερέφας, ως συμβολικό κεντρικό πρόσωπο της «αναπαράστασης», χειρίζεται τη διήγησή του με πρωτοποριακό, σχεδόν ταχυδακτυλουργικό τρόπο. Οι οπτικές γωνίες του μετακινούνται από σελίδα σε σελίδα κάνοντας ζουμ πότε στο ένα πότε στο άλλο πρόσωπο. Ο μονόλογος μετατίθεται με τσαχπινιά από αυτόν που διηγείται σε εκείνον που συμπληρώνει ή απλώς παρίσταται στην καταγραφή των γεγονότων. Παρόλο που το ύφος θα μπορούσε να μας παραπέμψει σε κινηματογραφικά κλισέ και παρεκβατικές τεχνικές προσέγγισης του τρίτου βλέμματος, οι έξυπνοι χειρισμοί του συγγραφέα επιβεβαιώνουν τον αμιγώς λογοτεχνικό χαρακτήρα του έργου του. Έτσι, τα μαγικά συνεχίζονται, η ιστορία προχωρά και συνεχίζει να γράφεται πάνω σε χάρτινες σελίδες.

Ο συγγραφέας εισπράττει με περιέργεια τις διάφορες μαρτυρίες παίζοντας πολλαπλούς ρόλους, σαν να ποζάρει μπροστά σε καθρέφτη ή σαν να απευθύνεται στο κοινό που τον παρακολουθεί κάτω από τη σκηνή: είναι σαν να παρακολουθούμε ένα ξαφνικό θεατρικό ταξίδι στο χρόνο, ένα ζωηρό παιχνίδι όπου οι ενήλικοι παίκτες του ξαναγυρνούν νοερά στα παιδικά τους χρόνια, αλλάζουν ηλικίες και γίνονται αυθόρμητα παιδιά που φαντάζονται ότι συμμετέχουν σε ενέργειες μεγάλων. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι, παρόλο που στο βιβλίο δεν υπάρχουν μάρτυρες-παιδιά, πενήντα ολόκληρα χρόνια χωρίζουν το παρόν από το παρελθόν της ιστορίας, άρα οι σημερινοί μάρτυρες-ενήλικοι ήταν, ούτως ή άλλως, κατά πολύ νεότεροι όταν η ιστορία γραφόταν. Με αυτό το μικρό ηλικιακό πρωθύστερο έρχονται τα πάνω κάτω όχι τόσο από την πλευρά της εξιστόρησης των γεγονότων όσο κυρίως του τρόπου με τον οποίο οι παράγοντες της ιστορίας υποδύονται τους εαυτούς τους.

Αυτή η τραμπάλα με το χρόνο και τους ρόλους, χωρίς να καθιστά επιπόλαιους ή φαιδρούς αυτούς τους παίκτες μας εισάγει σε μια νέα οπτική των παιχνιδιών, του αστυνομικού κλίματος ενός φιλμ νουάρ ή απλώς ενός τηλεοπτικού θρίλερ και μας δίνει την ευκαιρία να διασκεδάσουμε με κάτι που, υπό κανονικές συνθήκες, θα θεωρούνταν ιεροσυλία να διακωμωδείται: ένα φόνο. Οι αναγνώστες, από την αντίπερα όχθη του ίδιου εγκεφαλικού παιχνιδιού, είναι πραγματικά παρόντες στην αφήγηση, μιλούν, αντιδρούν, συχνά κάνουν και αταξίες. Τα μικρά κόλπα που σκαρφίζεται κάθε τόσο ο Σερέφας για να δώσει ζωντάνια και πρωτοτυπία στο κείμενό του λειτουργούν ως αιφνιδιαστικές λαβές καθ' όλη τη διάρκεια του βιβλίου: είναι τα σημεία όπου ο συγγραφέας κλείνει το μάτι στον αναγνώστη και συνεννοείται μαζί του έμμεσα, εκπλήσσοντάς τον.

Χάρη στην καινοτομία της οπτικής του συγγραφέα και στη σπινθηροβόλα περιγραφή του, την οποία διατρέχει σπάνιο χιούμορ, η αυθεντική ιστορία του φόνου της Κικής παρουσιάζεται τελικά ως ένα μικρό αριστούργημα δράσης και πλοκής. Μια αρκετά συνηθισμένη ιστορία πρωτοσέλιδου εφημερίδας μετατρέπεται σε συγγραφικό νήμα που ξετυλίγεται γοργά, έξυπνα και καλοφροντισμένα. Το βιβλίο είναι ένα κεφάλαιο, κωμικοτραγικό θρίλερ που η αδρεναλίνη του κυλάει στο φουλ.

Μερικά από τα δομικά στοιχεία του βιβλίου παραπέμπουν στα αιώνια ερωτήματα που

συνοδεύουν μια τέτοια πράξη, όπως ποια είναι εκείνη η δύναμη που οπλίζει το χέρι ενός δολοφόνου, τι σκέφτεται την ώρα του φονικού, τι εικόνα παρουσιάζει ένας τέτοιος σχιζοφρενής εγκέφαλος, με ποιες ειδικές λέξεις περιγράφεται ένα έγκλημα;

Ο συνδυασμός των κλασικών μοτίβων με το νεωτερισμό στη λογοτεχνία βρίσκει εδώ μια ικανή εφαρμογή του που όχι μόνο τέρπει τον αναγνώστη αλλά καλύπτει, σε αρκετά μεγάλο βαθμό, και τις υφολογικές και μυθοπλαστικές προσδοκίες που γεννά ένα τέτοιο βιβλίο.

Σε κάποια σημεία ο αναγνώστης δύναται να αναγνωρίσει κάποια κλισέ του κλασικού αστυνομικού μυθιστορήματος. Και πάλι όμως, ως άμεσος δράση, οι λεπτές ανατροπές που φαίνεται να αγαπά πολύ ο Σερέφας, επανέρχονται δριμύτερες δίνοντας πάραυτα το προσωπικό του στίγμα κι αναιρώντας με χάρη την παγιωμένη ατμόσφαιρα της σκηνης.

«Θα γίνω ντιζέζ»: ένα απολαυστικό βιβλίο που αγαπιέται εύκολα και διαβάζεται ακόμα ευκολότερα.

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

αρχή σελίδας

deProfundis (ψευδώνυμο του E.F):

Νότες Εκ Βαθέων (επιλογή)

XX

όπως λαμποκοπούν εκείνα τα άγρια μέταλλα που τη λάμψη τους αρπάζει η ματιά από μια μόνο γωνία, έτσι κι εγώ είμαι σίγουρος πως κάποτε είχα την ικανότητα να πετάω χαμηλά παρουσία πλήθος μαρτύρων που τώρα λένε ότι τους διαφεύγει το γεγονός. βλέπετε

όλο αυτό το πλήθος, κάποτε, δεν ήταν στριμωγμένο σ' εκείνη την στενή προβλήτα έτοιμο προς αναχώρηση...

*

XXII

κάποιοι μιλούν για πολλά χρόνια που πήγαν χαμένα, μερικοί ακόμη προσδιορίζουν ακόμα και τον αριθμό. ξέρω όμως κάπου ένα χωριό, υπνήλεο στην κοινή λογική, όπου τα πάντα κινούνται σαν φευγαλέες αναμνήσεις. κάθε πρωί οι κάτοικοί του μαζεύονται σε έναν διαμορφωμένο χώρο, εκεί όπου τελειώνουν οι κήποι. αρχίζουν την ημέρα τους συζητώντας για τον ξανακερδισμένο χρόνο. εντύπωση μου έκανε

η γεύση του κρασιού που μου προσέφεραν, λίγο πριν την πρώτη μου κουβέντα.

*

XXXII

το λιμάνι ζει εξελίξεις' συμφωνίες, δεν ενοχλείται από ανθρώπου επαφή. συλλέγει γκρίζα

σκοροφαγωμένα σύμβολα. η συνάθροιση ανθρώπινων αποβλήτων δεν του είναι πρωτόγνωρη. η μέθοδος της κολακείας έχει μόνιμα αγκυροβολήσει στα σπλάχνα του και την συμπονά, κι όταν έρθει δειλινό, νιώθει στη πλάτη του τα χρώματα που απλώνονται αργά και τυλίγουν μ'εκείνο το φωτεινό μοβ τις λαμπαδιασμένες στέγες, βλέπει πλεούμενα που

ξεκινούν προς το ανεκπλήρωτο. γνωστό είναι άλλωστε ότι έχει πάντα πλεονέκτημα στην τελευταία ειρωνική ματιά προς την απεραντοσύνη.

*

XXXVI

μ'αρέσουν οι μικρές παλιές πλατείες. οι στιγμές πετάγονται μπροστά μας σε κάθε γωνιά γεμάτη γνώριμες εικόνες που πιθανόν δεν έχουμε ζήσει. οι κουβέντες αρπάζονται στη τύχη, προσφέρουν την σπάνια ευγένεια μέσα στο γενικό ξεχαρβάλωμα. μ'αρέσουν οι μικρές πλατείες που όλα συνεχώς αλλάζουν μέσα, αφήνοντας το έξω, το φανερό, σαν ένα

παμπάλαιο πολύτιμο κοχύλι. τακτοποίησε λοιπόν τα ελάχιστα προσωπικά σου είδη σε 'κείνη την παλιά δερμάτινη τσάντα και φύγε από το γραφείο στις τέσσερις ακριβώς.

*

XXXIX

ο ζωγράφος χρειάζεται μια λέξη για να εκφράσει την ψυχική του κατάσταση, έναν όρο για την επιποθούμενη πραγμάτωση του έργου του, γιατί η ομορφιά είναι γι' αυτόν διαφορετική' γεμάτη ατέλειες, αξιέραστη κι ορατή. χρειάζεται να σκεφτεί κάτι τυλιγμένο θετικά γύρω από τη λέξη θάνατος. σε αντίθεση με τα ευρέως λεγόμενα, το Έργο ξεκινά πάντα από την συμβατότητά του με το θάνατο, δεν γίνεται αλλιώς. εκτός πια

κι αν δεν έχουμε να κάνουμε με Έργο, αλλά με κάτι άλλο' συμβατό αποκλειστικά με τυμπανοκρουσίες. δηλαδή έχουμε να κάνουμε με τενεκέδες.

*

XLVII

δεν ξέρω αν είναι μόνο μία η αληθινή γενναιότητα, όμως ξέρω ότι θέλει θάρρος ν' αφήσεις πίσω την όποια σου ταυτότητα, να μην διστάσεις να δεχτείς τις όποιες ηθογραφικές υποστυλώσεις που σου προσφέρονται. η έκθεσή σου πρέπει να επιδιώκεται. δεν πρέπει να ανήκεις σε αυτούς με την έλλειψη ιδιαιτερότητας' εκτός κι αν ζητάς μια

σίγουρη οχύρωση. αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε κάτσε και παρηγορήσου με θλιβερές κι ευθύγραμμες διαπιστώσεις. είναι ανώδυνες, δεν χρειάζεσαι καν κεφάλαιο για ασπρίνη

Copyright©deProfundis E.F

[αρχή σελίδας](#)

Σωτήρης Σελαβής: επιλογή από την ποιητική του συλλογή **'Bleuballet'**, Εκδόσεις Νεφέλη.

(ii)

Ο ύπνος σε τύλιξε στην ανάσα του μεσημεριού.
Ο λαιμός σου οδηγεί τη ζωή στη λιμνούλα
όπου μαζεύτηκε το χλωμότερο φως.
Το σταχτί λουλούδι των χειλιών σου
είναι εδώ, πίσω απ' τη δίψα του ασβέστη
στην άκρη ενός κόσμου που ούρλιαξε κι έσβησε
δοσμένο στην ευγενή μας καλοσύνη.
Θέλουμε να φιλήσουμε το φως
που χύνεται απ' τη σιωπή σαν μια κηλίδα.
Θέλουμε να πιούμε τον σφυγμό
να πλεύσουμε το χάδι στον λαιμό σου.

Ο ύπνος σε τύλιξε στην ανάσα του μεσημεριού.
Τα μαλλιά σου ελαφρύτερα κι απ' τη σιωπή
τα χέρια σου όπως τ' άφησε η ψυχή.
Το σταχτί λουλούδι των χειλιών σου
μισάνοιχτο, όπως η καρδιά σου στην αγάπη
δοσμένο σαν ένοχο θαύμα
σ' έναν κόσμο που ξεθώριασε νοσταλγώντας.
Θέλουμε να σε κοιτάμε αφηρημένοι·
θέλουμε τ' απορημένα μάτια όταν ξυπνάς
εκείνο το πρώτο βλέμμα που εξαντλεί
ό,τι μπορεί αυτός ο κόσμος να προσφέρει.

Ο ύπνος σε τύλιξε στον μύθο του μεσημεριού.

Θέλουμε να νιώσουμε άνθρωποι.

(iii)

Ν' αγγίζεις πάντα τη γυναίκα που κοιμάται
να εξαντλείς το χέρι στα μαλλιά της.
Να την αγγίζεις πάντα όταν κοιμάται
σαν να ζητάς συγγνώμη.

Με την υπομονή του γεωργού
να σκύβεις στη σιωπή της
να την ακούς να μεγαλώνει
ν' ανθίζει, να ονειρεύεται.

Να χαϊδεύεις πάντα την κοιλιά της
να την κρατάς ζεστή γιατί είναι μόνη
γεμάτη άγχος, αίμα και θάλασσα
γεμάτη χαμηλά, σβησμένα πάθη.

Ν' αγγίζεις πάντα τη γυναίκα
γιατί κοιμάται όπως δακρύζει·
αν γίνεις άτσαλος με την ψυχή
νευρική και λαμπερή θα φύγει.

Κι αν τα μάτια της ανοίξει ξαφνικά
φέρ' τη στο πλάι, με τα γόνατα ψηλά
και πίσω της ξαπλώνοντας
αγκάλιασέ την, φίλησέ την.

Τότε μπορείς το στήθος της ν' αγγίζεις
αλλά ποτέ, ποτέ το πρόσωπό της
αφού τα όνειρά της θα ερεθίσεις
μονάχα αν σ' αγαπώ της ψιθυρίσεις.

(xvii)

Ακόμη και τώρα θα ήθελα να βρίσκεσαι εδώ
ξαπλωμένη πλάι μου στην όχθη του ύπνου.
Το απαλό φτερούγισμα του ανέμου
στα μαλλιά, η αναπνοή που λικνίζει
το ανασφαλές πρόσταγμα του στήθους,
τα λιγοστά λουλούδια που φοράς,
η δραματική ψευδαίσθηση της μοναξιάς
μέσα στην αχανή σιωπή της μοίρας
ίσως εντείνουν το δίλημμα:
να σε κοιτάζω μόνο ή να σ' αγγίξω;

Μα ακόμη κι έτσι θα ήθελα να βρίσκεσαι εδώ
να κοιμάσαι πλάι μου στην όχθη της μέρας.
Με κείνη τη διαρκή ετοιμότητα ομορφιάς
με κείνο το ξανθό βήμα ανεμελιάς
να λυγίζεις, να μαζεύεσαι, ν' αφήνεσαι
συνοψίζοντας την ιστορία της ομορφιάς
να κοιμάσαι, ολοένα να κοιμόμαστε
να ξυπνάμε γιατί θέλουμε νερό
και μετά ξανά ν' αποκοιμόμαστε
μπλεγμένοι σαν τρυφερά κλαδιά.

Ακόμη και τώρα θα ήθελα να βρίσκεσαι εδώ
να κάθεται πλάι μου στην όχθη που κλαίω.
Επειδή βράδιασε και κανείς δεν υπάρχει.
Επειδή όσοι αγαπούν γύρισαν σπίτι.
Επειδή σε λίγο θα κλείσουν οι πόρτες.

Copyright©Σωτήρης Σελαβής

Σοφία Νικολαΐδου: αποσπάσματα από το μυθιστόρημα "Ο Μωβ Μαέστρος", Εκδόσεις Κέδρος, 2006, σσ.105-120

Ο Ρώσος και η μπαλαρίνα με τα τούλια

Τον γνώρισε δεκαπέντε χρονών, στο μπαλέτο. Ακόμα δεν της είχε έρθει περίοδος. Αδύνατη σαν κλαράκι, είχε μια τσιριχτή χάρη στο βάδισμα, την προόριζαν για πρίμα μπαλαρίνα. Δούλευε σκυλίσια από τα εννιά, σοκολάτες δοκίμαζε μόνο στον ύπνο της, γι' αυτό δεν ήθελε να την ξυπνούν απότομα, της έκοβαν μαχαίρι την απόλαυση κι αυτό της κόστιζε ολόκληρη τη μέρα. Ο Ρώσος ερχόταν στις πρεμιέρες να διαλέξει κορίτσια για το μαγαζί. Πλήρωνε ντάγκα κι είχε τη φήμη πως κρατούσε τις συμφωνίες. Καμιά ποτέ δε γύρισε κλαίγοντας, ήξεραν τι έκαναν όταν έφευγαν μαζί του, κι ας σταυροκοπιόνταν οι μάνες μόλις τον έβλεπαν στο φουαγιέ ν' ανάβει το πούρο του.

Η Ταμάρα ντρεπόταν που την κοίταζε. Πυράκτωσαν τ' αυτιά της, έριχνε πάνω τους τούφες μαλλιά, να μη φαίνονται, ο Ρώσος δεν ξεκολλούσε τα μάτια του. Μπήκε στα καμαρίνια με το παλτό του ανοιχτό, μύρισε άντρα το δωματιάκι, ψουψούριζαν οι άλλες, ήξεραν ποιος είναι και τι ήθελε, όλες εκτός απ' την Ταμάρα. Που ήταν καινούρια και δεν είχε ακούσει τα κουτσομπολιά. Ο Ρώσος την πλησίασε, έσκυψε και της φίλησε τα ακροδάχτυλα, έσκασαν να γελάνε τα κορίτσια, αυτός ούτε που γύρισε να τις κοιτάξει. Χαιρέτισε την Ταμάρα γαλλικά, πράγμα που θεωρήθηκε μεγάλο κομπλιμέντο, παρόλο που η Ταμάρα δεν κατάλαβε λέξη κι έβγαζε μάτι η σαστιμάρα της. Ο Ρώσος ακούμπησε στα πόδια της, που ήταν γεμάτα τούλια κι ευωδίαζαν από τη μυρωδιά που έχουν τα άγουρα κορίτσια, όταν δεν ξέρουν πως μπορούν να μασουλήσουν την καρδιά του αρσενικού και να την καταπιούν χωρίς εκείνος να ψελλίσει όχι, ένα βελούδινο κουτί. Το άνοιξε και της το πρόσφερε, της έβαλε το δαχτυλίδι στον παράμεσο του αριστερού χεριού, πράγμα που θεωρήθηκε κατόπιν γρουσουζιά αλλά κανείς δεν το σχολίασε στην ώρα του, ένα μονόπετρο μ' ένα διαμάντι κίτρινο. Έπεφτε πάνω του το φως κι έκανε γκέλες, ολόγυρα το δέσιμο με την πλατίνα ήταν ψιλοδουλειά, λες και γριές αρχόντισσες κέντησαν με το βελονάκι το μάλαμα κλωστήσα την κλωστήσα.

Οι άλλες θαύμαζαν, όμως η Ταμάρα στεκόταν σαν κούτσουρο, πες ένα ευχαριστώ, την έσπρωξε η διπλανή της, ευχαριστώ είπε κομπιάζοντας, κι ο Ρώσος εξαφανίστηκε. Την έβαλαν μετά και τους ορκίστηκε πως δεν της έδωσε κρυφά κανένα χαρτάκι, πως δεν της ψιθύρισε κουβέντα για μυστικό ραντεβού. Η Ταμάρα τις άκουγε παραζαλισμένη, κουνούσε το κεφάλι αρνητικά, ήθελε να τελειώνει η ανάκριση, να πέσει επιτέλους στο κρεβάτι της, να χαϊδέψει το δαχτυλίδι, να το χαρεί με την ησυχία της. Οι άλλες δάγκωναν τα χείλια, τραβούσαν με μανία τα πετσάκια, συνέχιζαν το κουτσομπολιό, έτσι θα έβγαινε το βράδυ, ώσπου σηκώθηκε η μικρή και έφυγε χωρίς να χαιρετίσει, με τσαλακωμένα τα τούλια απ' το φουστάνι της. Από τότε φορούσε διαρκώς το δαχτυλίδι, μόνο που είχε γυρισμένη την πέτρα του από τη μέσα μεριά, για να μην την ματιάζουν. Και όταν ζόριζε η πρόβα, όταν της έρχονταν κλάματα από την κούραση, όταν την έβριζε η μαντάμ-δασκάλα αδέξια και σουρλουλού και ξύλο απελέκητο, έσφιγγε τη γροθιά της, ένιωθε μες στη χούφτα το μονόπετρο να της χαράζει σημάδι. Και ήταν μια παρηγοριά. Ο Ρώσος δεν ξαναφάνηκε, κι αυτό την έκανε να τον σκέφτεται, άσε τι έλεγαν οι άλλες, δεν τις πολυάκουγε, όταν ψιθύριζαν γι' αυτόν βούιζαν τ' αυτιά της λες και πετάριζε εκεί μέσα ολόκληρο μελίτσι. Έλεγαν, και τι δεν έλεγαν. Πως άνοιξαν οι δουλειές του και έφερνε στο μαγαζί εισαγόμενες μαροκινές και κατράμι μαύρες που είχαν πέραση στους ξανθούς άντρες, γιατί μονάχα έτσι τους έφευγε η απορία, τι χρώμα έχει η ρόγα στο βυζί τους, και παρακάτω, πώς το έχουν, πώς το δίνουν, λες και πέντε νέγρες μπορούσαν να λύσουν τις παγκόσμιες απορίες για

το πώς πηδιέται το φύλο τους. Άντρες, κουνούσαν το κεφάλι τους οι μπαλαρίνες στα διαλείμματα, το μόνο που τους νοιάζει είναι να μετράνε τις φορές, ποτέ δεν κοιτάνε ποια κουτουπώνουν από κάτω. Το έλεγαν λυσσασμένα, με τα πόδια μισάνοιχτα, άλλες τα σήκωναν ψηλά στην μπάρα κι έκαναν ασκήσεις, το μέτωπο ακουμπούσε στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού, ανεβοκατέβαινε με οίστρο. Όμως η λεκάνη τους σκούριαζε κι ας ήταν γυμνασμένη, οι άντρες θα ρουφήξουν τη δύναμή σας, τις μάλωνε η μαντάμ δασκάλα, μην είστε χαζόκοτες, από εκεί ρουφιέται να το ξέρετε, κρατάτε τα πόδια σας κλειστά, καμιά δεν έκανε καριέρα μπαλαρίνας με σπαγγάτο στις κρεβατοκάμαρες. Βέβαια τα κορίτσια μπορούσαν ν' αναφέρουν στα πεταχτά δυο-τρία ονόματα, για τα οποία βούυσε ο τόπος και τα περιοδικά των κομμωτηρίων, αλλά το μόνο που ήθελαν ήταν η ησυχία τους -και σε καλή σειρά το όνομά τους στο τυπωμένο πρόγραμμα- οπότε δεν αντιμιλούσαν.

Όταν ξανάρθε ο Ρώσος, ένα χρόνο αργότερα, η μαντάμ δασκάλα σήκωσε ενοχλημένη το φρύδι της. Γιατί μπήκε αεράτος στην πρόβα, που φυσικά ήταν φορμπίτεν για τους άσχετους, άρα, σίγουρα κάποιος του έδωσε το ελεύθερο. Πράγμα τεραστίως ενοχλητικό. Οι πλισέδες στα μάγουλα της κυρά δασκάλας ανέμισαν σκοτισμένοι, ύστερα προσηλώθηκε στη δουλειά της. Τα κορίτσια άρχισαν να κάνουν λάθη, στο τέλος μία σκόνταψε κι έπεσε, μπορεί και να στραμπούλιξε το πόδι της, η μαντάμ δασκάλα γύρισε στο Ρώσο, μεσιέ, είπε, τι γυρεύετε εδώ, ενοχλείτε τα κορίτσια μου.

Ο Ρώσος σηκώθηκε απ' τη βελούδινη θέση του, υποκλίθηκε στη μαντάμ δασκάλα χτυπώντας τα παπούτσια του στο μάρμαρο, εκείνη κόντεψε να χαμογελάσει που πέρασε το δικό της. Τότε ο Ρώσος σήκωσε τα μάτια του στην Ταμάρα, έλα, της είπε χωρίς να κουνηθούν τα χείλια του, όμως τα αυτιά της Ταμάρας το άκουσαν καθαρά, άλλωστε τα μάτια μιλάνε, καμιά φορά φωνάζουν κιόλας, όλοι το ξέρουν, τουλάχιστον όσοι αγάπησαν μια φορά δίχως να περιμένουνε αντίδωρο. Η Ταμάρα έβγαλε τα παπούτσια της, τα ακούμπησε στην άκρη της σκηνης, πήρε να κατεβαίνει τις σκάλες κοιτώντας στη μεριά του, μαντεμουαζέλ, τσίριξε η δασκάλα, μαντεμουαζέλ, να μην περάσεις ποτέ ούτε έξω από το θέατρό μου. Θα σου χτίσω εγώ θέατρο, πουλάκι μου, έλεγαν τα μάτια του Ρώσου, όμως η Ταμάρα δε νοιαζόταν, της είχε έρθει το αίμα, φούσκωνε το στήθος της, πονούσε, καταλάβαινε πως κάτι στο σώμα της ωριμάζε σαν φρούτο, ίσως η μήτρα, ίσως κάτι ακόμα πιο βαθιά, γι' αυτό δε θα γινόταν πρίμα μπαλαρίνα. Είχαν αποφασίσει οι ορμόνες της.

Ο Ρώσος άνοιξε την αγκαλιά του, τύλιξε το κορίτσι σε γούνα λύκου, να μην κρυώσει που θα έβγαине μισόγυμνο με το φορμάκι της πρόβας, μέριασαν τα τσιράκια του και το ζευγάρι κατέβηκε από την κεντρική είσοδο, η μαντάμ έτριξε τα δόντια της, τα κορίτσια ζήλεψαν λίγο, γρήγορα γύρισαν στις ασκήσεις τους.

Στο αυτοκίνητο η Ταμάρα αναρωτιόταν γιατί το έκανε, χαμογελούσε στο Ρώσο, της χαμογελούσε κι αυτός, όμως δεν κουβέντιασαν τίποτε, φοβόταν μην πουν τα πράγματα λάθος. Κι ούτε που την ακούμπησε ο Ρώσος στο αυτοκίνητο, άλλωστε ήταν τα τσιράκια του μπροστά και ο σωφέρ, ένας ψηλός Καυκάσιος με κομμένη γλώσσα. Είχε αρχή του να μην αγγίζει τα κορίτσια του μπροστά σε άλλους, ακόμα και τις πουτάνες. Σ' όλη τη διαδρομή το δέρμα του ξεκολλούσε σιγά σιγά και έγνεφε στην Ταμάρα μυστικά κάτω από τα ρούχα, βιαζόταν να τριφτεί επάνω της. Κι όσο βιαζόταν, τόσο ζητούσε να κάνει κύκλους η λιμουζίνα του, ώσπου πλέον σώθηκαν οι δικαιολογίες και έπρεπε να φτάσουν.

Και νόμισε πως τον αγάπησε

Παντρεύτηκαν ανήμερα. Και η Ταμάρα δεν κατάλαβε πού μπλέχτηκε, παρά αργότερα. Εκείνη τη μέρα έκανε ό,τι της έλεγαν, πρόβαρε το χαμόγελο και το φουστάνι, στάθηκε στο πλευρό του

χαρούμενη, τον τάισε γαμήλια τούρτα με ασημένιο κουταλάκι για καλοτυχία. Γύρισαν παντρεμένοι στο σπίτι, έβγαλαν τα παπούτσια τους. Εξαφανίστηκαν τα τσιράκια, όμως εκείνη άκουγε τις αναπνοές τους πίσω από τις κλειστές πόρτες, ένιωθε τη σκιά τους να βαραίνει στις κουρτίνες. Ο Ρώσος τής έδειξε την κάμαρά της. Θα είχε δικό της δωμάτιο, μπάνιο με μαρμάρινους τοίχους, αφρόλουτρα, χνουδωτές πετσέτες με κρόσια φτιαγμένα στο χέρι. Ύστερα την οδήγησε στην κρεβατοκάμαρά του, στην άκρη του διαδρόμου. Θα χτυπάς και μετά θα μπαίνεις, προειδοποίησε. Τη συνόδεψε στο δωμάτιό της, έσφιξε γερά τις παλάμες του στη μέση της για καληνύχτα, φοβήθηκε ότι θα ακουστεί το κρακ, όμως δεν ήταν από γυαλί, κι ας έλεγε η μαντάμ δασκάλα. Δεν έσκυψε να τη φιλήσει, η Ταμάρα έκλεισε τα μάτια, αλλά αυτός τίποτα. Πέρασαν μέρες, ώσπου κατάλαβε πως ο Ρώσος περίμενε να πάει να τον βρει στο κρεβάτι του, να παρακαλέσει σχεδόν. Κι αυτό της άρεσε και την πείραζε ταυτόχρονα. Και πέρασαν μήνες, ώσπου να αποφασίσει. Στο μεταξύ, ο Ρώσος είχε γυρίσει στις δουλειές του, έλειπε, εξαφανιζόταν για μέρες. Όταν επέστρεφε, η Ταμάρα κολλούσε ολόκληρη πάνω του, έσκυβε στο λαιμό του και τον μύριζε, βρομούσε πουτάνα κι αυτό την τρέλαινε χειρότερα, δάγκωνε τα σεντόνια της, αλλά δεν του έκανε ποτέ κουβέντα. Και όσο πιο μακριά έμεναν ο ένας απ' τον άλλο, τόσο αγρίευε η όρεξή τους, ώσπου τους έπνιξε. Κι όταν έμπαιναν τα τσιράκια στο σαλόνι ή οι παραδουλεύτρες άκουγαν το αίμα να τσιτσιρίζει στις φλέβες κάτω απ' το δέρμα τους. Ώσπου ένα βράδυ, η Ταμάρα πήγε και χτύπησε την πόρτα του. Σε περίμενα, είπε ο άντρας. Όταν κάνεις κάτι που περιμένεις καιρό, στο τέλος απογοητεύεσαι, σκέφτηκε η Ταμάρα - αλλά δεν ήταν έτσι. Και νόμισε πως τον αγάπησε.

Κοριτσίστικος ιμπεριαλισμός

Έμεινε για καιρό στο πλάι του σαν καρφίτσωμένη. Ανέλαβε τη φροντίδα του σπιτιού, έμαθε να δίνει διαταγές στους δούλους και ν' απαιτεί να γίνονται τα χούγια της, παρακολουθούσε τη μόδα στη διακόσμηση, έτρωγε τα λεφτά του Ρώσου, χτυπούσε την πόρτα του πάντα με καινούρια εσώρουχα, κι όταν της έκανε κανένα μυστήριο κόλπο δαγκωνόταν, σίγουρη πως είχε εξασκηθεί με τις πουτάνες του.

Εκείνος δεν της χαλούσε χατίρι, τον ξεκούραζε να την κακομαθαίνει, χώρια που του καλάρεσε να τη βλέπει να ξοδεύει, κυρίως όταν έκανε τρέλες κι ύστερα το μετάνιωνε. Πέρασε καιρός. Κάποια Παρασκευή πρόσεξε πως η Ταμάρα φορούσε για δυο βδομάδες την ίδια μπλε ρόμπα και κουτουλούσε από δωμάτιο σε δωμάτιο σαν φυλακισμένη. Τότε, αποφάσισε να παραβεί τις αρχές του.

Έλα να δουλέψεις μαζί μου, είπε.

Η Ταμάρα είδε το μαγαζί πρώτη φορά μετά από σαββατιάτικο ξενύχτι, τα κορίτσια έγερναν στις καρέκλες τους με κόκκινα μάτια, ρουφούσαν τη μύτη τους από τη χθεσινή κόκα, είχε κρύο και δεν είχαν ανοίξει τα παράθυρα, τις τυραννούσε το φως, οι πιο πολλές πετούσαν σπιθουράκια μόλις κοιτούσαν τον ήλιο. Η Ταμάρα δεν είχε συνοδέψει ποτέ τον άντρα της στο μαγαζί, είχε ακούσει γι' αυτό, είχε προσέξει τις φωτογραφίες στις εφημερίδες, όμως δεν είχε πατήσει το πόδι της. Της φάνηκε σκοτεινό και βρομούσε τσιγάρο, αντρίλα, χυμένα ποτά. Και κάτι άλλο, που δεν μπόρεσε να το καταλάβει με την πρώτη, αργότερα όμως εννόησε πως ήταν η μυρωδιά που βγάζουν οι γυναίκες όταν πέφτει το βράδυ και ετοιμάζονται για έξοδο. Εκείνη την ώρα οι ανοιχτές ντουλάπες, οι καθρέφτες, τα μπουντουάρ μοσχοβολούν την όρεξη των γυναικών να βγουν στους δρόμους, να δούνε και να τις δουν, να περπατήσουν στα τακούνια τους, ν' ανοίξουν τα σκισίματα στις φούστες, δήθεν ανέμελα, να διπλώσουν οι γάμπες στις καρέκλες επιδεικτικά.

Γι' αυτό το μακιγιάζ και ο τρόπος που στρώνουν το σουτιέν στο στήθος τους είναι αξιοβράβευτη τέχνη, και τα αρώματα επιλέγονται με σχέδιο κατακτητικό.

Κοριτσιίστικος ιμπεριαλισμός, σκεφτόταν η Ταμάρα και τις κοίταζε. Όσο να πεις μία δυο λέξεις σε –ισμός τις ήξερε, διάβαζε κιόλας, μελετούσε από παιδί όποιο φτηνό βιβλίο έπεφτε στα χέρια της, τότε ακόμη δεν είχε λεφτά να αγοράσει, δανειζόταν, γρήγορα αντιλήφθηκε πως ό,τι μάθαινε ήταν η προίκα της. Στο μαγαζί κατάλαβε στο άψε σβήσε πώς γίνεται κουμάντο, ο Ρώσος καμάρωνε αλλά στα κρυφά, δεν της είπε ποτέ καλή κουβέντα, όμως της έλεγαν τα μάτια του, κι αυτό στην αρχή αρκούσε.

Η Ταμάρα είχε ξετρελαθεί με το μαγαζί, της άρεσε να καταφέρνει στην εντέλεια ό,τι αναλάμβανε, γι' αυτό εγκατέλειψε το μπαλέτο, είχε διαιστανθεί πριν την μαντάμ ότι, όσο και να κοπίαζε, δε θα γινόταν πρίμα μπαλαρίνα. Ούτε της αρκούσε κάτι δεύτερο, ήθελε πάντα να είναι πρώτη και καλύτερη.

Άλλαξε τη χορογραφία, έκανε η ίδια πρόβα στα κορίτσια πώς να ανοίγουν τα πόδια τους, πώς να κοιτάζουν με νόημα, πώς να ανάβουν τσιγάρο σκύβοντας στη μεριά του άντρα, πώς να τον ταχαρίζουν να ξανάρχεται. Ο Ρώσος απορούσε πώς ένα τόσο εύθραυστο κεφάλι άρπαζε φωτιά τόσο γρήγορα, τον τρόμαζε αυτό κάποια βράδια, άλλες φορές του άρεζε, πάντως τον συνέφερε, γιατί άνοιξαν οι δουλειές καλύτερα.

Πέρασε καιρός μ' αυτό το βιολί.

Αμάν, αμανές, αμανάτι

Η μια εποχή καπάκωνε την άλλη, μεγάλωνε η Ταμάρα, λύσσαγε να ζήσει. Κι όσο την άφηνε ακαπίστρωτη ο Ρώσος, ξεχνιόταν, νόμιζε πως ήτανε ελεύθερη. Ο Ρώσος όμως είχε τη θεωρία του, κράτα τη γυναίκα λυτή για να την έχεις δίπλα σου σκυλί δεμένο, έλεγε και το πίστευε. Η Ταμάρα έβλεπε την αγάπη της μέρα τη μέρα να μπαγιατεύει, ν' αφήνει χώρο γι' άλλα, άρχισε να τον φιλά με περισσότερη θέρμη, η γλώσσα της έσκαβε το στόμα του, όμως το σώμα της δεν ήταν πάντοτε υπάκουο, κάποιες φορές τραβιόταν απότομα.

Όσπου μια παγωμένη νύχτα, ξυράφι ο δρόμος και η ανάσα κρύσταλλο στο στόμα του περαστικού, μπήκε στο μαγαζί εκείνος, μόνος του. Κανείς δεν ήξερε ποιος ήταν, άναψε το πούρο που του πρόσφερε ο Ρώσος με δολάρια, τρία κολλαριστά κατοσταδόλαρα. Το αφεντικό έκανε νόημα και του διαλέξανε το στρογγυλό τραπέζι, που ήταν το καλό. Κάθισε ο ξένος σταυροπόδι, πέταξε στην καρέκλα τη γούνα του, παράγγειλε σαμπάνια του '88, κανείς δεν είχε παραγγείλει μέχρι τότε μπουκάλι επιμένοντας στη χρονιά, οι Ρώσοι έπιναν τη βότκα τους σε ψηλό ποτήρι, ανέρωτη, ως εκεί έφτανε το μεράκι τους. Ο ξένος ήπιε όλο το μπουκάλι μόνος του, ήρθε στο κέφι, ζήτησε και δεύτερο, τα διπλανά τραπέζια παρατηρούσαν, ναστράβια φώναζε υψώνοντας το ποτήρι του, οι Ρώσοι γέλασαν, τα κορίτσια το ίδιο. Προχωρημένη νύχτα, σχεδόν ξημέρωμα, η αλκοόλη έλαμνε στις φλέβες, κόχλαζε η όρεξη για γλέντι, λικνίζονταν οι μυς κάτω απ' τα ρούχα, κανείς δε σηκωνόταν.

Τότε η Ταμάρα προχώρησε στη μεριά του μαέστρου, ο ποδόγυρός της σπάθισε τον αέρα, τα πόδια της ξεδιπλώνονταν σε κάθε βήμα, τσίτωνε από πάνω το ύφασμα, οι άλλοι κοιτούσαν, εκείνη ισορροπούσε στα τακούνια της σαν πρίμα μπαλαρίνα. Έσκυψε στη μεριά του μαέστρου, κάτι ψιθύρισε, εκείνος σήκωσε τα φρύδια, όμως υπάκουσε. Το ακορντεόν και το βιολί γραντζούνισαν το μικρόφωνο, γρήγορα γλύκανε ο ήχος, σύρθηκε η μουσική στο πάλκο ναζιάρικα, η Ταμάρα στάθηκε στη μέση. Μια μπαλαρίνα μπορεί να χορεύει τα πάντα πρίμα βίστα, έλεγε η μαντάμ δασκάλα, δεν εννοούσε βέβαια τους αμανέδες, όμως η Ταμάρα ήθελε σαν τρελή να δοκιμάσει. Έκλεισε τα μάτια, ένιωσε τη ζεστασιά απ' τα αναμμένα φώτα στο πρόσωπό της, με το μυαλό της χώρισε το σώμα της στη μέση, η λεκάνη έμεινε σχεδόν ακίνητη, όμως

κυμάτιζε ανεπαίσθητα, λες και ο ξένος πέταξε πετραδάκι στη μήτρα της, το λίκνισμα ανοίχτηκε σε κύκλους που ξεκινούσαν από τα σωθικά, κι όσο προχωρούσαν στους λαγόνες ξεθύμαιναν. Ο Ρώσος έκανε νόημα στους μουσικούς να σταματήσουν, ο μαέστρος τα 'χασε, πρώτη φορά έκοβε τραγούδι στη μέση. Η Ταμάρα άνοιξε τα μάτια, ήταν λιγωμένα λες και κυλιόταν στα σεντόνια του ξένου. Χαμογέλασε μ' αγριεμένο κέφι. Άρχισαν πάλι τα ρώσικα τραγούδια, βγήκαν τα μπαλέτα, ο ξένος έσκυψε και φίλησε το ρούχο της την ώρα που περνούσε απ' το τραπέζι του, σχεδόν έγλειψε τον ποδόγυρο -κι ήταν χειρότερο από φιλή αυτό, γιατί την έκανε να τον σκέφτεται για μέρες.

Τα κορίτσια πρόσεξαν πως ο ξένος άκουσε τον αμανέ κρατώντας την ανάσα του, πίστευε πως δεν πέρναγε για Έλληνας σ' αυτόν τον τόπο, οι πιο πολλοί τον μπερδεύαν με βόρειο, βιαστικό συμπέρασμα που βασιζόταν στα πράσινα φωσφορίζε μάτια και στο δέρμα του. Ψιθύρισε μαζί της το ρεφρέν με κρατημένα κλάματα, του φάνηκε πως τον τραγούδαγε η μάνα του, κι ας ήταν κοριτσάκι η ξανθιά στην πίστα, σχεδόν παρακαλούσε να τον πάρει αγκαλιά και να τον νανουρίσει. Σε λίγο τον πλησίασε ο Ρώσος, άρχισε να τον ρωτάει διάφορα, όρθιος πάντα, πιέζοντας το ξυραφάκι που έκρυβε στη γλώσσα του. Κατάπινε τα αίματα, δε σταματούσε, συνέχιζε να ρωτάει. Ο ξένος απαντούσε εγκάρδια, πρώτη φορά ερχόταν στην Ρωσία, είχε όρεξη να τα δει και να τα ζήσει όλα. Έδειχνε άνθρωπος στα μέσα και στα έξω, του καλού κόσμου, όμως φούσκωνε στην τσέπη του το όπλο, κι αυτό πολύ το εκτίμησε ο Ρώσος, όταν το πρόσεξε. Γιατί δε φαινόταν τύπος για καυγά, ήξερε όμως να φυλάγεται.

Ο Ρώσος τράβηξε την καρέκλα, κάθισε δίπλα του, σε λίγο άρχισαν να γελάνε τρανταχτά σαν παλιόφιλοι, παράγγειλε να φέρουν τη βότκα του με δυο ποτήρια, δοκίμασε είπε, την αποστάζω μόνος μου. Ο Έλληνας ένιωσε να καίγεται η γλώσσα του, τόσο μπρούτη γεύση δεν καταπινόταν, όμως κατέβασε μισό μπουκάλι, δεν του πήγαινε η καρδιά να τον προσβάλλει. Η συνεννόηση γινόταν με κραυγές, νοήματα και μηκυθμούς, κάτι σπασμένα αγγλικά, το πιο πολύ σκόρπιες λέξεις, ανάκατες, που όμως έδειχναν να τους αρκούν. Όταν τον ξεπροβόδισε στην έξοδο αντάλλαξαν συστάσεις και τηλέφωνα, φιλήθηκαν τρεις φορές, την τελευταία στο μέτωπο, που για το Ρώσο σήμαινε φιλία.

Πώς ξεπληρώνει ο Ρώσος τα χρωστούμενα

Έκλεισε η πόρτα κι ο Ρώσος άρχισε να ψάχνει την Ταμάρα. Τη βρήκε στο καμαρίνι των κοριτσιών να ξεκουμπώνει το φουστάνι της. Πρώτη του έγνεψε η πλάτη της. Ο Ρώσος μέχρι τότε πίστευε πως ο έρωτας μπορεί να κρατήσει, τουλάχιστον ο έρωτας του κοριτσιού, αν συντηρηθεί με χρήμα και χαμόγελα σ' ένα κοινό σπίτι. Είχε διαλέξει την Ταμάρα με προοπτική, αυτήν ανάμεσα σε τόσες άλλες, είχε σαλέψει το καβάλο του μόλις την είδε, γλυκά πονούσε και του άρεσε, αλλά δεν ήταν αυτό που τον έπεισε. Τον έπεισαν τα μάτια της. Δεν έπαιζαν μαζί του, δε ζητούσαν τίποτε, καρφώθηκαν μονάχα και κοιτάζανε. Κι ο Ρώσος πίστεψε πως έβλεπαν πιο μέσα αυτά τα μάτια. Ώρα πολλή τον σβάρνισε η φούρια να γδάρει την καρδιά του, να την προσφέρει σφάγιο στα πόδια της. Περίμενε ένα χρόνο, να του περάσει. Δεν του πέρασε. Και έτσι, πήρε την απόφαση.

Είχε καιρό να κοιτάξει τα μάτια της. Τα πρόσεξε ξανά εκείνο το βράδυ. Είχαν κολλήσει πάνω στον Έλληνα, όσο κι αν τα κρατούσε κλειστά την ώρα που χόρευε, ο Ρώσος καταλάβαινε πως, πίσω από τα σφαιριστά ματόφυλλα, η Ταμάρα κοίταζε τον ξένο.

Και αποφάσισε να της δέσει τις σάλπιγγες.

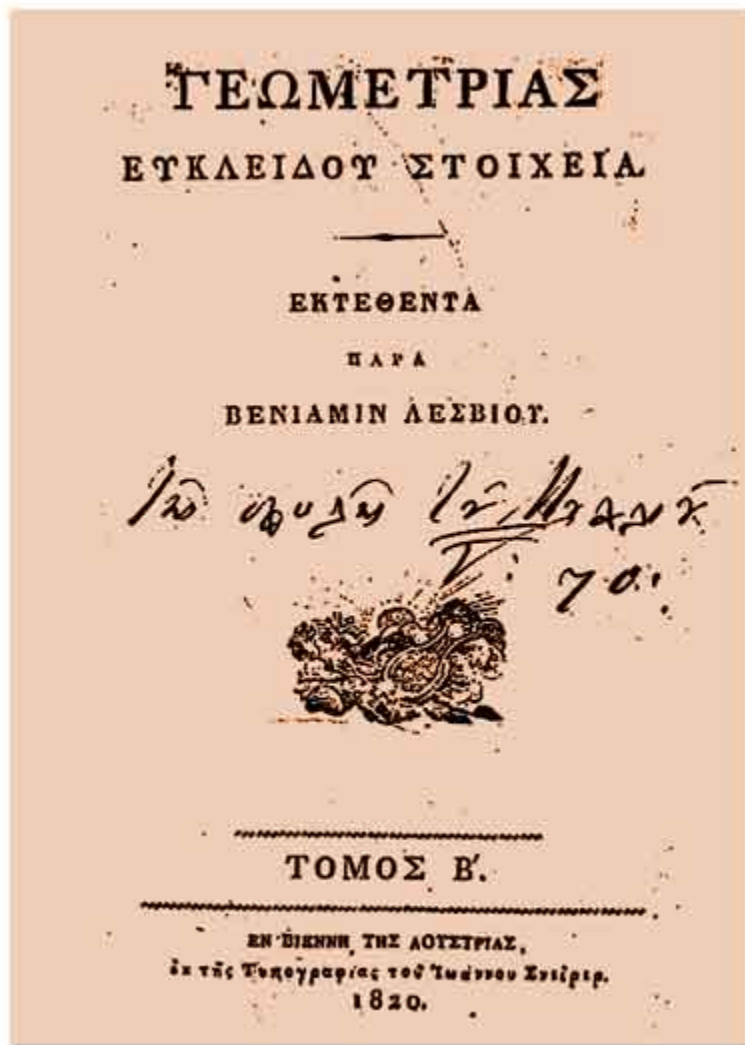
Στο καμαρίνι χάιδεψε τη γυμνή της πλάτη με τα ακροδάχτυλα. Έγειρε πάνω της, τη βοήθησε να φορέσει το βυσσινί φουστάνι που είχε ραμμένα τα κουμπιά στο πλάι. Η Ταμάρα ένιωσε τα κρύα δάχτυλα στο δέρμα της και ανατρίχιασε. Την άλλη μέρα την πήγε στο γιατρό. Στεκόταν από

πάνω της στο χειρουργείο. Εκείνη ξάπλωσε στο κρεβάτι χωρίς νάρκωση και παρακολουθούσε την επέμβαση με στεγνά μάτια. Όσο την έραβαν, πήρε όρκο μέσα της. Την ίδια μέρα, έφυγε από το σπίτι. Έσταζαν αίμα οι γάζες και πονούσε. Ο Ρώσος άκουσε την πόρτα να κλείνει, δε σηκώθηκε. Με στραγγαλισμένες σάλπιγγες δε θα έκανε παιδιά, ποτέ. Της άφησε την στάμπα του: μια μόνιμη ενόχληση που θα γινότανε σουβλιά πάνω στην πράξη. Άγριος πόνος θα την τυραννούσε με τους άντρες, δε θα χαμογελούσε πια, όταν θα άνοιγε τα πόδια της. Του ήταν αρκετό, προς το παρόν. Όμως οι γάμοι πάντα έχουνε χρωστούμενα

Copyright©Σοφία Νικολαΐδου

[αρχή σελίδας](#)

Βενιαμίν Λέσβιος: Γεωμετρίας Ευκλείδου Στοιχεία [ΤΟΜΟΣ Β'] (Βενετία, 1820) από τον ["Ελληνομνήμων"](#)

Δημήτρης Μανής: Στο ενδιάμεσο

Τα φώτα έσβησαν. Άκουσε τις τελευταίες φυσαλίδες οξυγόνου να σκανε. Μούδιασε, κάτι μικρό χόρευε στο στέρνο του, χαμογέλασε. Στο βάθος χρώματα, χρώματα πολλά ερχόντουσαν. Χρώματα διάφορα, περίεργα και πρόσωπα γλυκά, αγαπημένα. Τα περίμενε χρόνια πολλά και τώρα ερχόντουσαν. Πλησίαζαν, άνοιξε τα μάτια του όσο περισσότερο μπορούσε για να τα δει καλύτερα. Ήταν παντού. Σηκώθηκε, πετούσε, στροβιλιζόταν μέσα στη δίνη τους και ξαφνικά... φως. Τα μάτια του υγρά και γαλάζια έμοιαζαν με δύο δοχεία νερό και ο κόσμος όλος μια υδάτινη σφαίρα που χυνόταν σιγά-σιγά μέσα τους.

Το δωμάτιο είχε καταληφθεί από αλπική ομίχλη, λευκή και πυκνή, ένα ξένο σώμα που το αισθανόσουν γύρω σου. Δεν έβλεπε παρά λίγα εκατοστά μπροστά του. Ο καναπές πρέπει να ήταν καλός. Καθόταν αρκετές ώρες και δεν τον είχε ενοχλήσει καθόλου, τουλάχιστον έτσι νόμιζε. Ήταν σίγουρος πως ήταν κάποιος δίπλα του αλλά δεν μπορούσε να τον διακρίνει. Προσπάθησε να τον εντοπίσει, για κάποιον ανεξήγητο λόγο αισθανόταν πως αυτός ο άνθρωπος ήταν αγχωμένος, σε αντίθεση με αυτόν που ήταν απόλυτα ψύχραιμος. Τα λίγα που έβλεπε γύρω του ήταν και αυτά θαμπά αλλά δεν τον ενοχλούσε καθόλου, οι εικόνες δεν είχαν καμία σημασία πια.

Τελικά το αποφάσισε, «είσαι πολύ ώρα εδώ;» ρώτησε διστακτικά. Δεν ήταν σίγουρος πως αυτό που άκουσε ήταν απάντηση αλλά μη έχοντας τίποτα καλύτερο να κάνει συνέχισε «εγώ πρέπει να είμαι αρκετή». Είχε την εντύπωση ότι δεν μιλούσε βγάζοντας ήχους αλλά δεν μπορούσε να καταλάβει τι γινόταν, παρόλα αυτά επέμεινε «από το νοσοκομείο είσαι και εσύ;» είπε όσο ποιο ήρεμα μπορούσε. «Όλοι εδώ από το νοσοκομείο ήμαστε». Αυτή την φορά η απάντηση ακούστηκε καθαρά. Επιτέλους βρέθηκε κάποιος να μιλήσουν, χάρηκε «θα πρέπει να βρισκόμαστε σε κάποιο ενδιάμεσο στάδιο, από εδώ θα πρέπει να γίνετε η επιλογή» είπε γεμάτος ενθουσιασμό.

Η διαπίστωση του θα πρέπει να προβληματίσε τον διπλανό του. Η ατμόσφαιρα ηλεκτρίστηκε. Αρνητική ενέργεια ερχόταν σε κύματα από την κατεύθυνση που βρισκόταν ο συνομιλητής του και προκαλούσε ρίγη σε όλο του το κορμί. Όχι βέβαια πως πτοήθηκε ο ίδιος αλλά ένιωθε ότι στο μυαλό του διπλανού του επικρατούσε πανικός, ήταν σίγουρος πως φλεγόταν. Το κεφάλι του θα πρέπει να ήταν έτοιμο να εκραγεί. Άκουγε τις σκέψεις του, μικρές πύρινες σφαίρες χτυπούσαν στα εσωτερικά τοιχώματα του κρανίου και εκσφεντονίζονταν με μεγάλη ταχύτητα προς καινούργια κατεύθυνση. Ήταν καθιστός και ακίνητος αλλά βρισκόταν σε τέτοια υπερένταση όπως μετά από έναν έντονο ερωτικό καυγά που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

«Ηρέμησε, θα πάθεις τίποτα» του είπε χαμογελώντας, προσπαθώντας να τον καθησυχάσει. «Τι εννοείς θα πάθω τίποτα, είμαι ήδη νεκρός τι χειρότερο μπορεί να μου συμβεί;» απάντησε φανερά εκνευρισμένος. «Μπορεί να σε στείλουν πίσω, δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να ξαναρχίζεις από την αρχή κάτι που δεν θα μπορέσεις ποτέ να τελειώσεις». Οι λέξεις ταξίδευαν

στο κενό προσπαθώντας να βρουν μια εσοχή να κουνιάσουν για λίγο, μάταια όμως μιας και δεν υπήρχε τίποτα να τις κρατήσει.

Έκανε άλλη μία προσπάθεια. «Δεν υπάρχει λόγος να φοβάσαι για κάτι, φίλε μου. Ο θάνατος είναι η φυσιολογική εξέλιξη της ζωής. Άλλωστε όπως μπορείς να αντιληφθείς τίποτα δεν τελείωσε, απλά είσαι ξανά στην αρχή και επιπλέον αυτή τη φορά έχεις κρατήσει την προηγούμενη εμπειρία. Αντί λοιπόν να αγχώνεσαι, χαλάρωσε και απόλαυσε το, ίσως αυτή την κατάσταση να μην την βιώσεις ποτέ ξανά». Δεν πρόλαβε να συλλαβίσει τις τελευταίες αυτές λέξεις και η απάντηση ήρθε σα χείμαρρος από τον συνομιλητή του «είσαι τρελός; τι είναι αυτά που μου λες; πριν από λίγα λεπτά έχασα για πάντα την οικογένεια μου, τους φίλους και τους συγγενείς και εσύ μου λες φιλοσοφικές μαλακίες! άκουσε αγαπητέ μου αυτό που θα σου πω και βάλτο καλά στο μυαλό σου η φιλοσοφία και οι ωραίες ιδέες σταματάνε εκεί που αρχίζει ο ανθρώπινος πόνος κι όταν αυτό συμβεί το μόνο που μένει είναι η πίστη». Από το ύφος του καταλάβαινες πως η συζήτηση τελείωσε εκεί.

Ηλίθια πλάσματα σκέφτηκε καθώς γυρνούσε μπροστά του, θυσιάζουν την εμπειρία στο βωμό του συναισθήματος. Δεν αντέχουν την ελευθερία, γιατί η ελευθερία προϋποθέτει αποδέσμευση και αυτοί έχουνε ρίξει άγκυρες. Πως γίνεται να είσαι ευτυχισμένος όντας δεμένος, ακόμα και αν είσαι στον Παράδεισο; Έχει και η Κόλαση τις όμορφες στιγμές της. Ναι, αυτοί είναι οι τρελοί, μόλις τους βγάλει κάποιος από την ανύπαρκτη πορεία τους, μόλις συνειδητοποιήσουν ότι έχασαν την ψεύτικη αίσθηση ελέγχου των πραγμάτων που συμβαίνουν γύρω τους, παραλούν. Πως γίνεται να αισθάνεσαι πληρότητα και ασφάλεια "ελέγχοντας" μία ανεξέλεγκτη κατάσταση. Είναι σαν να κολυμπάς στη μέση του ωκεανού κρατώντας ένα ποτήρι θαλασσινό νερό στα χέρια σου και να τρελαίνεσαι όταν ξαφνικά κάποιος σου το παίρνει, δεν έχει νόημα. Καθώς οι σκέψεις του προχωρούσαν, χωρίς να αλλάξει κουβέντα με τον διπλανό του, είχε αρχίσει να τον φαντάζεται σαν το ποιο μίζερο, το ποιο ελεεινό ανθρωπάκι που είχε γνωρίσει ποτέ στη ζωή του.

Μετά από λίγο ο εκνευρισμός του ήταν ολοφάνερος. Μη μπορώντας να κρατηθεί άλλο είπε δήθεν αδιάφορα «τι νομίζεις ότι θα γίνει μετά από εδώ; που νομίζεις ότι θα πάμε;» Η ερώτηση θα πρέπει να τον προβληματίσει γιατί άργησε να απαντήσει. «Δεν ξέρω» είπε μετά από αρκετή ώρα «δεν μπορώ να φανταστώ κάτι, πιστεύω πάντως πως ο Κύριος έχει εκτιμήσει την προσφορά μου. Επειδή, λοιπόν, έχω δουλέψει σκληρά στη ζωή μου και έχω ταλαιπωρηθεί πολύ θα ήθελα να πάω κάπου που να είναι ήρεμα, ήσυχα και να μην χρειάζεται να κουράζομαι ούτε σωματικά ούτε πνευματικά» την τελευταία αυτή πρόταση αν και την είπε χαμηλόφωνα όπως και τις προηγούμενες την είπε αργά και καθαρά για να ακουστεί όσο καλύτερα γινόταν.

Η αντίδραση από την άλλη πλευρά ήταν άμεση «εγώ φίλε μου, σε αντίθεση με εσένα, δεν έχω δουλέψει ποτέ στην ζωή μου, όσο για την κούραση και την ταλαιπωρία θα έλεγα ότι είναι κάτι που δεν με απασχόλησε ποτέ μιας και ότι έκανα στην ζωή μου το έκανα επειδή ήθελα να το κάνω και γι αυτό ακόμα και αν ήταν επίπονο ήταν πάντα ευχάριστο. Για το λόγο αυτό λοιπόν, αλλά και επειδή είμαστε όπως λένε τα αγαπημένα ζώα του Κυρίου δεν πιστεύω πως θα θελήσει να μας χαλάσει το πρόγραμμα. Οπότε κατά την γνώμη μου εσύ θα πας να συνεχίσεις τις δουλειές σου αιωνίως και εγώ την ξάπλα μου». Μόλις τελείωσε την πρόταση του, ξαναγύρισε μπροστά του, χαμογέλασε και χαλάρωσε απολαμβάνοντας τα κύματα αρνητικής ενέργειας που ερχόντουσαν από την πλευρά του συνομιλητή του.

Φαίδων Θεοφίλου: Διήγημα: Η Μοναχή: Από το βιβλίο “Ο Θεός στο Καφενείο” Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Μόλις που πρόλαβα το τραμ ενώ ξεκινούσε.

Λίγο πριν κλείσουν οι πόρτες. Είχα τόσες σκέψεις στο μυαλό μου που τα μάτια μου κοίταζαν χωρίς να βλέπουν. Έτσι ενώ οι επιβάτες ήταν λίγοι, δεν διέκρινα κάποιον καθαρά.

Αραιά σχήματα ανθρώπων.Είχα ήδη δύο μήνες σ’ αυτή τη χώρα όπου αποφάσισα να εγκατασταθώ, αφού πρώτα θα έβρισκα κάτι να κάνω.Ακύρωσα το εισιτήριο και στάθηκα όρθιος κοντά στο παράθυρο.Ορθιος για να αισθάνομαι τάχα πιο ενεργός.

Το μυαλό μου άρχιζε να ξεκαθαρίζει. Είχα κιόλας προσαρμοστεί στην ατμόσφαιρα του τραμ, σα να ταξίδευα ώρα πολλή.

Η έκπληξη που ένιωσα ήταν σαν ένα βαρίδι που έπεσε απ’ το λαιμό κατευθείαν στο στομάχι: Απέναντί μου και λίγο διαγώνια , όρθια δίπλα στο παράθυρο , στεκόταν μια Μοναχή γύρω στα είκοσι, ντυμένη στα μαύρα απ’ το λαιμό ως τους αστραγάλους και με λευκό κάλυμμα στο κεφάλι. Τα ρούχα της ήταν ολοκαίνουργια.

Ήταν απίστευτα όμορφη, σχεδόν βασανιστικά. Δεν είναι δυνατόν μια Μοναχή να είναι τόσο όμορφη. Βαρύ φορτίο τόση ομορφιά. Πώς γίνεται αυτή η Θεία παρουσία να πλένει τα δόντια της ή να πιάνει μαχαίρι και πηρούνι να τεμαχίσει το φαγητό της;

Το δέρμα της χλωμό, διάφανο. Οι λίγες ακτίνες του ήλιου που περνούσαν απ’ το παράθυρο και άγγιζαν το πρόσωπό της, άφηναν να διαφαίνεται το ρόδινο του αίματος κάτω απ’ το δέρμα.

Το τραμ είχε μεταβληθεί ξαφνικά σε μια κιβωτό ευτυχίας.

Χείλη λεπτά , να δικαιώνουν τη συμμετρία της απλότητάς της. Λαξεμένη μύτη, να ξεκινά απ’ εκεί που τελειώνει το μέτωπο. Δυο γαλανά μάτια να χύνουν ασταμάτητα ένα γλυκό φως.

Μια ομορφιά εύθραυστη , ίσα για ν’ αντέξει μια μέρα, κι η ευγένεια ν’ απλώνεται αόρατο χάδι στο πρόσωπό της. Προσηλώθηκα στο πρόσωπο, στα μάτια της που κοιτούσαν ίσια μπροστά και πουθενά. Ασυναίσθητα πήγα να βγάλω από τη τσάντα τη φωτογραφική μηχανή να τη φωτογραφίσω, αλλά έκανα τη σκέψη πως κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι αρκούμαι στη φωτογραφία της και ότι δεν θα τη ξαναδώ.

-Δηλαδή; αναρωτήθηκα.

-Τί θες να πεις; Μήπως...

- Δεν ξέρω απάντησα. Τα εννοώ όλα και τίποτα.

Ενεργοποιώ ένα ποτάμι που θα με παρασύρει.

Δεν με νοιάζει που θα με βγάλει. Μ’ ενδιαφέρει να με παρασύρει.

-Είσαι τρελός; Αντέδρασε στον εσωτερικό διάλογο η άλλη φωνή.

-Ναι! Μπορώ ακόμα να είμαι.

Το κεφάλι μου βούιζε. Μια θέρμη φόρτιζε το σώμα μου.

Ρωγμές άνοιγαν στο στήθος μου κι έρεε η θέρμη κάνοντάς με λαφρύτερο. Δεν ξεχώριζα αν ήμουν ψηλά, έτοιμος να πέσω στο κενό ή αν ήμουν ήδη στο κενό κοιτάζοντας ψηλά.

Το γλυκό φως συνέχιζε να χύνεται σταθερά απ’ τα μάτια της. Το λευκό κάλυμμα στο κεφάλι εντόπιζε πιότερο τη μοναδικότητα του προσώπου της. Κάποια στιγμή αντιλήφθηκε την επιμονή που την κοίταξα και τοποθέτησε έτσι το πρόσωπό της ώστε να είναι καλύτερα ορατό. Μου έδινε

λοιπόν κάτι; Ατελείωτα φτερουγίσματα πετάρισαν μέσα μου κι άλλα τόσα ρίγη σκορπίστηκαν σαν θραύσματα. Οι φωνές ξανάρχισαν μέσα μου:

-Είδες; Μίλησε η γυναίκα. Η αιώνια γυναίκα. Αυτή η βασανιστική ομορφιά μου έκανε μια μικρή παραχώρηση...

-Ησύχασε. Ποια παραχώρηση; Με κάτι το τυχαίο;

-Τυχαίο; Εδώ και τόσην ώρα αισθάνεται την έλξη του αρσενικού, που από κυνηγός μεταβλήθηκε σε θήραμα, όπως γνωρίζει και το ότι αυτή εξουσιάζει. Η πανίσχυρη εξουσία της ομορφιάς και της νεότητας.

-Μα τα έχεις τελείως χαμένα; Η παραχώρηση που λες μπορεί να είναι μια αγέρωχη στάση, ακριβώς για να δείξει πως δε φοβάται ούτε νοιάζεται για το τι γίνεται γύρω της. Έπειτα μη ξεχνάς, είναι μια Μοναχή.

-Αυτό είναι το πιο συγκλονιστικό. Μια Μοναχή 20 ετών, πανέμορφη, με ερωτισμό που δεν κρύβεται. Δεν μπορεί, η ομορφιά έχει και τα αδύνατα σημεία της, όπως και κάθε εξουσία.

Η νεότητα έχει ρωγμές στη δύναμή της. Κάποια θα καταφέρω ν'αξιοποιήσω.

-Κι αν ακόμα ήταν έτσι, η στάση σου είναι λαθεμένη. Μ'αυτή την ένταση και το πάθος που σε διακρίνει να τα περιμένεις και να τα θέλεις όλα τώρα αμέσως, τρομάζεις. Αν θέλεις ν'αξιοποιήσεις τις ρωγμές που λες, πρέπει να είσαι παίκτης. Να διαθέτεις χρόνο, υπομονή, επιμονή κι επινοητικότητα. Να μάθεις που μένει, πόσο ελεύθερο χρόνο έχει, τις καθημερινές της ασχολίες, να είσαι πάντα διακριτικά παρών ώστε να μην ενοχλείς, κάνοντας όμως αισθητή την παρουσία σου, ώσπου να μπορέσεις να την κλονίσεις. Γιατί όσο δύσκολο κι αν είναι να κατεβάσεις κάποιον απ'το βάθρο του, είναι πάντως πιο εύκολο απ'το να τον ανεβάσεις.

-Αυτά που λες είναι ψυχρές συνταγές επαγγελματιών εραστών.

Εγώ πώςθα ελέγξω αυτό το κύμα του πυρετού που με διατρέχει;

Τα συναισθήματα που με σπρώχνουν σαν άνεμοι;

Εκείνη φαινόταν ότι προσπαθούσε να μη με κοιτάξει κατάματα, ενώ ήλεγχε τις αντιδράσεις μου, αφού βρισκόμουν διαγώνια απέναντί της. Την ένταση που μ'είχε κυριεύσει πρέπει να την είχαν αντιληφθεί και οι επιβάτες του τραμ, γιατί όσοι κατέβαιναν στις στάσεις με παρατηρούσαν εξεταστικά.

Το τραμ σταμάτησε.

Η νεαρή Μοναχή ετοιμαζόταν να κατέβει.

Έτσι λοιπόν το όνειρο θα έσπαγε σα γυάλινο ομοίωμα;

Και γω αντί να το γευτώ θα μάζευα τα κομμάτια του;

-Βέβαια το απραγματοποίητο όνειρο δεν το ξεχνάς ποτέ, ενώ ότι πραγματοποιείς γρήγορα το παρατάς για κάτι άλλο.

-Τ'είναι αυτά που λες; Τ'όνειρο αυτό είναι κορυφή.

-Ναι! Κορυφή για την αρσενική σου ματαιοδοξία.

-Ξέρεις τι έλεγε η Σαπφώ; “Την ομορφιά διακόνησα. Τι πιο μεγάλο θα μπορούσα;”

Η Μοναχή πέρασε από μπροστά μου κρύβοντας με δυσκολία τη νευρική της, και κατέβηκε. Πήδησα έξω την ώρα που έκλεινε η πόρτα. Μπροστά εκείνη πίσω εγώ. Βάδιζε Σα να μη πατούσε στο έδαφος. Αέρινη. Και...αλήθεια δεν τάχυνε το βήμα της, παρά περπατούσε αργά και

σταθερά. Κανονικά θα έπρεπε να βαδίζει γοργά αν ήθελε να με αποφύγει. Λες;...Ανεξέλεγκτες χαρές φτερούγισαν στο είναι μου. Η φωνή που μου έφερνε αντιρρήσεις είχε παραιτηθεί. Μιλούσα μόνος μου.

Η Μοναχή ανέβηκε στο πεζοδρόμιο. Το ένδυμά της το πλαγιοκοπούσε ο αέρας από διάφορες κατευθύνσεις κι εγώ εκστατικός προσπαθούσα να διακρίνω τις γραμμές του κορμιού της. Έστριψε στο επόμενο τετράγωνο δεξιά. Να πάω άραγε πιο κοντά να της μιλήσω; Όχι! όχι ακόμα. Να συνηθίσω λίγο στην ιδέα. Περίμενε θα δούμε. Η Μοναχή βγήκε στη τρίτη παράλληλη λεωφόρο με αυτήν που την άφησε το τραμ. Στάθηκε για λίγο μπροστά σ' ένα κτίριο κλασικού ύφους κι αμέσως μετά ανέβηκε τη μαρμάρινη σκάλα. “Μουσείο Ζωγραφικής” . Αυτή είναι η ευκαιρία! Με πρόσχημα τους πίνακες ζωγραφικής θα της μιλήσω. Αρχίσα να τρέχω ανεβαίνοντας δύο-δύο τα σκαλιά. Μόλις έφτασα στην είσοδο με σταμάτησαν.- Εισιτήριο! Πλήρωσα και μπήκα σαν τρελός στο μουσείο. Σταμάτησα λίγο στο φουαγιέ, κοίταξα δεξιά κι αριστερά κι αποφάσισα ν' αρχίσω από δεξιά, κάνοντας τον κύκλο των αιθουσών που κατέληγαν από την αριστερή πλευρά πάλι στο φουαγιέ.]

Πέρασα τις αίθουσες σαν μεθυσμένος. Τίποτα. Δεν ήταν πουθενά. Ξαναγύρισα άλλες δυο φορές τις αίθουσες με πιο αργούς ρυθμούς, κοιτώντας τόσο προσεκτικά, σα να μην έφταναν τα μάτια μου για να βλέπω. Πάλι τίποτα. Σα ν' άνοιξε η γη και την κατάπιε. Ρώτησα ένα φύλακα που θα έπρεπε οπωσδήποτε να την είχε δει. Κούνησε αρνητικά το κεφάλι του.

Κάθησα αποκαμωμένος στο καναπέδακι του φουαγιέ. Σήκωσα το κεφάλι μου, πήρα βαθιά ανάσα και...Ναι! Εκεί στον απέναντι τοίχο, σ' αυτόν τον υπέροχο πίνακα με την Παναγία, τον Ιησού δωδεκαετή, με το συντριβάνι στο κέντρο, ναι, σ' αυτόν τον πίνακα δίπλα στην Παναγία στεκόταν η νεαρή Μοναχή, με κοιτούσε κατάματα και φαινόταν να κρατά την αναπνοή της. Πετάχτηκα όρθιος. Δεν είναι δυνατόν, ψιθύρισα, προσπαθώντας κάπου να στηριχτώ. Ήμουν μόνος, μ' εκείνη να με κοιτά κατάματα κρατώντας την αναπνοή της. Δεν μπορούσα πια να ελέγξω τα συναισθήματά μου. Το μόνο που ένιωθα ήταν τα δάκρυστά μου.

-Τέτοια συγκίνηση!.. μονολόγησε ο φύλακας περνώντας από μπροστά μου. Ξανακάθησα στο καναπέδακι, χωρίς να την αφήνω απ' τα μάτια μου.

-Άπλωσε η Παναγία τα χέρια της και σε τράβηξε μέσα στον πίνακα; τη ρώτησα. Εκείνη με κοίταζε κατάματα κρατώντας την αναπνοή της.

-Θα έρχομαι κάθε μέρα, θα σου απλώνω κι εγώ τα χέρια προσμένοντας να βγεις. Ο Θεός κι ο Έρωτας θα με βοηθήσουν.

Δεν ξέρω πόσες ώρες έμεινα προσηλωμένος. Ένα χέρι ακούμπησε τον ώμο μου. Γύρισα αλαφιασμένος. Ήταν ο φύλακας.

- Σας ζητώ συγγνώμη, μα πέρασε κιόλας μισή ώρα που θα έπρεπε να είχαμε κλείσει. Σηκώθηκα. Πήγα πολύ κοντά στον πίνακα και της άπλωσα τα χέρια.

Έξω η βροχή έκανε αισθητή την παρουσία της κι ο πόνος το ίδιο.

Copyright©Φαίδων Θεοφίλου

[αρχή σελίδας](#)

Θεωρία - Λίτσα Χατζοπούλου: Pervigilium Veneris

Pervigilium Veneris

...Ut putes amoris ore dici musico...

Pervigilium Veneris

April is the cruelest month

T.S. Eliot, The Waste Land

Οι Ρωμαίοι πίστευαν ότι ο Απρίλιος είναι ο μήνας της Αφροδίτης. Μάλιστα, υπάρχει η άποψη ότι το όνομά του (Aprilis, Apriles ή Aprilibus) προήλθε από το ετρουσκικό Apru (ή Aprodita), το όνομα της θεάς της γονιμότητας, που αντιστοιχούσε στην Αφροδίτη (πάντως, η επικρατέστερη ετυμολόγηση αποδίδει το όνομα «Απρίλιος» στο λατινικό ρήμα “aperire”, που θα πει «ανοίγω» - προφανώς, επειδή αυτόν τον μήνα ανοίγουν τα δέντρα και τα λουλούδια, «ανοίγουν» και οι μέρες, μετά την εαρινή ισημερία της 21ης Μαρτίου).

Την πρώτη ημέρα του Απριλίου, οι Ρωμαίοι γιόρταζαν τα Veneralia για να τιμήσουν την Αφροδίτη ως Venus Verticordia (που «αλλάζει τις καρδιές») και τη συνοδό της, τη Fortuna Virilis (την «Ανδρεία Τύχη» - είναι ενδιαφέρον ότι το επίθετο virilis σημαίνει κυριολεκτικά ανδρικός, αρσενικός, συνεπώς αξίζει να προσέξει κανείς την, κατ’ αυτόν τον τρόπο, συμπλοκή των δύο φύλων στο ζεύγος Venus και Fortuna). Τη μέρα εκείνη, όλες οι γυναίκες, παντρεμένες και μη, πήγαιναν στα ανδρικά λουτρά και έκαιγαν θυμίαμα στη Fortuna Virilis, ικετεύοντας να μην προσέξουν οι άνδρες τα ελαττώματα και τις ατέλειές τους. Κι ύστερα, έκαναν σπονδές και έπιναν το ποτό που ήπιε η Αφροδίτη τη νύχτα του γάμου της: κοπανισμένη παπαρούνα με μέλι και γάλα.

Την παραμονή της γιορτής, την τελευταία ημέρα του Μαρτίου, συνήθιζαν να ξαγρυπνούν, περιμένοντας την έλευση της άνοιξης. Αυτή η αγρυπνία είναι γνωστή ως «Η αγρυπνία της Αφροδίτης» (Pervigilium Veneris). Με τον ίδιο τίτλο έχει σωθεί ένα σύντομο λατινικό ποίημα, το οποίο όμως θεωρείται ότι περιγράφει τους τριήμερους εορτασμούς προς τιμήν της θεάς (1-3 Απριλίου), που τελούνταν σε κάποια περιοχή της Σικελίας. Παρ’ όλο που κατά καιρούς το ποίημα αποδόθηκε στον Κάτουλλο και σε άλλους λατίνους ποιητές, στην πραγματικότητα ο ποιητής του παραμένει άγνωστος, όπως άγνωστα επίσης είναι η ημερομηνία και ο τόπος σύνθεσης• πάντως, οι περισσότεροι μελετητές το τοποθετούν στον 2ο ή στον 3ο αι. μ.Χ. Το ποίημα αποτελείται από 93 στίχους, που χωρίζονται σε άνισου μήκους στροφές, με την επωδό

Cras amet qui nunquam amavit, quique amavit cras amet

(Αύριο ας αγαπήσει όποιος ποτέ του δεν αγάπησε, όποιος αγάπησε αύριο ας αγαπήσει).

Μ’ αυτόν τον ίδιο στίχο ανοίγει και κλείνει το ποίημα, δίνοντας την εντύπωση του κύκλου, εικόνα ταιριαστή στον αέναο κύκλο γενέσεως και φθοράς. Αλλά και η δομή του στίχου, ενισχύει την κυκλική αίσθηση: cras amet, στην αρχή και στο τέλος, κι ενδιάμεσα όποιος ποτέ του δεν αγάπησε κι όποιος έχει αγαπήσει.

Στο ποίημα υμνείται το ετήσιο ξύπνημα της φύσης σε σχέση πάντα με την Αφροδίτη και τον Έρωτα• περιγράφεται, μεταξύ άλλων, η γέννηση της Αφροδίτης και του Έρωτα, αλλά υπάρχουν και αναφορές σε θέματα της ρωμαϊκής μυθολογίας (λ.χ., στην καταγωγή των Λατίνων από τους Τρώες κ.ά.) Επιπλέον, γίνεται λόγος για στοιχεία των εορτασμών (τραγούδια στο δάσος, στεφάνια με λουλούδια και κλάδους μυρτιάς) και επισημαίνεται ότι σ’ αυτές τις τελετές «παρίστανται» επίσης η Δήμητρα, ο Διώνυσος και ο Απόλλων• εξ αυτού, δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι το ποίημα δεν μιλά για τα Veneralia ή για την παρεμφερή γιορτή στη Σικελία, αλλά για τα Floralia, την επίσης τριήμερη γιορτή που ξεκινούσε στις 27 Απριλίου και

κορυφώνονταν την Πρωτομαγιά.

Τα πραγματολογικά στοιχεία, εν τούτοις, δεν έχουν καμία σημασία για τη λογοτεχνικότητα αυτού του ποιήματος, το οποίο ο T.S. Eliot χαρακτήρισε ως «την πρώτη καθαρή ένδειξη του νέου ρομαντισμού που μεταμορφώνει την κλασική λογοτεχνία σε μεσαιωνική» (ή κατά την απόδοση του Σεφέρη, «το παλαιότερο ποίημα που προμηνά τη “σύγχρονη” ευαισθησία»). Και, είναι ενδιαφέρον πώς, παρ’ όλη την, θα λέγαμε, «ανακρεόντεια» ατμόσφαιρά του, παρ’ όλη την εξύμνηση του Έρωτα και της αναγέννησης, η τελευταία στροφή είναι «σκοτεινή» ως προς τη διάθεση, σαν να προμηνύει εν τέλει μια καταστροφή:

In the shade of a poplar, the wife of Tereus responds to them,
So that you think that the pains of love are counted with musical voice,
And you deny that she laments her sister with a cruel husband.

She sings, we are silent. When does my spring come?

When will I become as a wanderer, so that I may cease my silence?

I destroyed the Muse by being silent, not even Phoebus looks back at me.

Thus like Amyclas, when they were silent, silence was lost.

(μετάφραση από τα λατινικά, David Camden)

Παραθέτω την απόδοση του Σεφέρη από τη μετάφραση της Έρημης Χώρας:

Αντηχεί κάτω απ’ τον ίσκιο της λεύκας το τραγούδι της κόρης του Τηρέα• θαρρείς το πάθος της αγάπης μιλά με το στόμα της μουσικής, κι ούτε θα πίστευες πως λέει το κρίμα της αδερφής της στο βάρβαρο άντρα της. Πότε η άνοιξή μου θα ’ρθεί; Πότε θα γίνω σαν το χελιδόνι για να ’βρει τέλος η σιωπή μου; Έχασα τη Μούσα σωπαίνοντας, με καταφρονά ο Απόλλων• σαν τις Αμύκλες που σώπαιναν κι ο χαλασμός τους ήταν η σιωπή.

Ο μύθος του Τηρέα και της Φιλομήλας, που πέρασε στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία κυρίως μέσω των Μεταμορφώσεων του Οβιδίου, ανάγεται στο μύθο της μεταμόρφωσης μιας γυναίκας σε αηδόνι, που υπάρχει σε πολλές παραλλαγές στην ελληνική μυθολογία. Ο Οβίδιος επιλέγει μία απ’ αυτές και, με τη σειρά του, την παραλλάσσει: κατ’ αυτόν, ο Τηρέας, βασιλιάς της Θράκης, βιάζει τη Φιλομήλα, την αδελφή της γυναίκας του, της Πρόκνης, και για να μην μπορέσει εκείνη να το αποκαλύψει, της κόβει τη γλώσσα• όμως η Φιλομήλα καταφέρνει να το «πει» στην αδελφή της, κεντώντας μερικές λέξεις στο πέπλο που της έστειλε (επίδραση του μύθου ανιχνεύεται στην ιστορία της Λαβίνιας, στην τραγωδία Titus Andronicus, που είχε αποδοθεί στον Shakespeare, αλλά όσο γνωρίζω, η πατρότητά της αμφισβητείται• για τους κινηματογραφόφιλους, σημειώνω τη μεταφορά της επί της οθόνης το 1999, σε σκηνοθεσία Julie Taymor, με τον Anthony Hopkins στον πρωταγωνιστικό ρόλο).

Ενώ ο μύθος της Φιλομήλας υπονοεί ότι η (αναγκαστική) σιωπή ήταν η συνέπεια μιας καταστροφής, η αναφορά στις Αμύκλες αντιστρέφει τη σειρά. Οι Αμύκλες, μια πόλη κοντά στην αρχαία Σπάρτη, καταστράφηκε επειδή, μετά από μια σειρά εσφαλμένων συναγερωμών, κάποιος σιώπησε, κάποιος δεν ειδοποίησε για τον κίνδυνο. Εν προκειμένω, η σιωπή δεν ήταν αναγκαστική, αλλά αποτέλεσμα επιλογής, μιας επιλογής που βασίστηκε στην εσφαλμένη ερμηνεία των σημείων – σε μια πλάνη.

Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν η λέξη Amyclas αναφέρεται εν τέλει στους κατοίκους των Αμυκλών ή στον Αμύκλα, το γιο της Νιόβης και του Αμφίωνος (ο λατινικός στίχος έχει ως εξής: Sic Amyclas, cum tacerent, perdidit silentium). Κάποτε, η Νιόβη παινεύτηκε που είχε γεννήσει 12 παιδιά, και τόλμησε να συγκριθεί με τη Λητώ, που απέκτησε μόνο δύο• τότε, ο Απόλλων και η Άρτεμις θέλησαν να τιμωρήσουν την αλαζονεία της και να εκδικηθούν την προσβολή που έκανε στη μητέρα τους. Έτσι, τόξευσαν και σκότωσαν όλα της τα παιδιά – ανάμεσά τους, τον Αμύκλα, που ενώ είχε δει τον κίνδυνο, σιώπησε.

Ο κύκλος της φύσης• ο κύκλος της ζωής και του θανάτου. Το ποίημα ξεκινά με μια γέννηση κι ένα τραγούδι και κλείνει με το θάνατο και τη σιωπή. Αλλά στο τέλος απομένει, χλωμή, μια υπόσχεση – Αύριο• και μια παραίνεση – ας αγαπήσει όποιος ποτέ του δεν αγάπησε, όποιος αγάπησε, αύριο ας αγαπήσει.

Και, μ' αυτήν την υπόσχεση σπάει, τελικά, η σιωπή.

Copyright©Λίτσα Χατζοπούλου / Email: litsah@gmail.com

αρχή σελίδας

Γιώργος Κεντρωτής: Τρία Ποιήματα

ΕΑΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ ΜΕ ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟ ΑΛΛΑΖΟΝ

Frühling mit Nachtigalen und anderem Zubehör
JOSEFH VON EICHENDORFF

Αηδόνια και συμπράγκαλα στον κάμπο
πληρώσανε της άνοιξης το νοίκι
με τούνικες και μ' άσους στο μανίκι.
Δεν είν' τοπίο ετούτο 'δώ για νά 'μπω,

μα αλλιώς δεν γίνεται. Κι αν, φευ, δεν λάμπω,
γλομπάκια θά 'χει ανάψει η αμφιλύκη
για μένα που διαπρέπω στο ξυλίκι
παιδιόθεν. Όθεν βάζω μια γρια-μπάμπω

να μου διδάσκει παραμύθια: αφάνες
ν' ανάβει, αφάντους να κηρύσσει, βάνες
να ξεβουλώνει. Τους οπούς, τους τόπους,

τους τύπους και τους χτύπους ξαναπιάνω·
λυσσομανάν τα χέρια μου στο πιάνο:
πικροπληκτροκοπούν το magnum opus.

ΣΟΝΕΤΤΟ ΠΟΥ ΓΕΡΝΕΙ ΠΡΟΣ ΤΑΝΓΚΟ

Αργά, νωχελικά γδυνόσουν στο ημίφως·
το σώμα σου, γυμνό, χωνεύανε δυο γόβες
λουστρίνινες (πριν είκοσι έτη...). Χίλιες πρόβες
(που λέει ο λόγος) έχω κάνει μήπως το ύφος

σου εκείνο στον καμβά μπορέσω να περάσω,
σαν χάιδευες αμήχανα μπρος στον καθρέφτη

το στήθος ή την ήβη σου. Μα πάντα πέφτει
στον νου μου σκότος ερεβώδες, και στον άσο

από έμπνευση για σένα, Φιλουμένα, μένω.
Βουβαίνεται μονίμως ο χρωστήρας, όταν
εσένα πιάσω ν' απεικάσω (... και ο Πικάσσο

εάν είμουν, πάλι θ' αποτύγχανα). Δεμένο
σφιχτά και πού 'χα εντός το κάλλος σου, λυνόταν
a media luz - και λογικό... να το ξεχάσω.

ΚΟΝΤΕΥΕΙ ΠΙΑ ΝΑ ΞΕΒΡΩΜΙΣΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

Γι' ακούστε 'δώ χαμπέρι πού 'χει γούστο,
που μόλις τ' άκουσα κι εγώ στη RAI:
Εγνόφησε στο Τσίλι –λέει– ο Αουγούστο!
Ν' ανοίξω, λέω, κρασάκι, που βαράει

αμέσως στο κεφάλι... να γιορτάσω
το νέο. Τί πειράζει πού 'μαι μόνος;
Διαβάζω και δυο στίχους (Δάντη ή Τάσσο),
παρέας δίκην, και απ' του Ελικώνος

τα πνεύματα θα δροσιστούν οι σπείρες
του νου που θά 'χουνε καλά μουλιάσει
στον οίνο. Πίνω-πίνω και σπινθήρες
του ήλιου θά 'χουνε τη μούρη μ' λιάσει,

ως θα προσμένω νά 'ρθει κι ο Αγιέντε
στην κάμαρά μου. Με φωνή μεγάλη
–«Στου διάβολου τα τάρταρα παγαίν'τε,
καθήκια!»– κράζω, σαν κειόν που εντελάλει,

στα πίσω χρόνια, τσ' είδησες στες ρούγες
του Τζάντε – «Παπαδόπουλοι, Τρουχίλοι,
Βιντέλες!...» Φίνες βγάνουνε φτερούγες
τα λόγια μου, καθώς τα λεν τα χείλη

στον αέρα, για να γίνουν σετ, και
με οσμές που θα φθονούσε και ο δυόσμος
ακόμη. Εγνόφησε ο Πινοτσέτ! Αί,
κοντεύει πια να ξεβρωμίσει ο κόσμος!

Νάπολη, 10 Δεκεμβρίου 2006

Copyright© Γιώργος Κεντροτής

Νίκος Λέκκας: Ρέκβιεμ στον Γιώργο Δρανδάκη

Σκόρπιες σκέψης πάνω στην στάση ζωής του Γιώργου, με αφορμή τον θάνατό του στις 6 Ιανουαρίου τρέχοντος, ως φίλος σε φίλο για ταξίδι αγύριστο

Ήταν τέλη Δεκεμβρίου 2005, όταν πήγα στο σπίτι του κάπου στο Περιστερί. Τα τετραγωνικά λίγα. Η σάλα μπουρδέλο. Ξέχειλα τασάκια, σκόρπια πακέτα λαθραία καρέλια στο τραπέζι, το κομπιούτερ ανοιχτό αλλά δεν έγραφε τίποτα.

Γέλια, υποκατάστατο νεσκαφέ στο ποτήρι χωρίς ζάχαρη, ένα μπουκάλι κόκα κόλα γεμάτο νερό από την βρύση, που ο Γιώργος το χρησιμοποιούσε ως μπιμπερό. Έπινε νερό μόνο από το μπουκάλι.

Μιλήσαμε για το περιοδικό τέχνης που ετοιμάζε, μου μίλησε για την φίλια του με τον Πούλιο, με παρότρυνε να του πάρω συνέντευξη, τον ήθελε οπωσδήποτε τον Λευτέρη στο πρώτο τεύχος. Σηκώθηκε πήρε από το χάος της βιβλιοθήκης ένας αντίτυπο από το τελευταίο του έργο, και μου το χάρισε. Του ζήτησα να μου το υπογράψει. Χαμογέλασε. Αντέδρασε. Είπε όχι. Δεν το εννοούσε. Μετά από λίγο πήρε ένα στυλό και έγραψε μια απλή τυπική αφιέρωση στην πρώτη λευκή σελίδα. Το στυλό έτρεμε. Ο Γιώργος είχε ακρωτηριασμένα δάχτυλα. Ποτέ δεν τον ρώτησα από τι. Εκείνος δεν έδειχνε ενοχλημένος. ....

Είχε λατρεία στην αρχαία ελληνική γραμματεία, στον Πλάτωνα κυρίως και μου το είπε. Έγνεψα καταφατικά. Του είπα ότι αγαπώ τον Μπωντλαίρ και γενικά τους καταραμένους. Έλαμψε. Πρόσταξε να διαβάσω Βιγιόν, έχεις ωραία φωνή μου λει διαβάσε κάτι. Του είπα ότι δεν είμαι ηθοποιός. Δεν πειράζει διάβασε τώρα. Τώρα αμέσως. ..

Αγαπούσε τον Χριστιανισμό, τις γιορτές, αντιπαθούσε τις νηστείες και μισούσε τους Αριστερούς. Δαγκώθηκα. Το ακριβώς αντίθετο από μένα. Είμαι άθεος, μελαγχολώ στις γιορτές, και είμαι Τροτσκιστής. Το κατάλαβε. Είσαι και εσύ σύντροφος μου λει, με απαξιωτικό στυλ. ΚΚΕ;

Όχι. εξωκοινοβουλευτικός είμαι του λεω.

Ναι; και σε τι κόμμα. Του απαντάω. Α! μου κάνει έχω ανθολογήσει τον σύντροφο σου Δ.Κ στην προσωπική μου ανθολογία. Προσπαθεί ο καημένος. Δεν έδειξε να το αφορά παραπέρα.

Μου είπε για τους γάμους του. Για τα ισάριθμα διαζύγια. Δεν είχε παιδιά. Είχε μετανιώσει για αυτή του την επιλογή.

Μου μίλησε για τους φίλους του. Αγαπώ τον Σ. περισσότερο από σένα. Γελάω. Δεν πίστευα ότι θα έβαζα κόντρα με κανέναν για το ποιους ανθρώπους τρέφω φιλικά αισθήματα.

Κάτσε μου λει, σε λίγο θα έρθει ο Α. να σε κοινωνήσουμε με λίγο χασισάκι. Εγώ δεν πίνω τίποτα, διευκρίνισε. Όσο για μένα ήξερε ότι ήμουν τοξικός από την πρώτη μας συνάντηση στο γραφείο του Σ. Έβλεπε αυτήν μου την εξάρτηση ως τόλμη, τι να πω.

Κοίταζε το κομπιούτερ. Γράφω ένα μυθιστόρημα για τον πατέρα μου. Ανάφερε τον τίτλο που παράπεμπε σε Κούντερα και μου ζήτησε να διαβάσω την εισαγωγή και να του πω την γνώμη μου.

Δεν έχω διαλέξει προγόνους, δεν θέλω απόγονους του λεω και δυσανασχετεί.

Μου είπε ότι ήθελε να είναι έξω από τα λογοτεχνικά κυκλώματα και ότι συνειδητά απείχε από τους μεγάλους και τους γνωστούς εκδοτικούς οίκους. Έλεγε ψέματα ακόμα και στον εαυτό του

Δημήτρης Βαρβαρήγος: Απόσπασμα από το μυθιστόρημα «ΥΠΑΤΙΑ», *Εκδόσεις Άγκυρα*

*Μόνο οι νεκροί είδαν
το τέλος του πολέμου
{ΠΛΑΤΩΝ}*

Τα δικά της δάκρια, του παράπονου και της οδύνης αναμείχθηκαν με τη δική του θλίψη και φιλεύσπλαχνη σιωπή. Τότε ακριβώς κατάφερε και ψέλλισε μέσα από την αγωνία της: “Μ’ εκδικούνται, όπως εσένα”. Τούτο το ιερό μοίρασμα, η ταύτιση των συναισθημάτων της μαζί του και η ακλόνητη θέση στα ιδεώδη της που ορθωνόταν σαν άκαμπτη δύναμη, τη γέμισαν υπομονή και κουράγιο ν’ αντέξει το μαρτύριο του πόνου. Κατόπιν, εικόνες και σκέψεις έσβησαν. Βαριά τα βλέφαρα της σφαιλίστηκαν σαν κερκόπορτες απλώνοντας μέσα της πάλι το σκοτάδι. Τότε ένιωσε πραγματικά μόνη, αλλά αληθινά ελεύθερη. Μόνο στα ακαριαία διαστήματα που η ανάσα της ζωντάνευε μπορούσε να υποθέτει όσα γίνονταν επάνω της από αυτά που αισθανόταν και άκουγε. -Μάγισσα! Έφτασε το τέλος σου, με το αίμα σου θα σφραγίσει ο θεός τη ζωή σου. Σαν μακρινό απόηχο, σαν να επρόκειτο για κάτι που δεν την αφορούσε, που δεν συνέβαινε σε εκείνη, άκουγε τα εκδικητικά λόγια κάποιου άντρα που ωρυόταν σαν λυσσασμένο σκυλί και της έσκιζε τα ρούχα κάτω από τις επευφημίες και τις ύβρεις των υπολοίπων. Η λευκή λεία σάρκα της χλευάστηκε μέσα από τον εμφανή θαυμασμό τους, όταν αντίκρισαν το ανείπωτο κάλλος της. Η αρχική ταπεινώση που ένιωσε σαν έμειναν ακάλυπτα κι εκτεθειμένα στα μάτια τους τ’ απόκρυφα σημεία του κορμιού της εξαφανίστηκε μέσα σε μια αιφνίδια κι επιβλητική αίσθηση πόνου. Κάτι σαν βαθύ κομματίασμα της σάρκας της, που ξεκινούσε ακριβώς επάνω απ’ τον αριστερό ώμο και συνέχιζε με απανωτά κοψίματα στο στήθος εκεί που χτυπούσε η άδολη μεγάλη καρδιά της, την κοιλιά, στην πλάτη, στη φύση της, στα πόδια της. Το σκίσιμο της σάρκας την έκανε να σπαρταρίσει και να ουρλιάξει καθώς ένιωσε ν’ ανοίγει το σώμα της στα δύο. Όσο κράτησε η αλλόκοσμη κραυγή πόνου, σκέπασε κάθε άλλη οχλοβοή. Το αίμα χείμαρρος έβαψε χέρια, αχιβάδες, πρόσωπα αλλοπαρμένα από μίσος, το δάπεδο της εκκλησίας, μέχρι και το ομοίωμα του εσταυρωμένου που έστεκε πίσω της. Ο βαθύς πόνος του κοψίματος επαναλήφθηκε πολλές φορές επάνω σε κάθε σημείο του κορμιού της. Στο στήθος, στο λαιμό, στα μάγουλα, στο κεφάλι, στα μάτια, στην κοιλιά, στα πόδια της. Οι κοφτερές αχιβάδες ξεκολλούσαν σάρκες από κάθε σημείο της. Ασυγκράτητος πόνος, σε κάθε γδάρσιμο η φωνή της έβγαινε πνιχτή, σπαρακτική. Τα μάτια της είχαν στερέψει από δάκρια κι έσταζαν μόνο αίμα. Το ένιωθε να κυλάει καυτό επάνω στη σάρκα της κι ένας δέος μαζί με τους αφόρητους πόνους που δεν τους άντεχε άλλο της χάρισαν την ύστατη αίσθηση της φυσικής ζωής με τη σκέψη. Χωρίς ωστόσο να ακουστεί η φωνή της, πως σπαράζει από τούτο το μαρτύριο, κατάφερε να ψελλίσει: «Μετά το φως... σκοτάδι»

Γιάννης Γκέκας

Όμορφα χωριά που όμορφα καίγονται

Εδώ και αρκετό καιρό βασανιζόταν από ένα ερώτημα, στο οποίο δε μπορούσε να δώσει ικανοποιητική απάντηση: ήταν τυχαίο το γεγονός ότι σε όμορφα μέρη ζούσαν τόσοι πολλοί «άσχημοι» άνθρωποι; Όχι άσχημοι εξωτερικά, αλλά εσωτερικά. Ανθρώπων που η ψυχή τους ήταν εντελώς μαύρη.

Ίσως να ήταν κάτι σαν κοσμική ισορροπία, έλεγε. Η ομορφιά ενός τόπου ίσως και να είναι δυσβάσταχτη, γι αυτό ίσως και να χρειάζεται να ισοσκελίζεται σαν αντίβαρο από τους άσχημους ανθρώπους. Εκείνους τους ανθρώπους που σχεδόν ζούσαν σε ημιάγρια κατάσταση, αλλά ήταν έτοιμοι να σκοτώσουν για να προασπιστούν τα οικονομικά τους συμφέροντα. Εκείνους τους ανθρώπους που ήταν αποκομμένοι από τον κόσμο και το μοναδικό γι αυτούς παράθυρο επικοινωνίας ήταν η τηλεόραση. Εκείνους που συνειδητοποιούσαν το είναι τους με το να μειώνουν το εγώ του συνανθρώπου τους. Εκείνους που ζήλευαν την επιτυχία του άλλου και προσπαθούσαν να τη μειώσουν με το να συκοφαντούν, διαδίδοντας ψεύτικες ανακρίβειες. Εκείνους που υποτιμούσαν τη νοημοσύνη των άλλων, θεωρώντας ότι οι ίδιοι είναι πολύ πιο έξυπνοι, ενώ στην πραγματικότητα ήταν απλώς πιο πονηροί. Εκείνους που ήθελαν όλοι να είναι στην ίδια οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική κατάσταση και όσους ίσως ξέφευγαν από τα δικά τους σταθμά, τους εξωτικοποιούσαν και τους φόρτωναν με άπειρα κοσμητικά επίθετα. Εκείνους που προσπαθούσαν να κρατήσουν κρυφή την όποια προσωπική τους ζωή, ενώ με την πρώτη ευκαιρία κουτσομπόλευαν την προσωπική ζωή των άλλων. Εκείνους που σχεδόν δεν ήξεραν να αρθρώσουν ούτε μια πρόταση χωρίς να κάνουν ένα συντακτικό λάθος, αλλά ήξεραν να βρίζουν χυδαία με πρωτότυπες ύβρεις. Εκείνους που δεν ήξεραν ούτε να διαβάζουν μια εφημερίδα, αλλά όσους ήξεραν να γράφουν και να διαβάζουν τους μισούσαν και τους θεωρούσαν «ψωνάρες». Εκείνους που στην προσπάθεια να αντιμετωπίσουν την καθολική τους ανεπάρκεια, θεωρούσαν εαυτούς άτομα ενός ανώτερου Θεού και όλους τους άλλους ανθρώπια χωρίς αξία. Εκείνους που ζούσαν για να βλάψουν τους συνανθρώπους τους και νοηματοδοτούσαν την ύπαρξή τους με το να επαίρονται, έτσι, χωρίς να υφίσταται κάποιος λόγος. Εκείνους τους ανθρώπους που η γέννησή τους, αλλά και ολόκληρη η ζωή τους υπήρξε ένα γενετικό ατύχημα και ένα δυστύχημα για όλο τον κοινωνικό περίγυρο. Οι χωριανοί θα μπορούσαν να είναι πρωταγωνιστές στο τριετικό «Ντόγκβιλ». Αλλά στην κινηματογραφική ταινία, εκείνοι ήταν αγγελοδία μπροστά σε όλον αυτόν τον εμετικό συρφετό. Γιατί εκεί όλοι είχαν κάποιο κίνητρο, ενώ εδώ οι πράξεις δεν ήταν αιτιακές. Το κακό εδώ είναι έμφυτο, όχι επίκτητο.

Το θέμα της ασχήμιας, λοιπόν, τον απασχολούσε αρκετό καιρό. Ικανοποιητική απάντηση δεν έβρισκε. Πηγαίνοντας στην πλατεία του χωριού, πληροφορήθηκε ότι ένας χωριανός του, πλάκωσε άσχημα στο ξύλο έναν ηλικιωμένο τουρίστα, γιατί ο τελευταίος έκανε το τραγικό λάθος να αγοράσει από το περίπτερο το μοναδικό φύλλο της αθλητικής εφημερίδας. Ο τουρίστας ήταν ετοιμοθάνατος, αλλά ο δολοφόνος δεν πέρασε αυτόφωρο, αφού οι αστυφύλακες δεν τον συνέλαβαν, γιατί ο δράστης τούς έδινε τσάμπα κόκκινο κρασί και ελιές.

Αισθανόταν τρομερά κουρασμένος, αλλά μπόρεσε να προχωρήσει μέχρι την έξοδο του χωριού. Απολάμβανε την πανοραμική θέα. Τι να φταίει άραγε; Σίγουρα δεν φταίει η ομορφιά του τόπου;

Ναι, το κακό είναι εγγενές στοιχείο της ανθρωπίνης φύσης. Όπως και η καλοσύνη. Αλλά σε αυτόν τον τόπο η καλοσύνη είναι μια έννοια ανύπαρκτη. Ωραία θέα. Το πράσινο της φύσης. Το κατάμαυρο της ψυχής. Θυμήθηκε την τελευταία φράση από το «Εκατό χρόνια μοναξιά»: «...οι γενιές οι καταδικασμένες σε εκατό χρόνια μοναξιά, δεν έχουν δεύτερη ευκαιρία πάνω στη Γη». Τότε φαντάστηκε ότι πάνω από το χωριό περνάει ένα μικρό αεροπλάνο, το οποίο αφήνει να πέσει κάτι από τις αποσκευές του. Όταν το αντικείμενο προσκρούει στο έδαφος, ακούγεται μια έκρηξη και δημιουργείται ένα μανιτάρι. Το κωδωνοστάσιο που δεσπόζει ως το ψηλότερο κτίριο του χωριού γκρεμίζεται σαν να είναι ένα χάρτινος πύργος από τραπουλόχαρτα, υψώνεται ένα σύννεφο σκόνης που σκεπάζει τον ήλιο, σκοτεινιάζει, η φωτιά επεκτείνεται, τα ψηλά δέντρα γίνονται στάχτη, ακούγονται ουρλιαχτά, οι χωριανοί ίσα που ακούγονται, δεν προλαβαίνουν να ουρλιάζουν, η καφετέρια ανατινάσσεται, κάποια κεραμίδια σκάνε δίπλα του, προσπαθεί να τα αποφύγει, ο ναός του Αγίου Δημητρίου γίνεται παρανάλωμα, το δάσος με τα πεύκα αρπάζει φωτιά, ένα αρχοντικό σπίτι γίνεται στάχτη, τούβλα, τσιμεντόλιθα, το σπίτι του κοινοτάρχη διαλύεται, το πατρικό του γκρεμίζεται, βλέπει το αστυνομικό τμήμα να καταρρέει, ένας συγχωριανός του θρηνεί και μετά καίγεται, ο παπάς του χωριού πέφτει στο έδαφος και καθώς προσεύχεται εξαϋλώνεται και αυτός, βλέπει το δολοφόνο του τουρίστα να αρπάζει φωτιά, αισθάνεται το πύρινο ποτάμι να τον πλησιάζει, ζεσταίνεται, δεν αισθάνεται οίκτο για κανέναν, χαίρεται, δε λυπάται, ο καθένας παίρνει αυτό που του αναλογεί, και ο ίδιος τα ίδια σκατά είναι, και ο ίδιος συμμετοχος είναι, στο ίδιο έργο θεατής παρέμεινε, μπορούσε να φύγει, έμεινε, ας πρόσεχε, ξεμουδιάζει, ας έφευγε, δε θυμάται τίποτα από τη ζωή του, δε τη βλέπει να περνάει μπροστά από τα μάτια του, ας έφευγε, τον πλησιάζει, ζεσταίνεται, παραμένει όρθιος, τους μισεί ακόμη όλους, τον κάνανε ίδιο με αυτούς, τον εξομοίωσαν, τον κάνανε κι αυτόν μισάνθρωπο, δεν είναι κι αυτός κάτι το ιδιαίτερο, ο μαλάκας, πλησιάζει, ζεσταίνεται, ανοίγει πλατιά τα χέρια του, περιμένει να τον αγκαλιάσει η φωτιά, έρχεται ορμητική, ας έφευγε, τους σιχαίνεται ακόμη περισσότερο, είναι ένας από αυτούς, το ίδιο απόβλητο, οφείλει να εξοβελιστεί από την κοινωνία, δεν έχει δικαίωμα να ζήσει, τα ίδια τοξικός είναι, σιχαίνεται τον εαυτό του, πότε πήρε τον λάθος δρόμο δε θυμάται, η ζωή του γλίστρησε μέσα από τα χέρια του, είναι απαράλλαχτος με αυτούς που μισεί, θέλει να πεθάνει, πού είναι η φωτιά, έρχεται, έχασε τον δρόμο του, δεν μπορεί να τον επανακτήσει, δεν μπορεί να βρει τη λύση στα προβλήματά του, είναι χαμένος, πάντα χαμένος θα είναι, δε ζει, νόμιζε ότι θα μπορούσε να ζει, ας πρόσεχε, απόλαυσε το βιασμό μαλάκα- εσύ τον προκάλεσες, δεν μπορείς να ξεφύγεις, η ζωή είναι μια αλληλουχία συμπτώσεων- ο θάνατος τι είναι;, τέλος, γιατί δεν καίγεται, γιατί δεν καίγομαι, πού είναι η φωτιά, πού είναι, πού είναι, πού είναι, έρχεται, με αγκαλιάζει, με ρίχνει κάτω, δεν με καίει, γιατί, με δροσίζει, περνάει, σηκώνομαι, τι συνέβη, περπατάω, η στάχτη φτάνει ως το γόνατο, με δυσκολία περπατάω, φτάνω σε χαλάσματα, κοιτάω τον τόπο, κρανίου τόπος, τα όμορφα χωριά όμορφα καίγονται, γιατί έζησα, ας πέθαινα, μπερδεμένος, ξαπλώνω στο σταχτί έδαφος, κλαίω, γιατί ζω, γιατί πέθανα, ζω, κλαίω από χαρά, κλαίω από λύπη, επιτέλους είμαι μόνος, επιτέλους όλα θα τα ξαναφτιάξω από την αρχή, αρχίζει να βρέχει, στάχτες παντού, όλα από την αρχή, όλα από το τέλος, επιτέλους είμαι χαρούμενος, ας είμαι και ο μοναδικός επιζών...

Κατάλαβε ότι μάλλον τα είχε χάσει. Δεν ήταν καλά. Πρώτη φορά έκανε τέτοιες σκέψεις. Έπρεπε να φύγει. Φοβόταν. Γιατί τέτοιο μίσος και τέτοιος πανικός; Σηκώθηκε και άρχισε να περπατάει προς το σπίτι του.

Την ίδια ώρα ένα μικρό αεροπλάνο περνούσε πάνω από το χωριό.

Χρυσούλα Βακιρτζή. Ποιήματα από τη συλλογή με τίτλο «Άθικτα Κείμενα». Δεκέμβριος 2006

ΣΩΜΑ

Τώρα,
που η ψυχή
παίρνει κάτι
από το μέλλον
και την αλήθεια
των σωμάτων,
προσέξτε τις
υπεκφυγές μου...

όταν απέχω
απ' το φως.
Ιδίως τότε.

ΒΑΘΜΙΑΙΑ

Δεν αποδίδει
το υφάδι...
Είναι η επιρροή
που στρέφει
τα γρανάζια.
Σ' αυτό
το κλάσμα ελλοχεύει
βαθμιαία
το άλλο μισό μου.
Θα σε αρνηθώ,
όσο οι θεοί
διατηρούν τη
στενή κοιλότητα.
Έτσι απλά...
όπως απωθώ
τον εαυτό μου,
εφόσον
τα παραδείγματα ασκούν
εξουσία κατ'
εξακολούθηση.
Προτρέχει το υφάδι σου...
Σημειώνεις τις εισαγωγές...;

Ισόρροπες
οι συγκρούσεις.

ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Αρκεί εν
μέρει η
σαφήνεια.
Έχουν ειπωθεί
όσα χωρούσε
η περίληψη...
Ενστικτωδώς.
Προτροπή γόνιμη,
αποσπασματική.
Νησίδα. Κλήρος.
Και μοιάζω
αιτία, αυτουργός τα
ης θλίψης μου.
(Αρμόζει ο ορισμός;)
Ταύτιση.
Συναισθήματα.
Υπογράμμιση.
Ολέθρια άρθρα
υπεκφυγών.
Ατέρμονη η
διαδρομή.
Διευκρινίζει
εκούσια
ο αριθμός.
Πάλι σκοτάδι.

ΑΠΟΛΥΤΟ

Λάθος ρήξεις,
σκληρή διέξοδος
και η ζωή
μου χαμένη
ευκαιρία
—που αποζητά
ένα αντίκρισμα,
πριν λυτρωθεί.

Copyright©Χρυσούλα Βακιρτζή

αρχή σελίδας

Κώστας Σπηλιώτης

Δεν ήταν τελικά καιρός για δύο (κεφάλαιο από ανέκδοτο μυθιστόρημα, με γενικό τίτλο "Σκληρός ατμός")

«**Α**νοιγόκλεινα το στόμα μου με λαχτάρα για αυτήν, έστελνα το φως μου επάνω της για να λούσει τις πλούσιες καμπύλες της, αλλά αυτή ποτέ δεν ήθελε εμένα το ίδιο. Πάντα κάτι από εμένα, πάντα κάτι δικό μου που να ορέγεται. Ποτέ εμένα.»

Η Νάντια πράγματι δεν είδε ποτέ το Ρίτσο σαν κάτι παραπάνω από αυτό που ήταν, μια λύση ανάγκης για το συναισθηματικό της κενό. Του μίλαγε βέβαια κάποιες φορές, και μάλιστα με σχετική τρυφερότητα, αν πάρει κανείς υπόψη και το είδος της σχέσης τους («Α ρε Ρίτσο, αν δεν είχα και σένα δεν ξέρω τι θα ‘κανα...») αλλά είχε ήδη πολλή παράνοια να διαχειριστεί, για να εντάξει το Ρίτσο ως πρόσθετη παράμετρο. Όχι πως την απασχόλησε βέβαια και ποτέ. Όλα αυτά λέγονται μετρώντας τον καημό του Ρίτσου, με την ήρεμη απόσταση που δίνει αναγκαστικά η διαδικασία της αφήγησης.

«Ίσως με έβρισκε ψυχρό και είναι αλήθεια ότι δεν μπορούσα να το αποφύγω. Θα ήμουν όμως ένας άλλος και όχι εγώ αν ζέσταινα έστω και λίγο, και στην τελική δεν θα είχα και τίποτα να της προσφέρω έτσι. Εγκλωβίστηκα σε ένα ρόλο, αλλά ήταν ο μόνος που μου αναλογούσε στη ζωή της.»

Η σχέση της Νάντιας με το Ρίτσο πέρασε βέβαια τις διακυμάνσεις της, διακυμάνσεις ανάλογες με τα κιλά της Νάντιας που μονίμως περίσσευαν και, πότε λιγόστευαν, πότε αυξάνονταν, χωρίς η ίδια να μπορέσει ποτέ να τα κουμαντάρει. Επειδή σε αυτήν την ιστορία το βάρος της Νάντιας παίζει κρίσιμο ρόλο, και με έναν τρόπο μάλλον όρισε και τη σχέση της με το Ρίτσο, είναι μάλλον χρήσιμο να περιγράψουμε τη Νάντια με αρκετή λεπτομέρεια από την αρχή.

«Πολλές φορές εμφανιζόταν γυμνή μπροστά μου, είτε εντελώς, είτε μόνο με ένα κιλοτάκι, το οποίο μισοέκρυβαν οι πλούσιες σάρκες της. Οι πτυχές του σώματος της φωτίζονταν εξαιρετικά, ειδικά όταν έσκυβε για να πάρει κάτι. Λάτρευα ιδίως τον κώλο της, γεμάτο με μικρά, χαριτωμένα βαθουλώματα, που έμοιαζε πολύ με τα πορτοκάλια που τόσο αγαπούσα, αλλά και τα βυζιά της, που ήταν μεγάλα σαν πεπόνια, με ρόγες κατακόκκινες σαν ώριμα κεράσια.»

Η Νάντια ήταν παθολογικά παχύσαρκη, έτσι τουλάχιστον της είχαν πει σε όλα τα ινστιτούτα αδυνατίσματος που είχε αρχίσει να επισκέπτεται, και η ίδια το επαναλάμβανε κάποιες φορές στον εαυτό της, όταν κοιταζόταν στον καθρέφτη, μπας και άλλαζε με μαγικό τρόπο κάτι στην όρεξή της («Ρε μαλακισμένη, το ξέρεις ότι είσαι παθολογικά παχύσαρκη;»). Το αισθητικό κομμάτι του πράγματος ήταν βέβαια λιγότερο εξάισιο από αυτό που αντιλαμβανόταν ο Ρίτσο, τουλάχιστον για τα μάτια των πολλών. Η Νάντια ήταν μια μάλλον κοντή κοπέλα με πολλά κιλά παραπάνω από το κεφάλι ως τους αστραγάλους, θεόρατη περιφέρεια, τεράστιο στήθος, χαλάρωση και πτυχώσεις σε όλη την περιοχή της κοιλιάς και των ποδιών και ιδιαίτερα έντονο πρόβλημα κυτταρίτιδας. Διατηρούσε πάντως τις βασικές καμπύλες του γυναικείου σώματος, και μπορούσε να κάνει σεξ μια φορά στις τόσες, ίσα ίσα για να κρατάει τη βασική απόσταση ασφαλείας από τη σεξουαλική απελπισία. Όλα αυτά βέβαια, από ένα σημείο της σχέσης της με τον Πάρη και μετά (και για πολύ μετά από το χωρισμό τους). Ως τότε ήταν μια κοντή, αδύνατη κοπελίτσα, γλυκιά, αλλά όχι ιδιαίτερα όμορφη, που εννιά φορές στις δέκα περνούσε απλώς απαρατήρητη. Επειδή όμως η Νάντια το Ρίτσο τον γνώρισε στο σπίτι του Πάρη και όλη η σχέση

της μαζί του ορίστηκε τελικά από την όρεξη της, όπως και από την ερωτική της σχέση με τον Πάρη, δε θα διερευνήσουμε καθόλου το προηγούμενο ερωτικό της παρελθόν. Ας πούμε μόνο ότι περνούσε καλά, αν και πολλές φορές είχε μια αδιόριστη αίσθηση ασημαντότητας.

«Τον ήξερα βέβαια καιρό πριν να τη γνωρίσω, αλλά το πράγμα δεν πήγαινε κάπου παραπέρα από τα συνηθισμένα και ούτε πήγε και ποτέ, μέχρι τη μέρα του χωρισμού τους που κατέρρευσα και ξεκόψαμε οριστικά. Ήμασταν στο ίδιο σπίτι, έπαιρνα αυτό που ήθελα και του έδινα αυτό που χρειαζόταν, με έναν τρόπο οριοθετημένο και σαφή, ποτέ όμως κάτι παραπέρα από αυτό. Με αυτήν από την αρχή το πράγμα φαινόταν ότι δεν θα ήταν το ίδιο: η γνωριμία μας την άλλαξε βαθιά και με τρόπο οφθαλμοφανή.»

Η Νάντια βρήκε το Ρίτσο στο σπίτι του Πάρη, όταν η σχέση της μαζί του έγινε αρκετά άνετη, για να κοιμηθεί ένα βράδυ εκεί. Παρά την αντίθετη εικόνα του Ρίτσου, ο ίδιος δεν της έκανε τότε ιδιαίτερη εντύπωση, σχολίασε μόνο ότι ήταν πολύ λευκός, τόσο που να αντανakλάται το φως της λάμπας πάνω του, κανείς όμως δεν έδωσε ιδιαίτερη σημασία στο σχόλιό της. Το βράδυ εκείνο εξελίχθηκε αρκετά αναμενόμενα, τρυφερά και σεξουαλικά τόσο, ώστε η Νάντια να αρχίσει να κοιμάται ξανά και ξανά στο σπίτι του Πάρη και να λέει στις φίλες της ότι τα έχουν κανονικά, ότι είναι γκρινιάρης αλλά έχει ωραίο κώλο κτλ.

«Ήταν βέβαια πολύ επιφανειακή στις ανάγκες της, μόνο έτσι μπορώ να εξηγήσω ότι έμπαινε όλο και περισσότερο σε μια σχέση με έναν άνθρωπο που δεν της ταίριαζε και πολύ. Δεν ξέρω αν την αγαπούσε ή όχι, ήταν όμως ελάχιστα εκδηλωτικός, όσο τουλάχιστον μπορούσα να τους παρακολουθήσω, όταν έπιναν καφέ μαζί στην κουζίνα ή μέσα από την πόρτα της κρεβατοκάμαρας, όταν την άφηναν ανοιχτή. Δεν κατάλαβα καθόλου πώς και της ζήτησε να συμβιώσουν και ακόμα περισσότερο πώς αυτή δέχτηκε.»

Αν και για το Ρίτσο ήταν ακατανόητη η πρόταση του Πάρη, όπως και η συμφωνία της Νάντιας, θα βρίσκαμε πολλή περισσότερη λογική σε αυτές. Ο Πάρης είχε κλειστό χαρακτήρα και το ήξερε, για αυτόν ακριβώς το λόγο όμως θέλησε να ρισκινδυνέψει μία συμβίωση με τη Νάντια, για να δοκιμάσει κάτι που τον φόβιζε χρόνια, με μια γυναίκα με την οποία αισθανόταν σχετικά άνετα. Η Νάντια ήταν ήδη αρκετά ανασφαλής κι έτσι ένιωσε ιδιαίτερα κολακευμένη από την πρόταση του Πάρη. Η μητέρα της εξάλλου είχε ενθουσιαστεί με την πιθανότητα μιας ευτυχούς κατάληξης της συμβίωσης στην εκκλησία και ενθάρρυνε την Νάντια με ατάκες του τύπου: «Μωρ' χαζή το σκέφτεσαι; Λίγο να του κάνεις τα χατίρια και τον τύλιξες με το τίποτα. Να σε δω κι αν έχεις πάρει τίποτα από την Πειραιώτισσα τη μάνα σου!» Κάπως έτσι κατέληξαν οι δύο αυτοί άνθρωποι να μένουνε μαζί.

«Περίμενα να μην τα πάνε καλά από ένα σημείο και μετά, αλλά τα προβλήματα ξεκίνησαν σχεδόν από την πρώτη μέρα. Οι κλυδωνισμοί της σχέσης τους λειτούργησαν όμως τόσο ευνοϊκά για τη δική μας ιστορία, που δεν πρόλαβα να προβληματιστώ καθόλου για τη σχέση τους, πόσο μάλλον να στενοχωρηθώ για αυτήν.»

Η Νάντια και ο Πάρης είχαν μάλλον επενδύσει αρκετά σε αυτήν τη συμβίωση, χωρίς βέβαια να το καλοκαταλαβαίνουν και οι ίδιοι, κι έτσι ο καθένας αποφάσισε από μόνος του να μην τα παρατήσει εύκολα. Η αλήθεια ήταν όμως ότι δεν ταιριάζανε και πολύ. Λίγα πράγματα είχαν να

που ή να κάνουν μαζί κι αυτό τους βύθιζε σε μια συντροφική πλήξη που δυσκολεύονταν πολύ να διαχειριστούν.

«Ήταν αναμενόμενο να στραφεί σε έμενα, εγκλωβισμένη σε ένα σπίτι και μια σχέση που δεν κάλυπτε καμία από τις ανάγκες της. Αρχικά ερχόταν τις νύχτες, όταν αυτός είχε ήδη κοιμηθεί, όσο περνούσε όμως ο καιρός, την ένοιαζε όλο και λιγότερο αν θα τη δει ή όχι. Καταλαβαίνω ότι αυτή η ιστορία αντικειμενικά δεν της έκανε καλό, από τη μεριά μου ωστόσο ένιωσα κάτι που δεν είχα ξαναανιώσει με άνθρωπο και που δεν ένιωσα ποτέ ξανά.»

Η Νάντια, ανασφαλής και σε σύγχυση, βρήκε καταφύγιο στο Ρίτσο και το φαγητό. Ξεκίνησε χαλαρά, τρώγοντας σοκολάτες ή πάστες, τα βράδια που ο Πάρης τελείωνε υπερβολικά νωρίς ή δεν έκαναν καθόλου έρωτα, αλλά και καταβροχθίζοντας μακαρονάδες μετά από έναν ακόμα καβγά που δεν οδηγούσε κάπου. Δυστυχώς, όσο δεν έβρισκε κάποια απόλαυση και ισορροπία στη σχέση της με τον Πάρη, η όρεξή της γιγαντωνόταν και η σχέση εξάρτησης με το Ρίτσο γινόταν όλο και πιο δυνατή. Τα παλιά της ρούχα δεν της έκαναν πια και τα καινούρια ρούχα που αγόραζε πάλι δεν της έκαναν μετά από λίγο καιρό. Η μητέρα της άρχισε να ανησυχεί ολοένα και περισσότερο, ιδίως με το ενδεχόμενο ότι ο Πάρης θα την εγκατέλειπε («Μωρή, θα κλείσεις καμιά ώρα την καταβόθρα σου; Πόσο καιρό νομίζεις θα κάνει υπομονή αυτός ο... τώρα άγιο άνθρωπο να τον πεις, μαλάκα να τον πεις, μπορεί να 'ναι λίγο κι απ' τα δύο. Θα σ' αφήσει και δεν θα γυρίσει άνθρωπος να σε κοιτάξει μετά. Στο ράφι θα μείνεις!»)

«Όταν γυρνούσε από το σπίτι της μητέρας της με γοήτευε περισσότερο από όλες τις άλλες φορές. Με άγγιζε απαλά, μισοκλαίγοντας, και άρχιζε να παίρνει μανιακά από εμένα αυτό που χρειαζόταν. Τα δάκρυα της αναμιγνύονταν με τα υγρά μου, σε μία κατάσταση μελοδραματικής ταπεινώσης μπροστά μου. Καταλαβαίνω ότι δεν της έκανα καλό, αλλά μόνο όταν ήταν άσχημα με χρειαζόταν. Με έναν τρόπο είχα κι εγώ τελικά εγκλωβιστεί μαζί της.»

Ο Πάρης κατάλαβε κάποια στιγμή ότι, αν η Νάντια δεν άλλαζε τη σχέση της με το Ρίτσο, δεν θα μπορούσε να είναι καλά και ο ίδιος μαζί της. Πέρα από το ότι σε λίγο καιρό φοβόταν ότι δεν θα μπορούσε να διαπεράσει αρκετά τις σάρκες της που ξεχειλίζουν για να κάνει έρωτα μαζί της (το άγχος κιόλας της εφηβείας του ότι δεν είναι αρκετά προικισμένος μπήκε ξανά στη ζωή του, πανηγυρικά και από την πόρτα της κουζίνας), ενώ οι φίλοι του όλο και περισσότερο την αποκαλούσαν «χοντρή, μπουρούχα, ντουλάπα, ψυγείο» ακόμη και μπροστά του. Κυρίως όμως μέτρησε (μυστηριωδώς μιας και δεν ήταν άνθρωπος που τα πολυκοσκίνιζε τα πράγματα) το ότι η Νάντια έβρισκε αποκούμπι στο Ρίτσο κάθε φορά που αντιμετώπιζε ένα πρόβλημα που δεν μπορούσε να διαχειριστεί. Κατέληξε, μετά από αρκετή σκέψη, σε μια λύση που τον έφερε τελικά σε πλήρη ρήξη με τη Νάντια αλλά και οδήγησε στον οριστικό της αποχωρισμό από το Ρίτσο.

«Θυμάμαι ακόμα το τελευταίο μου βράδυ μαζί της. Αυτός της είχε ήδη πει ότι η πόρτα της κουζίνας θα κλείδωνε από την επόμενη μέρα και οτιδήποτε ήθελε πλέον να φάει, θα έπρεπε πρώτα να το λέει σε αυτόν για να της το φέρνει. Μετά τα μεσάνυχτα ήρθε γυμνή μπροστά μου και άρχισε να τρίβεται ηδονικά επάνω μου. Αφού πέρασε λίγη ώρα, με άνοιξε και άρχισε να γλείφει με μανία όλα τα πράγματά μου. Αλείφτηκε με κρέμες και γλυκά, μια γλειφόταν μόνη της και μια τριβόταν επάνω μου ξανά και ξανά. Εγώ έτρεμα και γουργούριζα όλο και πιο έντονα, μέχρι που αναρωτήθηκε και η ίδια φωναχτά αν θα με καταστρέψει με όλα αυτά που κάνει. Δεν μπορούσα να της απαντήσω, αλλά ήξερα ότι ήταν η πιο ευτυχισμένη μου στιγμή μαζί της και ότι

δεν με ένοιαζε πού θα κατέληγε αυτό. Όταν τέλειωσε με τα γλυκά, άρχισε να τρώει ό,τι αλμυρό υπήρχε, ενώ ταυτόχρονα έχωνε αγγούρια, μελιτζάνες και κολοκύθια στο μουνί και στον κόλω της. Κατά τη διάρκεια όλου αυτού τριβόταν επάνω μου και με χάιδευε συνεχώς. Ίσως για αυτόν το λόγο αλλά κι ίσως επειδή είχα μείνει πάρα πολλή ώρα ήδη ανοιχτός, η θερμοκρασία μου όλο και ανέβαινε, σε βαθμό που να μην μπορώ να το αντέξω. Το τελευταίο πράγμα που θυμάμαι είναι τα υγρά από το μουνί της να κυλάνε πάνω στα απομεινάρια από σαντιγί και καρμπονάρα που είχαν μείνει στους μηρούς της, δημιουργώντας ένα απροσδιόριστο, υπέροχο μείγμα. Βρήκα ξανά τον εαυτό μου, μετά από καιρό, στην κουζίνα του δεύτερου υπόγειου μιας πολυκατοικίας. Αυτή δεν ξαναβρέθηκε μπροστά μου ποτέ πια.»

Ο Πάρης ξύπνησε την επόμενη μέρα με μια πρωινή στύση και μια ακαθόριστη αίσθηση απουσίας. Σκέφτηκε να κάνει κάτι με το πρώτο θέμα και γύρισε, κάπως αμφίθυμα βέβαια, να αγκαλιάσει τη Νάντια, αυτή όμως έλειπε από το κρεβάτι. Άνοιξε διάπλατα τα μάτια του για να δει ότι τα ρούχα της έλειπαν από την πολυθρόνα της κρεβατοκάμαρα και, όταν άνοιξε την ντουλάπα της στο καθιστικό, ανακάλυψε ότι κι αυτή ήταν πλέον άδεια. Η μεγάλη έκπληξη περίμενε όμως τον Πάρη, όταν πήγε στην κουζίνα για να κάνει έναν καφέ και να σκεφτεί. Η πρώτη του αίσθηση ήταν η αηδία: παντού υπήρχαν απομεινάρια από φαγητά και γλυκά, στους τοίχους, στο πάτωμα, μέχρι και στο ταβάνι, πατημένα και ανακατωμένα μεταξύ τους. Το ψυγείο δεν είχε πια ούτε ένα σημείο που να είναι λευκό, και έμοιαζε περισσότερο με κάτι πίνακες που είχε δει μικρός όταν είχαν πάει με το σχολείο τους σε μια έκθεση μοντέρνας τέχνης. Αφού ξεπέρασε το πρώτο σοκ, ανησύχησε και από το ότι το ψυγείο ήταν στην πρίζα και με την πόρτα ανοιχτή, αλλά ούτε είχε φως, ούτε βούιζε καθόλου (φυσικά ήταν άδειο). Έβγαλε την πρίζα, την ξανάβαλε και του ήταν ξεκάθαρο πια ότι η Νάντια φεύγοντας, πέρα από όλο τον υπόλοιπο πανικό, είχε καταφέρει να χαλάσει και το ψυγείο.

Όρθιος, με την πρωινή του στύση να μαραίνεται ακολουθώντας το γενικότερο κλίμα κατάρρευσης, ο Πάρης είπε: «Α ρε Ρίτσο, δεν της έφτανε να φύγει, δεν της έφτανε να φάει τον αγλέουρα, έπρεπε να χαλάσει και εσένα; Πού θα βρω τώρα λεφτά για καινούριο ψυγείο;» και όπως τα μάτια του υγράνθηκαν και άρχισε να κλαίει, δεν είδε κάτι απομεινάρια σάλτσας, γλίστρησε σε αυτά και ξαπλώθηκε κάτω. Τα δάκρυα του ήταν μάλλον το τελευταίο υλικό που έλειπε από το γευστικό σημείωμα αποχαιρετισμού της Νάντιας. Δεν ξαναειδώθηκαν ποτέ πια.

Copyright©Κώστας Σπηλιώτης

[αρχή σελίδας](#)

Γρηγόρης Πανταζόπουλος

ΥΠΟΛΟΧΗ

Η νύχτα υποδέχεται τους απελπισμένους
Όπως η οικοδέσποινα τους καλεσμένους της
Αυτοί ξεντώνονται την απελπισία τους
Και με γυμνή ψυχή γαληνεμένη
Στην αγκαλιά της αναπαύονται

Μα η αυγή στυγνός ρουφιάνος
Τους καρτεράει στο κατώφλι
Και πισώπλατα τον πόνο τους καρφώνει

ΟΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ

Τις υποσχέσεις σου
Στα χέρια μου κρατώ
Σα νομίσματα
Περασμένης εποχής
Κι ο ανεκπλήρωτος έρωτας
Εκθέτει στην πίκρα την ψυχή μου
Όπως το ανοικτό παράθυρο
Το σπίτι στο χειμώνα

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Θα `ρθεις το ξέρω
Κάποιο απόγευμα
Ο ήλιος θα πέφτει
Ίσια στα μάτια
Μην αφήνοντας τίποτα
Μπροστά μας να δούμε
Θα `ρθεις το ξέρω
Κάποιο απόγευμα
Θα `ρθεις και θα φωτίσεις
Με φώτα ομίχλης
Το θολό παρελθόν

ΠΟΤΕ ΦΟΒΟΣ

Ποτέ του δεν φοβάται
Όσα δεν ξέρει ότι έρχονται.
Έτοιμος είναι πάντοτε
Στην περιπέτεια της νέας μέρας
Να ριχτεί.
Φυλάγεται από του σήμερα τη γνώση
Που αλυσοδένει η σιγουριά του.

ΌΤΑΝ ΤΙΣ ΝΥΧΤΕΣ

Όταν τις νύχτες
Με αλλόκοτο τρόπο κάθε φορά
Κόβεται ο ύπνος του
Βγαίνει κρυφά από την πίσω πόρτα
Και στέκεται απορημένος
Κοιτώντας τη σκοτεινή είσοδο του σπιτιού
Όπου δεν βρίσκεται κανένας.

ΟΤΑΝ ΣΠΑΤΑΛΙΕΤΑΙ Η ΖΩΗ

Πλάι στην τζαμαρία κάθεσαι
Με τη γνωστή παρέα πάλι απόψε.
Αλέθοντας το χρόνο
Γυρεύεις την ψίχα της ζωής σου
Της ζωής σου που θολώνει
Σε καπνούς από βαριά τσιγάρα
Και τα ποτά που κατεβαίνουν στο λαιμό
Βοηθούν να ξεθωριάσει πιο πολύ.

Κουβέντες γίνονται πολλές
Κι οι γνώμες που ακούγονται
Λύνουν μεγάλα προβλήματα
Μα όταν τελειώσει η βραδιά
Όπως και τόσες άλλες-
Αυτό που απομένει
Οι αναμνήσεις του ποτού
Κι η μυρωδιά στα ρούχα σου
Απ' τα βαριά τσιγάρα.

Copyright©Γρηγόρης Πανταζόπουλος

[αρχή σελίδας](#)

ΣΤΕΙΛΤΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ, ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΣ

Αγαπητοί αναγνώστες. Τον Μάρτιο του 2006 οι "Στάχτες" έκλεισαν 3 χρόνια. Οι επισκέψεις αυξήθηκαν. Με χαρά δεχθήκαμε τα μηνύματά σας για έναν χώρο δημοσίευσης των κειμένων σας. Ήδη ανταποκριθήκαμε εντάσσοντας [μία ακόμη ιστοσελίδα](#) η οποία είναι, και θα παραμείνει στη διάθεσή σας. Η συγκομιδή των κειμένων άρχισε, και με χαρά βλέπουμε τα κείμενα αργά και σταθερά να πληθαίνουν. Περιττό δε να πούμε ότι η επισκεψιμότητα αυτής της σελίδας βρίσκετε διαρκώς στα ύψη!

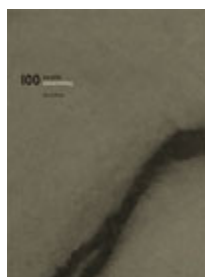
Μπορείτε να στείλετε κείμενά σας στο stachtes@2stratos.com συνοδευόμενα από ένα σύντομο (προαιρετικό) βιογραφικό. Κάποια φωτογραφία που να σας εκφράζει είναι επίσης καλοδεχούμενη. Χαρακτηρίστε τα κείμενά σας, είτε σαν ποίηση, πεζό, δοκίμιο κ.α. Μπορείτε βεβαίως να τα στέλνετε και άτιτλα!

Κάποια κείμενά σας μπορούν να δημοσιευτούν στην κύρια σελίδα κάποιου τεύχους αν το κρίνουμε εμείς, και μετά από έγκριση δική σας.

αρχή σελίδας

ΝΕΑ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ και ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ. (συνεχή ανανέωση)

--

(κατ.20/04/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: Ελένη Δωρή: 100 Κοινοτοπίες** Σελ.: 216, τιμή: 18 ευρώ Σχήμα: 12,4 X 16,5 - **ΕΚΔΟΣΕΙΣ GEMA**

Πρόκειται για μία εξαιρετικά καλαίσθητη δίγλωσση (ελληνικά – ιταλικά) έκδοση που περιλαμβάνει 100 σχέδια της γνωστής ζωγράφου Ελένης Δωρή, συνοδευμένα από σύντομα κείμενα του Ιταλού λόγιου Enrico Montanari. Τα σχέδια αυτά αποτελούν την καταγραφή μίας εικαστικής αναζήτησης και λειτουργούν ως μέσο έκφρασης για όλα τα σημαντικά και ασήμαντα της ζωής. Εκτέθηκαν για πρώτη φορά το 1999 στο Τορίνο, στη γκαλερί En Plein Air και ήταν καρπός της στενής συνεργασίας της ζωγράφου με τον Enrico Pettigiani, ιδιοκτήτη της γκαλερί. Οι «100 Κοινοτυπίες» επεξεργάζονται, μέσα από την ουσιαστικότητα των σχεδίων και των κειμένων, το θέμα της απώλειας του νοήματος των λέξεων, κυρίως αυτών που χρησιμοποιούνται πιο συχνά, με το πέρασμα του χρόνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το κομψό αυτό βιβλίο σχεδιάστηκε στο στούντιο γραφικών τεχνών Badriotto –Palladino του Τορίνου. ΕΚΔΟΣΕΙΣ GEMA: Σπευσίππου 1, 106 75 Κολωνάκι, τηλ.: 210- 7258350, fax: 210- 7222072, e-mail info@gemapublications.gr

--

(κατ.26/03/2007) **ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: το 3ο τεύχος του περιοδικού «Heteron 1/2»**

Τεύχος “Αθυρόστομο”, είναι το 3ο τεύχος του περιοδικού **“Heteron 1/2”** που κυκλοφορεί στα περίπτερα Αθήνας, Πειραιά και Θεσσαλονίκης.

Το τεύχος, ανάμεσα σε άλλα, περιλαμβάνει:

Ένα απολαυστικό και εκτενές αφιέρωμα στην αθυροστομία, με σατιρικά στιχουργήματα άσεμνου περιεχομένου του ποιητή **Ν. Λαπαθιώτη**, **«άσεμνο αλφαβητάρι»**, αθυρόστομο γλωσσάρι, σχολικό εγχειρίδιο, μαντινάδες, τα **“Αδιάντροπα”** της **Λέσβου** και πλούσιο υλικό για το θέμα από πολλές πηγές.

Τον **«Τελευταίο χορό στην Columbia»**, με κείμενα ανθρώπων που έζησαν την ακμή και τη λήθη του πρώτου εργοστασίου δίσκων στη χώρα μας, καθώς και μια γυμνή φωτογράφιση από τον Anton στα έρημα χαλάσματα, λίγους μήνες πριν την κατεδάφιση των κεντρικών εγκαταστάσεων στη Ριζούπολη.

Τη δίκη του **συνθέτη Άκη Πάνου**: πρόσωπα, περιστατικά, λέξεις-κλειδιά, καταθέσεις και το σκεπτικό της απόφασης του δικαστηρίου που τον έκρινε ένοχο χωρίς ελαφρυντικά (“...δεν συντρέχει η ελαφρυντική περίπτωση της πολιτισμικής προσφοράς του κατηγορουμένου, διότι αυτός μπορεί κατά το απώτερο παρελθόν να είχε έντονη και αξιόλογη παρουσία στο χώρο του λαϊκού τραγουδιού... πλην όμως η καλλιτεχνική αυτή προσφορά του δεν ήταν τέτοιας μορφής ώστε να αναβιβάσει το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας...”).

Συνέντευξη με τον συγγραφέα και δημοσιογράφο **Περικλή Κοροβέση / Τον «Φακίρη»**, μια διαφορετική συζήτηση του **Jean-Luc Hennig** (συγγραφέα και παλιού δημοσιογράφου της Liberation) με έναν Παριζιάνο νεαρό που καταπίνει γυαλιά, ξυράφια και όστρακα! /Τις «Σιωπηλές Πόλεις» με ξεναγό τον σκηνογράφο Κ. Βελινόπουλο, που τις ζωγραφίζει και τις περιγράφει / Το «Κόκκινο Μαγικό», νέο διήγημα του συγγραφέα Θ. Γρηγοριάδη για το περιοδικό / Χειμωνιάτικα Χάϊκου / και 10 ακόμη θέματα, διαφορετικά και «πολυσυλλεκτικά».

Το τεύχος κυκλοφόρησε στην επαρχία στις 21 Απριλίου.

---

copyright2003-2006©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Owner : visual artist [Stratos Fountoulis](#) / copyright2003-2007©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης [Στάχτες Φουντούλης](#)